

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2014. IV. évfolyam 4. szám

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit
MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2014.
IV. évfolyam 4. szám

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06

FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT

LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD

TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fulleextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Kaláka

<http://www.kalaka.com/>

Magyar Elektronikus Könyvtár

<http://mek.oszk.hu/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

Országos Széchényi Könyvtár

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így élttem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

**Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPIORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

TARTALOMJEGYZÉK

ADY ENDRE	19
BABITS MIHÁLY	19
BALOGH ÖRSE	120
BARANYI FERENC.....	16
BÁRDOS LÁSZLÓ	20, 77
BÁRDOS LÁSZLÓ	122
BÍRÓ JÓZSEF	23
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	87, 99, 100, 101, 102
CZÓBEL MINKA	13
CSIKAMACU MONZAEMON.....	30
DARGÓ ISTVÁN.....	81, 82, 83, 84, 85
DARVAS JUDIT	7, 126
DEDIK JÁNOS.....	105
EMMANUEL, PIERRE	75
FÉNYESI TÓTH JÁNOS.....	54
FETYKÓ JUDIT	21, 123
FÖLDESDY GABRIELLA	55
GÓSI VALI.....	108
GYÖRGYPÁL KATALIN	51
HAJNAL ÉVA.....	22, 91
HORVÁTH-HOITSY EDIT	48
JENEY ANDRÁS	17
KAMARÁS KLÁRA.....	21, 62, 71
KASKÖTŐ ISTVÁN	57
KETYKÓ ISTVÁN	80
KÖLTŐ NAGY IMRE	24
LADÁNYI MIHÁLY	15
LÁM ETELKA.....	72
LÓRINCZI L. ANNA	86
MAGYAR MAGDA.....	21, 106

MÁNDY GÁBOR.....	107
MESTER GYÖRGYI	112
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	79
NYIRI PÉTER.....	69
ÓDOR GYÖRGY	111
PÁVEL COLTON ISTVÁN.....	103
PAYER IMRE	14
PÉTER ERIKA	22, 68
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA.....	110
RÁBA GYÖRGY	75
RADA GYULA.....	63
REGÉNYI ILDIKÓ	52
RÓNAY GYÖRGY	75
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	78
SASS ERVIN	117
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	92
SZABÓ GITTA	28
SZÉP ERNŐ	20
SZEPESI ZSUZSANNA	73, 116
TARJÁN TAMÁS	8
TATE, ALLEN	20
TÁTRAI MIKLÓS.....	64
UMHAUSER FERENC	46
V. HEGEDŰS ZSUZSA.....	109
VASADI PÉTER	25, 26, 27
VASI FERENC ZOLTÁN.....	121
VERASZTÓ ANTAL.....	118
VERMES GYÖRGY DR.....	21
VIHAR BÉLA.....	45
VIHAR JUDIT	30

Fotó: DARVAS JUDIT

TARJÁN TAMÁS

A SZÍNÉSZKIRÁLYFI

Gábor Miklós

Hanyas vagy?

Szilágyi György híres monológjának, a groteszk fájdalomú történelmi számvetésnek az ismétlődő kérdésére 1928 a válasz. 1925-ös születésű színművész, Kálmán György adta elő: a Major Tamás rendezte *Az ember tragédiája* Lucifer-szerepe (Nemzeti Színház, 1964) óta a hűvös, felülemelkedő kívülállás, az önmagát sem kímélő rezignáció ikonikus színésze. A *színpadi* (tehát nem a mozgóképi) esztétikai hatást, népszerűséget tekintve az ezerkilencszázhatvanas évek elején-közepén Kálmán György az 1962 óta (Vámos László Madách színházi színrevitelében) Hamletet alakító, 1919-ben született (1998-ban elhunyt) Gábor Miklós udvarába lépett. Az 1956 utáni értelmiségi-művészi lesújtottság csak lassan oszló hiábavalóság-érzetének, fájdalmas spleenjének ők ketten váltak legismertebb, legtöbbet kifejező színész (színpadi) hordozóivá. A cselekvés – a bosszú, a megbocsátás, a hatalomváltás, a nemzeti és személyes függetlenséget őrző új típusú uralkodás – trónra sosem lépő kijelöltje, a reneszánszból fakadt újkori humanitás egyik legnagyobb szabású gondolkodó felkentje, Hamlet; és a hitevesztettségéből egy új – a látszat ellenére is Ádámért, Éváért, az emberért való – hitet létrehívni próbáló, fényhozó sötét démon, Lucifer. Két antropológiai mintakreatúra.

Hanyas vagy?

Ha valaki – nyilván nem különösebben fiatal ember – színháztörténeti közelítésben kívánná meghatározni magát (szellemi életterét, életidejét), fogalmazhatna úgy (amennyiben emlékei, tapasztalatai engedik): abba a korosztályba tartozom, amely frissiben megnézhetette, vagy legalább később színről színre látta a Madáchban, a Nemzetiben Gábor Miklós Hamletjét, Kálmán György Luciferjét. Természetesen e két nagyszerű név kiemelése nem jelentheti, hogy az említett előadásokat egyszemélyes produkcióknak tekintsük. Greguss Zoltán pökhendin terpeszkedő, nagyhangú despota Claudiusa, Sinkovits Imre minden változás, előrelépés nesztét sejtve történelmi ugrásra kész Ádámja (továbbá a női főszereplők) nélkül Gábor és Kálmán színháztörténetet író kivételessége sem érvényesülhetett volna.

Gábor Miklós jellegzetesen 1956 utáni Hamletet formált Vámos rendezésében. Ereiben, izmaiban a hat évvel korábbi történések vibráltak, a fiatal hős ragyogó értelme mindig – közvetetten, jelképesen – a bukott forradalom eseményeihez visszakanyarodva tekintette át Claudius Dániájának zsarnokságát. A dús rendezői és színészi koncepció persze ennél külsőbb, lekötetlenebb gondolati tartományokat is becserkészett: 1956-ból – az eleven emlékezésből kiindulva analizálta és modellálta az elnyomatást, mellyel szemben még a hamleti kaliber is csupán a költőien magas rendű igazságot, nem az eredményes tettet mutathatja fel. A Madách *Hamlet*-előadása e körvonalait az 1968 utáni visszapillantás révén rajzolta ki még egyértelműbben. Akkor már azt érezkelhette a néző, hogy az ezerkilencszázhatvanolcasság mint fejlemény nem „jólódott” – valószínűleg nem is jólódhatott – meg Gábor Hamletjének ezerkilencszázötvenhatosságában. A Madách színházi Hamlet a helsingőri önkényuralom alávetettje volt, nem pedig a megrendő Európa helyét hiába kereső vándordiákja.

A két produkció (a *Hamlet* és *Az ember tragédiája*) olykor részben vagy egészben sugárzott televíziós felvételei, az előadásokról és az alkotókról írott számos tanulmány és néhány könyv valamelyest a fiatalabbakat is beavathatta, beavathatja ebbe a sajtóságos időkijelölő, *krónikázó* élménybe. Hamlet és Lucifer viszont mintha túlzottan is rátapadt volna Gábor Miklós, illetve Kálmán György művészegéniségére. Teljes hátralevő – még hosszú és gazdag – pályájukon viszonyítási alap maradt akkor is, amikor az összehasonlítás épp nem kedvezett színésznek, szerepnek; vagy nem volt rá épp semmi szükség.

Gábor Miklós nem vívta ki magának a *színészkirály* jelzőt. Az ezerkilencszázötvenes évek színészi és filmszínészi regnálása (a Bessenyei Ferenc, Soós Imre és mások körében megélt, *megalkotott* fiatal színészi-filmszínészi ragyogás) után Gábor lassan a viszonylag kevesebbet foglalkoztatott filmszereplők egyike lett (bár még ez is nem kevés feladatot, értékes filmeket jelentett). Hamletjének óriási sikere, nimbusza ellenére a Madáchban kezdetét vette a konfliktussorozat, a művészi elégedetlenségnek az az állapota, mely a színművész nevezetes színházváltásaihoz (és emlékező, gyónó, elemző irodalmi munkásságának felerősödéséhez) vezetett.

A hatvanas évek elejétől a hetvenes évek közepéig tartó időszak színészkirálya Latinovits Zoltán volt – ha a politikummal átszótt művészi küldetésből, a magáról mindig intenzív-agresszív jeleket adó kétségtelen zsenialitásból, valamint (s tán legfőképp) a filmszalagon megörökített alkotói tevékenység sokszínűségéből indulunk ki. Latinovits az 1960-as évtized során mintegy harminc filmben szerepelt. 1974-ig újabb tizenegy filmes munka következett, majd 1976-ban bekövetkezett haláláig még három jelentős figurát formált meg a vásznon. Összesen negyvennégyet. A politikai-szakmai száműzetését követően a filméletbe 1965-ben visszatért Mensáros László – aki a jelzett korszak Latinovitsnál hűvösebb, valamelyest szűkebb regiszterű filmfőszereplő-idolja lett – ugyanebben az időbontásban hozzávetőlegesen tizenhét plusz tizenhárom plusz kettő, azaz összesen

harminckét filmalakot vett birtokba. Vele, Mensárossal közelítően azonos számú filmgyári diszpót kapott ekkoriban – főleg főszerepekre – a férfi színészek gárdájából Avar István, Kállai Ferenc, Molnár Tibor, Sinkovits Imre, Szirtes Ádám, Tomanek Nándor. Epizódfeladatokra még többet is a „felbukkanó arcként” szinte nélkülözhetetlen Farkas Antal, Gyenge Árpád, Siménfalvy Sándor. Ebben a körben Gábor, akinek 1960 és 1964 között még hemzsegték filmszerepei, már nem számított az egyértelműen preferált filmhősök közé, bár – ha ez lenne a feladatunk – olyan klasszikus alakításairól lehetne itt szólnunk, mint Szabó István kamerája előtt az *Apa* címszerepe (1966), vagy Kovács Andrásnál a *Falak* (1967) vívódó vezető kádere.

Midőn Latinovits Zoltán 1976 nyarán elhunyt, Juhász Ferenc néhány héttel később megjelent monumentális költeménye, a *Latinovits Zoltán koporsója kívül-belül teleírva, mint az egyiptomi múmia-bábok* a gyászban hitelesítette a színművész teremtő tehetségének kivételességét, monumentalitását. Nem sokkal utóbb napvilágot látott Nagy László ugyancsak nagyszabású siratóverse is, a *Gyászom a Színészkirályért*, mely végképp bevészte a köztudatba az *epitheton ornanst*. Kérdések, önmarcangolások, műltfaggatások burjánján át haladt előre a búcsúztató rapszódia: „Eb voltál, vagy nagyranőtt Krisztus? / Csak jó ripacs, vagy színészkirály?” A kulcsszót, a *király* szót a versbeli költő-beszélő alattvalói elköteleződése, elszegődése, valamint a fejedelmi alak néven nevező, felnövesztő, ellentétező jellegű, ismétlésekkel tudatosító létbe-emelése nyomatékosította: „Latinovits Zoltán, gyere el hozzám / nyári ruhádban, a gyöngyfehérben, / hozzám, vagy értem, hozzám, vagy értem, / te kísértetnek is örült király!”; „Csönd vagy te, csönd vagy te, Színészkirály, / te jajtalan immár, de bennem baj van...”; Légy forgószél, örült Színészkirály, / az legalább, ki a nagyranőtt sírból / szél-Krisztusként ragyogva kiszáll – / bömbölj magadra, hogy vivát, vivát, / hahotázd meg a gyászbaborúltat – / a mozdonykerék-nagy koszorúkat / gurigáld a versemen át!”

A színészkirály szélsőséges jellemzése, Krisztus királlyal történő azonosítása, a király, színészkirály minősítés nemegyszer nagybetűvel történő írása szentesítette Latinovits Zoltán színészkirályságát, hozzájárult későbbi, részben szakrális kultuszához (mely a kultusz kutatásnak is ad még tennivalót). Szigethy Gábor rendező-színháztörténésszel, az életmű egyik legjobb ismerőjével és odaadó gondozójával az élen szakemberek is a köztudatban tartották, tartják a Latinovitsra – csak őreá – értett Színészkirály szót.

Gábor Miklós tehát napjaink, az emlékező jelen számára a színészkirályok *egyike* korából, de nem *a* színészkirály. Nem a *Színészkirály*.

Aminthogy nem is volt az. Nem az volt.

Ő a *színészkirályfi* volt.

Legnagyobb alakításai között a Shakespeare-szereptől megjelölve: Hamlet, dán királyfi. De – a dokumentumok ebben a korábbi, ezerkilencszázötvenes évekből is megerősítenek, a tapasztalatok,

emlékek a múlt évszázad utolsó harmadából is ezt támasztják alá – Gábor Miklós nem az uralkodói beérkezetttség lelki és szellemi állapotában adta át magát szerepeinek. Nem a játszott figura létének, igazának végérvényességét, cáfolhatatlanságát emelte ki. Készülődő, érlelődő, tépelődő volt szerepeiben – nem kész, beérett és határozott. Királyfi, nem király. Királyi királyfi.

Színészegyéniségének, játékának egyik legemlékezetesebb adottsága a nyilván személyes alkatával, sorsával (a háborús évekkel, a színházi-társulati konfliktusokkal, magánéleti fordulatokkal) is magyarázható, alig palástolt sérülékenység. Gábor szeme villanása a legkeményebb, legvagányabb szerepeiben is a leselkedő veszélyeket kereste. Ha nem ott kívül – akkor itt belül a viaskodás, fenyegetettség magyarázatát. Gyönyörű hangja férfias zengésében is őrizte a fiús-kamaszos intonációt. Mint akinek toroka még nem érett be; mint akinek lelke mutál.

A sérülékenység – ha könyveit, naplóit olvassuk – fakadhatott abból is, hogy negyvenedik-negyvenötödik életéve táján egyértelműen felismerte, ifjan mennyi sérülést okozott ő maga pályatársainak, szeretteinek és magamagának is. Nemeegyszer már túlzásba vitt önostorozás csap ki a szövegekből. Máskor az időskori zenitjére érkezett férfi sem látja át teljességükben sértés, sértődés, sérülékenység (súlyosabb kifejezésekkel is illethető) viszonylatait. A lelkiismeret-vizsgálat, az írásbeli penitencia (akár bocsánatkérés) igazát mi sem jelzi jobban, mint hogy az emlékező (múltbeli írásait kommentálva közreadó) Gáborban éppenséggel megmaradt a sértésre való hajlam. Nem pusztán múlt időben – mérlegkészítéskor a jelenben is tudott horzsolni.

Bár a Hamlet a legtöbbet felemlített remeklése, Gábor Miklós a *VII. Gergely* címszerepével az egyik legjobb Németh László-színész is lett (Timár József és Bessenyei Ferenc mellett). Ez esetben sem lenne indokolatlan sértés és sérülékenység említése a szerepértelmezés mozgatójaként (Németh és Gábor alkati rokonságára, sebző igazságaira és igaztalanságaira célozva). Ő volt az első autentikus színésze Sarkadi Imre utolsó darabjainak (*Elveszett paradicsom; Oszlopos Simeon* – színmű Sebők Zoltánja bizonyos fokig előképe, előiskolája lehetett a Hamletnek is). Füst Milán drámaírói (újra)felfedezésében szintén kiemelkedő az érdeme (*Negyedik Henrik király; Catullus*. Az említett Füst- és Sarkadi-darabok mind Pártos Géza rendezései a Madách Színházban, 1961 és 1968 között).

A pompás repertoárból nem feledhető, hogy kiváló George Barnard Shaw-szerepekkel ajándékozta meg közönségét Gábor Miklós. A ráhangolódó emóciónak s a mindkettejüket – író és színészt – kísértő többlelkűségnek köszönhetően is. Méltatlanul árnyékban maradt – problematikus, mégis életmű- és gondolkodásmód-összefoglaló – szerepnek bizonyult 1990-ben, Babarczy László rendezésében (Játékszín) az agg Lukács Györgyről mintázott figura (Eörsi István: *Az interjú*). Gábor Miklós, a színész-író haláláig, 1998-ig egyre inkább annak az elvi-erkölcsi probléma-újraélésnek áldozta idejét, amely – más tények, más sorsút folytán – az öreg Lukácsot is átjárta, újraértelmezések ösvényeire készítette őt.

Gábor Miklós az újabb kori magyar színház nagy újrakezdőjeként, törhetetlen bátorságával is mértékadó színészszemélyiség. A színészet és a rendezés közötti részleges váltás is önmaga alkotói újrafogalmazásába illeszkedett. Nem bizonyos, hogy valamennyi társulatváltó, feladatkereső döntése helyes volt. De a Ruszt Józseffel kötött – a város színházának és közönségének máig sokat jelentő – kecskeméti szövetség, utóbb a Népszínház-beli együttműködés, az emlékezetes zalaegerszegi kitérő (a Lucifer-remekléssel Gábor is részese lett a színház-[be]avatásnak), a Tökés Anna által megjósolt visszakanyarodás a Nemzeti Színházba, vendégszereplés a Játékszínben, a Független Színpad felkarolása, végül tagság a Budapesti Kamaraszínházban: az értelmiségi, a művész vágója, amely helyett (vallomásai szerint) nem választhatott mást. Kereste önmagát és közösségét – s menekült is egy kissé önmaga és a közösségek elől. Ha a nagyszabású „előtörténet” figyelmen kívül hagyjuk (1941-től: Madách Színház, 1945-től: Nemzeti Színház, 1954-től: ismét – de már egy másik – Madách Színház), Gábor Miklós 1975 és 1994 közötti szerződéskötései (és szerződés-nem-kötései!) két-három színészet próbatételül is elegendők lennének. Filozofikus hajlandósága, logikus életközelítése, nagy műveltsége, sokszor udvariasan féken tartott szókimondása, állandó vitakészsége, a konvencióktól való idegenkedése, önmagát is a maximalizmusnak alárendelő tökélyvágya, domináns önkritikája, kései éveinek betegeskedése is átcsillámló fiatalossága, s mindenekelőtt hasonlíthatatlan talentuma valamennyi állandó és alkalmi társulatának nagy nyereségül szolgált.

Ő nem került azon művészek, színészek koszorújába, akiknek régen kapott első Kossuth-díját a rendszerváltozás utáni kulturális politika egy újabb Kossuth-díjjal legitímálta, erősítette meg. (Gábor 1953-ban nyerte el a legmagasabb kitüntetést.) Pedig pályájának mindvégig megőrzött dinamikája, katalizáló jellege folytán bizonyára megérdemelte volna.

Így maradt (életkortól függetlenül) a természettől való rangja: színészkirályfi.

CZÓBEL MINKA

Alkony

Belepte első hó pihéje
Dombok hullámos vonalát,
Fehér dombok, szürke téli ég alatt.
Csak nyugaton szüremlik át
Pirosas-sárgás esti fény.
Mint egy emlékezet
A hó felett.

Falu, gyalogösvényén,
Barnára taposott ösvényen
Fehér hó közt, jön most a csürhe:
Kis kondorszőrű malacok
Hosszú orrú bozontos disznók.
Rövid vágtába
Pici lábuk himbálja
Gömbölyded hátukat.
Hosszu fülük fel és le lebben,
Mind sebesebben:
Haza felé! haza felé!
Rövid vágtába,
Egymás nyomába
A csürhe elhalad
Szürke téli ég alatt.

Fehéren
Száll az alkony,
Világos-sötéten
Száll az alkony, száll a csend,
Havas háztetők kéményéből,
Füst szállong,
Ide-oda lebbenve szét oszlik,
Mint egy emlékezet,
A táj felett.

Forrás: Czóbel Minka, *Boszorkány-dalok* [válogatta: Pór Péter], Bp., 1974, Szépirodalmi Könyvkiadó.

PAYER IMRE

Kilátás-metszetek

Illeszkedem a lesíktelt felületre.
Innen, irodamagasból
geometrikus isten-nézéssel
figyelő ég alatt
tágas terepasztal az város.
Kandi tetőkkel, makett-házakkal.
Kék és piros kígyókként csúsznak
a vonatok a játék-pályaúdvarról.
Viszont ha visszasüllyedek, rámnyomulnak
a falak, csálé burkolatok ,
lehajló arcokból közönyös tólmély tekintet.
Határolt morajban
elárvult szagok, szomorú lökhárítók.
Nézem fentről a terpasztal-várost.
Látom önmagamam is
porban botladozva, régi magamat is,
Hol van az emlék. Mint a zombi?
Felfúrni alant a járdát! Talán ott rejtőzik.
Vagy nincs ott semmi? Nem is volt?
Vagy itt nincs semmi? Léghkondicionált a semmi.

Légszomjas tölcser

Mintha légszomjas tölcserbe
préselődne.

Árnyékos falak mögöl
felpattan a Nap.

LADÁNYI MIHÁLY

Bordal

Ha bor nem lenne, mihez kezdenék
e pohárral, mely itt dülöng előttem,
mint kerítés, amely rettegtetően
elzárja a szép, rózsaszín világot?!

Ha bor nem lenne, mihez kezdenénk
a sok doktorral ott az elvonóban?
Tengnének csak, mint fíng a felvonóban,
és rólunk innák le az alkoholt.

S ahol Isten sincs kép-mutatás nélkül,
ha bor nem lenne, kibírnánk e kort,
e pöffeszkedő, jóllakott akolt,
holt ettem-ittam-szartam-dörgölöztem?

BARANYI FERENC

Helyzetkép a helységről

Fejenagynak széles tenyerét nem
lepi kapanyél miatt a hólyag:
bérbúsulást vállal - temetésen,
hisz oly nagy a feje, mint a lónak.
Csepü Palkó (Mit? Csepü Pál elvtárs!)
nagyüzemi abrakoltatásnak
vámszedője már s reméli folyvást,
hogy retorikából doktorálhat.
De hová lett a légyszívű kántor?
Karrierje megérdemel egy szót:
hakni-trupphoz bonvivánnak állt, hol
partnernője - szemérmes Erzsók!
És Bagarja, a béke barátja?
Jó fizetést kap a békeharcért,
delegálták kilenc bizottságba
képviselni a köznépi arcélt.
Az amazon-természetű Márta
szelíd szavú anyagerleként bűg ...

Rozsdás lett a helység kalapácsa
(és - fájdalom - a sarlója szintúgy.)

(1978)

BARANYI FERENC: *Hegyibeszéd, Válogatott versek 1958-1988.*

JENEY ANDRÁS

Fekete blézeren

Kicsiny, rendezett tér, ölelik templomok;
karcsú tornyok felett kereszt – s a csillag is –,
magához hív, neked ragyog.

Korán érkezted, s messziről.
Lélekharang kondult a hírre,
komor, szuroksötétet vártál,
s most megzavart a tér idillje.

Az utadat vonat jajongta végig,
aztán gyalog jöttél, egész a tarka térig,
sózú könny fáradt arcod kirágta,
cipőt lerúgva padra rogyasz,
és nem bánod, ki látja.

A felhők mégis rossznéven veszik,
esőjük lassan ráered;
nyitják a templomot, rám támaszkodva lépsz be,
és észre sem veszed,
festékes lett fekete blézered.

Az oltárképen magányos férfi ül,
fekete háttér, felülről sugarak,
Atyám, vedd el tőlem a keserű poharat;
fuvola kísér menedék-szavakat,
ne félj, örökre megváltottalak,
ablakon Írás zeng, kiált,
kiáltja szóban, zengi énekekben,
erős várunk az Úr, legyőzhetetlen,
ha Ő velünk, ki ellenünk,
halál felett is Ő nyert diadalmat.

S templomfalakról zúg, ujjong a visszhang:
boldog halott, az Úrban aki meghalt...
És látod is pihenni boldogan;
boldog volt nappala, s most boldog éjjele,
benned mégis sikolt a múlt,
és sír a felhők éneke.

A visszaút is megviselt
– szél fújt és jég esett –,
s fáradt-csüggedten érsz haza.
Rosszkedvűen pörölsz, és nem tudod kiért,
hiányzik mind, kit nem látsz már soha.
Ruhád is bosszant, széktámlára téve,
haragszol most minden festékpecsétre.

Sötét a folt,
nyershús-színű, veres,
akár sómarta arcod; s a lelked is sebes.
Eső is újra hull, roskadva ülsz alá,
és míg az ég cseppekben rád pereg,
s álmodsz alatta régi fényeket –
szokatlan, furcsa, minden tiszta lett.
Feljött a Hold,
s váratlanul hajnalt hozott az est.

Békesség jött vele, szellő, üvegharang,
eltűnt a folt,
helyén csupán a fény maradt,
áttört a felhőn, át a könnyeken,
és őriz néked egy mosolyt
fekete blézeren

KARÁCSONYVÁRÓ

[Csordapásztorok midőn Betlehemben]

Csordapásztorok midőn Betlehemben
Csordát őriznek éjjel az mezőben,

Isten angyali jövének melléjek,
Nagy félelemmel telék meg ő szívek.

Örömet mondok néktek, ne féljetek,
Mert születék néktek ma üdvösségtek.

Menjete el-bé gyorsan a városban,
Ott találjátok Jézust a jászolyban.

Elindulának és el-béjutának,
Szűz Máriának jó napot mondának.

Hol fekszik Jézus, mondd meg, az jászolyban,
Kit bétakartál mostan a pólyában.

Isten titeket hozott Uratokhoz,
De nem szólhattok mostan Szent Fiamhoz,

Mert ő aluszik, pólyában nyugoszik,
Hideg jászolban szénán bágyadozik.

Nem fekszik ágyban, sem friss palotában,
Hanem jászolyban, romlott istállóban.

Serkents fel Jézust, szent Fiadat nékünk,
Mert angyaloktól hozzája küldettünk.

Serkenj fel Fiam, serkenj fel, pásztorok eljöttek,
Szent angyalidtól kik hozzád küldettek.

Idvöz légy, Jézus, Pásztorok Pásztora,
Mennynek és földnek teremtő szent Ura.

Ha nem utálsz meg, te szolgálid vagyunk,
És azért jöttünk, hogy téged imádjunk.

Kérünk tégedet, mint üdvözítőnket,
Bűnünkért előled el ne úzz minket.

Mária, te is könyörögj érettünk,
Hogy ez világból boldogul kimenjünk.

Dicsíret néked, örök Atya Isten,
Kicsinded Jézus és Szentlélek Isten.

KARÁCSONYVÁRÓ

ADY ENDRE

Virágos karácsonyi ének

Óhajtozom el a Magasságba,
Nagy a csúfság ideleln,
De van Karácsony, Karácsony,
Istenem, én Istenem
S ember-vágy küldte Krisztusunkat.

Két gerlicét vagy galamb-fiókát,
Két szívet adnék oda,
Hogyha megint visszajönne
A Léleknek mosolya
S szeretettel járnánk jászolhoz.

Krisztus kívánata, Megtartóé,
Lázong át a szívemen,
Mert Karácsony lesz, Karácsony,
Istenem, én Istenem,
Valaha be szebbeket tudtál.

Óhajtozom el a Magasságba
Gyermekségemben kötött
Minden szűzséges jussommal,
Mert az emberek között
Nem így ígértetett, hogy éljek.

Követelem a bódító álmot,
Karácsonyt, Krisztus-javat,
Amivel csak hitegettek,
Amit csak hinni szabad,
Csúfság helyett a Magasságot.

Lábainknak eligazítását
Kérem én szerelmesen,
Karácsony jöjjön, Karácsony
És száz jézusi seben
Nyiladozzék ékes bokréta.

Első megjelenés: Nyugat, 1914, december 16.
Kötetben: *A halottak élén*, 1918. augusztus végén

BABITS MIHÁLY

[Ti gazdagok! Karácsony]

Ti gazdagok! Karácsony
s ujév közt
jól aludjatok!
A karácsonyfa éjjel
magától kigyullad és ragyog.

Különös sápadt gyermekek
játszanak
a halk gyertyák alatt.
A csengő cseng, a gyertyák
lobognak,
az ágak inganak,

mintha szél volna a szobában.
Reggelre
az asztal zöld fűvel teli
s a gögös gazdag gyermek
játékját
felnyitva s rendetlen leli.

De kinek nincsen gyermeke
s nincs játék
bús karácsonyfája alatt:
az felébredhet éjjel,
nem lát mást
csak az ismerős ágakat.

Szekrény és ajtó és fogas,
a sötét fán
minden dísz aludt fényü kincs.
Önmaga ül a fa alatt –
bús gyermek
s keresi a játékot ami nincs.

1924. karácsony

KARÁCSONYVÁRÓ

SZÉP ERNŐ

Karácsonyfa

Az országút szélén
Ott áll télbe nyárba
A Krisztus keresztje
Hóba porba sárba

Félre dült a fája
Hallgatott a szélre
Vagy a részeg autó
Billentette félre

Az Ő bádog testét
Megeszi a rozsdá
Bajuszát szakállát
Az eső lemosta

Még a szeg se látszik
Ami felszegezte
A kezét a lábát
Arra a keresztre

Olyan mint az árnyék
Mint a tűnő álom
Mégis nézve nézem
Csudára csudálom

Te elhervadt Krisztus
Te vagy az én pompám
Te vagy az én drága
Fényes karácsonyfám

Először: Szép Ernő: *Összes költeményei* (1938)

TATE, ALLEN

USA (1899—1979)

Karácsonyi szonettek

Sonnets at Christmas

I.
Itt a nap, mely időt ad Életének,
Tetőtől talpig készenlét vagyok,
Fölcsípni fürgén szememmel az évet,
Szárnyas elmét megillető magot.
Van, kinek bőség az Eljövétel,
Evésre, vadászatra alkalom;
Az én ernyedtségem láz veri fel,
S az évszak vert ügyét támogatom
Így: Ember, busa fejű, tompa lény,
A fodrozódó égen mire leshet?
De a Holtakhoz térdelek le én,
Míg papírcsengők, tarkállva üdén,
– Rajzokon szánról potyog lány, legény –
Búcsúztatják oltalmamat, a csendet.

II.
Ó, Krisztus, csöngettyűzz a dühös égre.
A múltra kell most gondolnom kicsit:
Tízévesen nagyot hazudtam, érte
Néger fiút vertek meg; végre itt
A sok múltó év, fölvilanva rendre,
Fordul, mint zöld posztón falsra golyók –
Hátráljanak, s trombiták kara zengje,
Krisztus figyelme mint forrt, lobogott.
Süket, vak érzékeim nem lelem,
Nem pallérozott tudás-maradék,
De tudom: a rémálom nesztelen;
Míg a hó végi tűz bódultan ég,
Meddő kézzel s fejjel itt kuksolok,
Bűnökért nyögve, oldást várva még.

Bárdos László fordítása

KARÁCSONYVÁRÓ

KAMARÁS KLÁRA

Hajléktalan az éjféli misén

Ide csak melegedni jöttem
kinn hull a hó, s az éj hideg.
Ruhám kopott, hát tőlem itt is
elhúzódnak az emberek.

Az imákból már rég kikoptam,
a hangom is olyan rekedt...
Itt ének száll feléd, s imádság
velük szárnyalni nem merek.

Régi imáim elfeledtem,
pedig nagyanyám oktatott...
de itt a tömjénfüstös éjben
valami fájón felragyog.

Igen, hazudtam, loptam, ittam.
Volt asszonyom, de elhagyott...
A gyermekem, ki tudja hol van?
Talán még él, talán halott.

Én nem kérek már semmi kincset.
Atdál, s elszórtam eleget...
csak hadd maradjak itt a fényben,
s jusson nekem is szeretet

FETYKÓ JUDIT

Csillag

Keleti tájon, ocsúdva, fájón
kel fel a csillag.
Pályája régi, ívét nem méri
tudja, kit hívhat.
Útját befutja, zeng a világba
égi éji dalt.
Szórja a fényét, szeretet-kévé
bőven arat.
Hol hit sugára hull tiszta tájra,
szív befogadja.
Karácsony éjen, éjféli fényben
kél lélek-napja.

MAGYAR MAGDA

Szent éj

Ragyogó csillag a távoli égen
Szent születéshez vezet az éjben,
Téli napforduló örömnepén
Isten fia fekszik a jászol ölén.
Szeplőtlen fogant drága kis gyermek
Vegye őt körül tiszta szeretet.
Járulnak elé királyok, cselédek
Urukat áldják feketék, fehérek.
Földre küldte fiát az örök Isten
Emberi létben lényével segítsen.
Szeretetünnepe, békés szent karácsony
Csillaga ragyog az egész világon.

VERMES GYÖRGY DR.

Karácsonyi gondolat

Mindenkinek minden jót!
Könnyű hinteni a szót!
Valami rajtunk is múlik,
Hogy a jövő merre nyúlik,
S hogy mozgassuk a valót!

Weöres bölcsessége

Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás
Rácsodálkozom, hogy mily remek ez a mondás
Alattad a föld, fölötted az ég,
Benned a létra! Érezted már rég,
Hogy a teljesség felé rajtad áll a mozgás!

Boldogságosság

Jó, ha béke és nyugalom van nálatok.
Bár nem viselek Üdvhadsereg váll-lapot,
Örülök más örömének,
Hogyha szól a hálaének,
Boldogságtól sírni: kegyelmi állapot!

KARÁCSONYVÁRÓ

PÉTER ERIKA

Kopogtató

Manapság mindenki
csak pénzről beszél,
nehéz jövőképről
s hogy tán meghibbantak
mérsékelt évszakok,
szóba hozzák milyen
hibbant a világ,
hibát keresgélnek
s kopott szózatokat
ordítanak.

Nem vitázom velük,
csak várom az estét,
lüktető lámpasor vezet feléd,
szentjánosbogárfény,
árnyék és glória,
ima, hogy érintsem
sebhelyes kezed
s beszívjam
tömjénes illatod.

Kopogtatok.

Ajtód előtt állok
lelkemig meztelen,
karácsonyi ízek
keserednek bennem,
egyetlenegy díszem
zöldselyem ruhám,
de látom már magam
vízkeresztes testtel
– a pucér primadonnát
fellépés után.

Pedig élő törzse
lehetnék gallyaknak,
madarak raknának
pólyákat belém,
de fám holt-ágain
csak bizsuk csillognak,
melyek fonnyadt fényét
őrzöm neked én.

HAJNAL ÉVA

Ünnep

Ma Karácsony bújt
a kalácsba, muzsika
édes illata...

Karácsony I.

Bársony szavadnak
örökzöld ágán, derűs
Égi Hegedűs.

Karácsony II.

Sütemény-illat
selyemszalagján, álom
úszik édesen...

Karácsony III.

Remegő gyertya
lángja: érzékeny, fényes,
röppenő madár.

BÍRÓ JÓZSEF

NEMHALÁLBÓL *NEMHALÁLBA*

(- *Cseh Tamás emlékére* -)

... csupán ...
annyit tudtam – *tudok*
... [- -] ... :
hiányosságaiddal együtt
... voltál – *vagy* ...
t ö k é l e t e s ... :
e g é s z e n

AKKOR GEMMA

(- *Marsall László emlékére* -)

visszakamaszodnunk
kellett volna
időtlenne élnünk
minden tengert
feledni múltunk
képzelt jövődönk
törölni jeleinket
melyekkel
létünk áztatott
semmink maradt
így is ok
tudtuk már hegedűtörten

UGYANAZ

akár egy / esetlen
böszme bárányfelhő
dőrén HISZED
megváltod magad
: ha
túlélsz.

jelened / múltad is
szakadt sárkányernyő
elviharzik OZIRISZ
halott vagy
: úgy
élsz

KÖLTŐ NAGY IMRE

Csillogó börtön

Hó szikrázik roskadt födelén,
s a viskóm most csillogó börtön,
éhes rabként didergek benne,
s megkékülve kopog a körmöm

a kemencém hideg oldalán,
s aha viskómra rászakadt az est,
egy zord piktör könnyes ecsettel
ablakomra jégvirágot fest.

Kuvik sikolt viskóm kéményén,
éhes kutya kaparja falát,
s panaszlón üvölti, hogy
nem strázsál üres kamarát.

Hajnal, ha gyúl, nem piroslik be,
mert vak ködben bujdosik a Nap,
de néha azért csókokat hint,
s tavaszt hirdet a kis ablakoknak.

HOMLOKTÉR – 6.

VASADI PÉTER

Azután

Tenger mossa a partot.
A pávafarkú lélek
nő ki belőle.
Magas, mert van mély
gyökere, és fenyeget
a semmiig lehajolva.
Nem lehet a halottat
befödni halálával.
Fölhánya csatakos
takaróját s bár szélben
kiszikkad s megsugorítja
a szív lúgja: egyetlen
magja kikel.
Hogy növekedjék, zúzza
a tenger, mely vadul
átcsap a sziklaperemről
lebukott agyagisteneken.
Egykor bennük is
zizegtek a sók, egymásba
merültek a cápaárnyak:
most se kövek, se tenger.
Lettek volna vasak,
cölöpbe kapocsnak
vagy csónaknehezék:
árbo c sűcson ragyogni
aranyak éj is elég.

Kimondani RÁ a halált
annyi, mint a jövőbe
toloncolni folytonos
születésre. Így haldoklik.
Vállára tapad kanca haja,
hátába marnak az éj
csillagai; megostorozza
a mindenség. Énekére
— tudom én! — ideges láz
tépdesi csuklónkat és a
halánték félgömbjei közt
szaggat. Bent neszezés.
Körbe kiabáljuk, mégis
átver a csontkopogás:
színleljük, testvérek, a boldogságot.

Emlékezetünk ciszterna.
A fenéken mozdul Jeremiás,
odalöktük. Arcában iszapok
ereje. Rágcsálja hullajtott
kenyerét, szavainkat.
Köp hát és keserű.
Szeméből a világ
írmagját könnye
kimarta. Jóslata sötétzöld
olajpárlat: amikor igéink
vasláncként csikorognak,
beömlik közéjük. Mondata
kard: agyamon áthúzza
széles pengéjét, s dől
kétoldalt az ezüstikra
meg a kátrány.

Ne nyögj félelmedben.
Ő igazad kisüvölti.
Meghajszol. Kisodor
fekete kelyhű vizekre.
Ott elnémít, hogy
torkodban a kórus össze-
hajoljon. Sötétben csak
résnyire nyit. Napodat
gyöngéden letakarja,
odavonszol a partra,
lángcérnával varrja be
mosatlan szádat, mely
végre üres. És beföd
csatakos takaróddal.
Most moccan a tenger,
és azután. Azután.

Kötetben először: *Tamariszk* (1978)

HOMLOKTÉR

VASADI PÉTER

az isteni unoka

te nem haltál meg,
József Attila, te
nem tudsz meghalni,
átköltözöl egyikünkől
a másikba, igen, olykor
bizonyosságom van, hogy
mi Urunknak legkedvesebb
mennyei titkára, ünnepi
játársótársa lehetsz,
állítólagos örületed
az összegyűrt eget is
kisimító szerelmedben
gyökeredzett, hogy is
érthették volna, akik
védekezésül fejükre
vonták tetőnek a
hidegfrontot, polgári
alapossággal tömködve
rejtett réseit is:
sztyeppei-vad-éhségű
szíved lassan-lassan
fölfalta elmédet,
húsoddal beburkoltad
a didergést, félelmet
a hiteddél, lázzal etettél
mindenféle csendet, író,
hivatalt, rendőrt, urakat,
zacskóba öltöztetve a láng-
észt, ki jeges józansággal
ítél, hallgat, belemarkol
a mélybe, át fölszíneken;
s bánt is, ha úgy hozza
a helyzet... te ne tudnád?
...övői közé jött, túrhetetlen
szerelemmel; hát a sötétség
hétköznapián kirekesztette
ezt az izgága hadarót,
ki ráadásul proli is;
a „legjobbak” észre se

vették: fekszel a síneken.

Végre, ismét úri a
rend Magyarországon.

Tetőzés, Budapest, 2014, Napkút Kiadó, 9–10. o.

Gyógyszer-vers

...akarom mondani:
gyógy-szerver(s), azaz
a föllepülés variánsa,
vagy gyógyvers-szer,
ez jobb, de elég;
olvassátok, feleim, egy
gyógycsepp-tinktúra
növény mártírjainak
neveit áhítattal, mert
összeverődött szózene
ez, íme: a közönséges
párlófű virágos hajtása,
az orvosi angyalgyökér,
a kínai csillagánizs
termése, benedekfű, a
keserű narancshéj, fahéj,
gódirc, cinadó, vereslőfű,
a bazsalikom, szrokfű,
kardamomum-termés,
a tárnicsgyökér, a vidrafűlevél,
a bábakalácsgyökér, ezerjófű,
a kamillavirágzat, kubéba-
bors, a galatángyökér,
mirha, manna, borsos-
mentalevél, szerecsendió,
ökörfarkkóró virágpártája,
a rozmarin levele, fehér
kurkuma s gyömbér törzs-
gyökere, zúzva, örölve
(áldva), porítva mind, a
Fekete föld növényi ür-
Földmutatása, bősége, nedve
Kínálja a testnek új erejét,
Lassú tüzét az emésztésnek,
Ami szent dolog, csak nem
Becsüljük eléggé (ezt sem),
Szürcsölnjétek. feleim, óvatosan,
Mert titkos ízek surrogátum
E részegítő keverékben,
Dörzsölnjétek magatokra,
Ember voltunkat borogassátok,
Kenegessétek simogatással

Tetőzés, 43. o.

HOMLOKTÉR

VASADI PÉTER

Keresztény vers

járok Benned, köves ligetben
nagynehezen itt is születtem
sziklád tövén egy szakadékban
melyben sötét és ferde fény van
s látok, mint siket, élesebben
szótlanságomat megszerettem
elvetted tőlem, szokat adtál
gyümölcszel púpozott agyagtál
vagyok, erős és oly törekeny
vérem szivárog repedésen
liános erdő, Te, suhogva
körülcavarsz, de angyalodra
bízdod egyetlen tántorgásom
tündöklése a földre rányom
mondom mégis beszédem bátran
magam mögé sok rosszat hánytam
odavalók!, súgod nevetve
a rossz a semmi, bárki tette
igen, de égek, pörkös, látod
a bőröm!, jó nagyot kiáltok
visszhangja jön, fénykórust hallok:
ne végy a szádba kócot, langyot
kinek bár páncélajtón zörget
a mélyből mégis felköszönnek
megvalló düh tör ki belőlem
s kaszálok kézzel lábbal körben
tánc ez, talán a Dávid tánca
aranyban, sebbel koronázva
nem fáradok, egy szent fasorban
gyökerek között botladoztam
s kosárra leltem, benne kendő
elrejtve Most-ban a Jövendő
kehelyben Véred, tálkán a Test:
ihass, ehess;
te választasz, de én talállak
jó gazdájára boldog állat
fölszikkasztunk, mint két elem
agóniád az életem

A zendülés vízszaga, Bp., 2002,
Széphalom Könyvműhely

Kimenet a völgyből

Olykor úgy érzem, mindenkit
Félrevezetek. Ha mindenkit,
akkor ez nem igaz. Egyeseket
meg nem tudok. Magát leplezve
van jelen a nagy leplezés.

Hajnal Kentuckyban, Budapest, 2005,
Kortárs Kiadó

Igazuk van

Számon kértek, mért dadogok. Hezitálok.
Nem vagyok mindig
készen a válasszal.
Nem is lehetek, hisz
nem vagyok késze.
Mégis, csak egész
lényemmel szabadna
felelnem. Ahogy a csönd
képes a vihart is
túlkiabálni kérdésre
nem mondani semmit.
Mebánjuk szavainkat.

Tetőzés, 37. o.

Ajánlat

Európa egyre patásodik.
Pedig nagy esti tüzek
Körül táncoló népei
Kezdetben nem masíroztak.
Mára megtanították őket.
Akkor most a puhatalp jön,
és karéne, ugye?
...Ajánlom a Kodály-módszert:
mint kellene bajban mindig,
kérdézzétek a kisgyereket,
mi is az? Elmagyarázná:
ember s éneke egy – összefonódnak.
Micsoda kórus zengene
ebben a daltalan úrben.

Tetőzés, 47. o.

SZABÓ GITTA

Rozi

A nap ezer ágról sütött. Éppen hazafelé tartott a munkából – mindig korán végez-, így sokkal nagyobb kedve van sétálgatni, kirakatokat nézegetni. Vásárolni nem sűrűn szokott, hiszen a részmunkaidős fizetésből nem telik túl sok mindenre. Megállt egy aprócska könyvesbolt bejáratánál. Bekukkantott. A benti félhomály, egy-két ember nézelődött, keresgélt, jobbra a leárazott könyvek között. Arrébb lépett, és a kirakatban kezdte szemlélni a kínálatot. Ahogy bámészkodott, véletlenül megakadt a szeme a tükörképén: „Te jó ég! Hogy nézek ki?” – szörnyülködött. Haja csatakos volt az izzadságtól, arca kipirosodott, és verejtékcseppek sorjáztak lefelé a fülétől egészen a nyakáig, ott elvesztek a hurkái között. „Rémes!” – állapította meg ismét. Elment a kedve a sétálgatástól. Táskáját megigazította a vállán, és indulni készült, mikor észrevette, hogy kissé távolabb egy korabeli hölgy kitaróan nézi. Úgy tett mintha nem látta volna meg, és gyorsan elviharzott mellette. Ám a kíváncsiság úrrá lett felette, izgatta, vajon miért bámulja ennyire?

A melegtől és a mozgástól egyre jobban izzadt. Sosem bírta a nagy meleget. Megállt, hogy egy kis vizet igyon, és vászon zsebkendőjét benedvesítse, és megtörje arcát. Közben, óvatosan körbekémlelt. A nő tartotta a távolságot, de követte őt. Ettől ideges lett – Vajon mit akar tőlem? Nem is tudom – mészárgatott –, valahogy olyan ismerősnek tűnik!

Alaposabban szemügyre vette követőjét. Ápolt külső, inkább soványnak mondaná. Csinos, de nem hivalkodó az öltözéke. Könnyed, lilapöttyös, rövid ujjú, nyári ruhája térdéig ért. Lábain lila szandál. Smink semmi. Ez tetszett neki. Őszülő, barna haját kontyban tartotta.

Mire végigmérte a nőt, az ott állt előtte:

– Szervusz! Megismersz? Rozi vagyok! Kovács Rozi!

– Nem! Az nem lehet! Hogyan? Te jó ég! Rozi!

A csodálkozástól tátva maradt a szája. Csak nézte Rozit, az ő legjobb barátnőjét, akitől oly messze sodorta az élet, de sosem feledkezett meg róla, az esti imáiban mindig gondolt rá is.

– Rozi! – ölelte magához a törekeny nőt.

– Ildi! Én azonnal megismertelek. Nem sokat változtál.

– Rozi, Rozi! Én, én nem is tudom... – csuklott el Ildi hangja. – Mióta is?

– Harminc éve.

– Harminc éve? Atya ég! – szörnyülködött Ildikó. – Ráérsz most? Leülhetnénk egy kicsit beszélgetni, ha már így összefutottunk.

Rozi idegessé vált. Ruháját kezdte gyűrögetni, majd ujjait ropogtatta.

– Nem igazán! Csak megláttalak és szerettem volna köszönni neked. Még vásárolnom is kellene, mielőtt az otthon kapuit bezárják. Már így is késében vagyok. Csak hétig kaptam kimenőt. Olyan rég voltam az utcán, gondoltam jó idő van, most sétálgatok egy kicsit. És mivel nyugdíjas bérlettel olcsóbban utazhatok, így elkéredzkedtem. Jó volt egy kicsit kiszabadulni a sok bolond közül.

– Otthon? Nyugdíjas bérlet? Bolondok? Rozi, mi történt?

Rozi nem válaszolt. Elővett egy gyűrött papírdarabot, tollat, és valamit írt rá, majd átnyújtotta Ildinek. Ezután hátat fordított és egy szó nélkül távozott. Még csak vissza sem pillantott!

Ildikó lassan tért magához; – Hihetetlen! Biztos csak álmodtam, vagy káprázott a szemem ettől a nagy hőségtől! De még sem! Hiszen itt van a cetli, amit a kezembe nyomott!

Remegő kézzel nyitotta szét a papírost. Egy telefonszám volt rajta, és Rozi neve. Megrázta magát, és korát, súlyát, fáradságát meghazudoló lendülettel indult hazafelé. Gondolta, még ma felhívja Rozikát. De, nem így történt. Hazaérve még mindig hitetlenkedett, még mindig nem merte elhinni, ami történt vele, hogy ennyi idő után, a nagy semmiből előkerüljön elveszettnek hitt barátnője, ez egyszerűen nem fért a fejébe! Emlékszik, nem sokkal az általános iskola befejezése után Rozi szüleit baleset érte. Mindketten odalettek! Mivel Ildikót az élet a városba sodorta, ott tanult tovább, így elkerültek egymás mellől, és soha többé nem hallott Rozi felől, pedig eleinte még

érdeklődött a volt osztálytársaknál, de azok nem tudtak semmit mondani neki. És tessék, most itt van teljes valójában!

Izgatottan járkált fel, s alá aprócska lakásában. Megnézte a papírt, letette, majd ismét kezébe fogta, forgatta, majd letette, aztán a telefonhoz lépett, de végül is nem tárcsázott: „Áh, majd holnap! Ilyenkor már nem illik telefonálni. Inkább lefekszem, nagyon kimerültem.”

Nyugtalanul aludt. Álmában visszarepült az időben, és átélte az óvodai, általános iskolai éveit, annak kellemes és kellemetlen történéseit. Látta Rozit is. Zárkózott, duci kislány volt, de a legjobb barátnő a világon. Milyen csinos kis nő lett belőle! Vajon mi történt vele? Mintha kicsit zavart lett volna! Nem baj, meg van a száma, mostantól sokat fogunk beszélgetni. Biztosan neki is rengeteg mesélni valója van!

Reggel szinte kiugrott az ágyából, még a vekker csörgését sem várta meg. Hajtotta az időt, hátha előbb lesz vége a munkaidejének. Amint az óra mutatója elérte a tizennégy órát, szaladt is az öltözőbe. Magára rángatta utcai ruháját, és mint a szél viharzott ki a gyárból. Sietett haza, hogy végre telefonálhasson.

– Halló! Pszichiátria! Mi tetszik?

– Khm! Jó napot kívánok! Kovács Rozáliát keresem!

– Ki keresi?

– Ildi vagyok! Havasi!

– Önnel találkozott tegnap Rozika? Azóta csak magáról beszél. Megadom a címet, ha gondolja, meglátogathatja. Sokat jelentene neki, hiszen nincs senkije a világon. Az utcára is alig megy ki – mondta egy kedves, női hang.

– De, hát...! Miért? Mi baja Rozinak?

– Jöjjön el hozzá, és remélhetőleg Ő maga fogja elmesélni.

– Rendben! És köszönöm szépen!

Szép, kerek betűkkel írta fel a címet, hogy biztosan el tudja majd olvasni. Sajnos mostanra már, elfolyóssá vált az írása, úgy fájnak az ujjai.

Vasárnap délután, úgy három óra körül megnyomta az intézmény hatalmas, vasrácsos kapuján a csengőt. A kapu nyikorogva tárult fel, és engedte be Rozika világába, aki már izgatottan várta. Gondozója bekísérte őket a társalgóba, melynek falait békét, nyugalmat árasztó pasztellszínek díszítették, ablakai pedig egy csodálatos, fenyőkkel teleültetett parkra nyíltak. Ilyenkor, kora délután az intézményben csendes pihenő van, így senki sem zavarta a két nőt az ismerkedésben. Mert bizony, eleinte csak bátortalanul méregették egymást, jelenlegi életükről beszélgettek. Majd ahogy telt az idő, és a nap is aludni készült, egyre jobban merültek el a múltban, mígnem egyszer csak Rozika megnyílt, és mesélni kezdett:

– Tudod – kezdte könnyeláradó szemekkel -, mikor a szüleim...

– Igen!?

– ...Szóval... összeroppantam! Nem volt se testvérem, se rokonom, így bekerültem a neurológiára. Mivel gyógyszerekkel sem tudtak mély bánatomból kimozdítani, idehoztak, ebbe az intézetbe. Itt jó nekem! Átadhatom magam a fájdalomnak. Senki nem akar meggyőzni, lebeszélni. Békén hagynak.

Ildikó szemeiből is eleredtek a könnyek.

– Édes, drága Rozikám! – zokogta, és barátnőjét magához vonta, és ölelte, mint aki soha többé nem akarja elereszteni!

Rájuk köszöntött az est. Már a csillagok is az égen fénylettek mire Ildikó hazaért. Otthon leroskadt karosszékebe, és csak bámult maga elé. Nehéz volt a szíve, de boldog! Boldog, mert olyasmit kapott, amiről álmodni sem mert. Rozika által visszakarta gyermekkorát, vele együtt elfelejtett emlékeit. Megnyílt számára az út, ami visszarepíti múltjához.

2014 júniusban a MŰPÁ-ban előadtak egy japán bábelőadást, melynek szövegét Csikamacu Monzaemon, akit a japán Shakespere-ként tartanak számon, írta. Japánul adták elő, dián vetítették az általam fordított magyar szöveget.

Vihar Judit

Pathosz átváltozásai

Kikaigasima

(Ördögsgiget)

CSIKAMACU Monzaemon

(1653–1725):

Heike Nyógo ga sima

(Heike és a nők szigete)

Második jelenet az ötfelvonásos történelmi dráma II. felvonásából

Magyar fordítás: Vihar Judit

Színpadra alkalmazta:

TAKEMOTO Csitoszedajú

(Dzsóruri ének)

és

TOJOZAVA Tomiszuke

(Samiszen)

FŐBB SZEREPLŐK:

SUNKAN

magas rangú pap, aki összeesküvést szervezett Taira no Kijomori ellen, majd száműzték az Ördögsgigetre.

(HEIHANGAN)

JASZUJORI

száműzött az Ördögsgigeten, ugyanazért, mint Sunkan

(TAMBA NO SÓSÓ)

NARICUNE

szerűzött az Ördögszigeten, ugyanazért, mint Sunkan. Szerelmes Csidoriba.

CSIDORI

helybeli buvár-halászlány, szerelmes Naricunéba.

TANZAEMON (MOTOJASZU)

a fővárosból érkezett hivatalnok, a száműzötteknek hozott kegyelmi parancsot

SZENO-O (TARÓ KANEJASZU)

Kijomori hivatalnok, a száműzötteknek hozott kegyelmi parancsot. Kigúnyolja Sunkant.

(Nó ének)

Réges régi idők óta e sziget
Ördögsziget névre hallgat,
ördögök lakják
a pokoli birodalmat.

Ördögök kegyetlensége határtalan,
senkit sem szánnak meg szomorúságukban.

Még a sziget vadállatai sem
kiáltják az égig szenvedésem.

Régi időkben regék róla szóltak,
a szép főváros emlék, fénye már megkopott,
Nap, Hold sugarából mára árnyék maradt.

Fű, fa, virág ritkán nő itt,
gabonát már nem ültetnek, nem is szántanak,
ahogyan csak lehet, életükbe kapaszkodnak.

Hegycsúcsokon kénes lángok gyúlnak,
a halászok hal helyett csak kagylókat fognak,
mit örvénylő hullámok partra kidobnak.

Szemünk előtt egy alak görnyed,
csontsovány ő, megfáradt a teste,
S haja hófehér.

Szegényes rongyok borítják a testét,
vállára falevelek hullnak.
Kiszáradt fát botként tart kezében,

csak bogarak zümmögése hallik szakadatlan.

Csetlik-botlik, alig tud járni,
de küzd és harcol,
pedig fél lába van csak, s mégis győz,

ő az, Sunkan.

Ó, a fehér hó, mely leesett télen,
nyárra pedig már semmivé olvadt,
tavasz múlt, eljött az ősz is,
a természet a naptár ezen a szigeten.

A napokat számlálgatva
három év telt el azóta,
tarajos hullámok, hegyi szelek fújtak,
Csidori kis lilék a parton sétáltak.

Szülőföldjükért könnyüket hullatták,
mikor jutnak haza,
ezen tépelődtek folyton-folyvást,

mint a keréknyomba esett kárász
a pocsolyában, úgy vergődök én is,
szerelmi bánatom semmihez sem fogható,

Az élet az örök várakozás fájdalma.

Ugyanígy szenvedett, kínlódott,
rótta a mohával belepert sziklaösvényt
egy másik ember foltozott ruhában,

SUNKAN: "Láttam én már valaha is ilyen borzalmas alakot?
Az Asura félistenek örök harcot vívnak a nagy óceán vidékén.

A szútra úgy magyarázza, hogy az Asura félistenek pokoli birodalma ott van, hegyek és tengerek legmélyén,

(énekel) Csak nem az Éhes ördögök birodalmába jutottam akarva-akaratlan?"

De ahogy jobban megnézi, látja, hogy ez nem más, mint Heihangan Jaszujori,

SUNKAN: "Ej, rajtam kívül másnak is ilyen szánalmas sors jutott?!"

Szíve úgy verdes, ahogy hajlik a susogó parti nád, miközben a tambai Sósó Naricune gyötrelmes léptekkel közeledik.

SUNKAN: "Te vagy az, Sósó?"

JASZUJORI: (énekel) "Te vagy, Jaszujori?"

NARICUNE: "Ő talán Sunkan volna?" "A buddhista pap?", szólítgatják egymást,

SUNKAN: "Virradatkor Jaszujorira leltem, (mondja) alkonyatkor rátaláltam Naricunéra. (énekl) Hármunkon kívül nincs más, a hírek nem jutnak el hozzánk,

nem vagyok őrzője a hegyi rizsföldnek, megfáradtam e világban; fájdalomtól gyötört pap vagyok,

hogyan is mondjam mindezt el..."

Egyszerre megragadják egymás kezét és sírásban törnek ki.

JASZUJORI: (énekl) "Eközben azzal töltöttem az időmet, hogy Kumano három templomában is az istenekhez fohászkodtam."

JASZUJORI: "Hallottad már, Sunkan, hogy a három jóbarát most már négyre gyarapodott?"

SUNKAN: "Micsoda? Hogy lettünk mostanra négyen?! Van itt egy negyedik ember is, aki száműzetésben él?"

JASZUJORI: "Nem, egyáltalán nem erről van szó.

Naricune szerelembe esett, egy szépséges bűvár-halászlányt szeret, akit feleségül is vesz."

Erre a híre a pap elmosolyodik.

SUNKAN: "Ez aztán a meglepetés! Ez igazi meglepetés! Három éve vagyok már itt, ezen a helyen száműzetésben, de azóta se én, se más

szájából nem hallottam ezt a szót: szerelem.

Először tudok mosolyogni.

Ráadásul egy bűvár-halászlány szerelméről hallhatok! Hiszen a régi történet szerint Fudzisvara no Kamatari és Arivara no Jukihira is egy bűvár-halászlányba szerettek bele, mi több, éppen száműzetésben.

Tenger hullámainál nedvesen, miközben hinár tekeredik a lábadra, s lépdelsz a sziklák között, micsoda boldogság, micsoda öröm szerelemről hallani! Otthon, a távoli messzeségben van feleségem nekem is, akit szívből szeretek.

Milyen csodálatos hajnaltól alkonyatig vágyódni valaki után! Szerelmet érezni házastársak között ugyanolyan, mint beszélni vagy hallani róla. Mesélj, hadd halljunk erről a gyönyörű szerelemről!"

Unszolja társát, de a tambai Naricune arca elvörösödik.

NARICUNE: "Hármunk közül egyikünk sem próbált itt elrejtőzni, miközben számtalan halászhajó érkezett szállítmánnyal megrakodva és ment tovább,

szégyenlem kimondani ezt a szót: szerelem. Ki gondolta volna, hogy ez megtörténhet ezen a távoli, sivár vidéken?

Vajon ki ismeri a titokzatos szerelem útjait? Az én Csidorim egy halász lánya Kirisima szigetén.

(...)

Kérésemre elhaló hangon 'igen'-t mondott
ez a szépséges leány,
majd előlépett a bambuszbozótból halaskosarával,
mely egy boton hintázott a vállán.

Kimonója viseltes, de különleges mintájú, finom brokátból készült, gyönyörű alakján igazán nincs semmi szégyellni való.

Vajon miért egy halász lányaként született?

Sunkan is illendően köszönti.

SUNKAN: "Jaszujoritól hallottam ezt az öröndetes hírt, szívből gratulálok hozzá!

Azt is hallottam Jaszujoritól, hogy engem szeretnél apádnak választani. Mi hárman teljesen egyformák vagyunk. A mai különleges napon megígérem, hogy lányommá fogadlak,

és minden örömmel azon leszek, hogy mi négyen mielőbb visszatérhessünk a fővárosba. Csak a tambai Sósó Naricune asszonyának

a szertartás szerinti skarlátszín kimonóra
kell még egy kicsit várnia.

Nagyon sajnálom! Majd egy sziklát elgörgetve a talajba lyukat ásunk, de nincs se szakénk, se szakéspoharunk. Háromszori ivás helyett csak a kilencszeres köszöntőt tudom elmondani."

Ráfelel Csidori.

CSIDORI: "Lehet, hogy rossz víge lesz annak, hogy egy szegény halász lánya vagyok és skarlátszín kimonót öltök magamra, de számomra hatalmas boldogság, úgy biza', hogy fővárosi férfi vesz feleségül.

700 évvel ezelőtt találtak rá az ílet vizére, a finom szakéra, Kínában, a Krizantémvíz folyóban.

Utánozni fogjuk ezt a régi szokást, s a szigeten megtöltünk egy palackot és iszunk a hegyi forrásból.

Ha azt kípzeljük, hogy szaké, akkor a lelkünk is szakénak fogja érezni. Ez a tengeri kagyló lesz a szakécsészénk.

Mától fogva pedig szülő s gyermeke vagyunk,

“Apám”-nak, s “lányom”-nak fogjuk egymást szólítani. Kérlek, apám, fogadj szívedbe.”

Miután ezeket elmondta, a többiek nevetésben törtek ki *[a lány vidékies kiejtése miatt]*

A forrásvíz -- szaké, a tengeri kagyló
lazurittal ékesített szakécsésze.

Megkóstolják, megízlelik,
mulatnak, dalolnak,
most már négyen ünnepelnek,

s ahogy akkor ott Hórai szigetén,
ezen a szigeten is folyton-folyvást
meregetik a forrásból a szakét,
jókat mulatoznak.

Jaszujori a tengert kémleli:

JASZUJORI: "No nézd csak, az a hajó
nem látszik halászhajónak, túl nagy ahhoz!
Nem is értem, miért, de mifelénk közelít!
Figyelj! Figyelj csak!"

Miközben ezt mondja,
kiköt a hajó, s egy fővárosból érkezett
császári udvarbeli samuráj áll meg előttük
a tengerparton.

Most már két hivatali tiszt
áll a partszegélyen, majd helyet foglalnak
a fenyőfák alatt.

SZENO-O: "Jelen vannak-e itt a száműzött tambai Sósó Naricune és Heihangan Jaszujori?"

Hívó kiáltása, úgy tűnik, mintha álom volna.

"Tambai Sósó Naricune jelen",
"Sunkan",
"Jaszujori jelen".
mindannyian odafutnak,
s a két hivatalnok előtt megállnak,

"Parancsára!"
Fejüket lehorgasztják,
térdre esnek a hivatalnokok előtt.

Szeno-o Taró előveszi
a magával hozott
kegyelmi parancsot,

SZENO-O: "Hallgassátok kellő tisztelettel e bűnbocsánatról szóló levelet."
Azzal kinyitja és olvasni kezdi.

SZENO-O: "A császárnő születése alkalmából megkegyelmezek nektek.

SZENO-O: "Felmentem bűnei alól
az Ördögsziget két száműzöttjét,
a tambai Sósó Naricunét és
Heihangan Jaszujorit.

Tüstént térjenek vissza a fővárosba
parancsom szerint."

Még be sem fejezi,
mikor kettejük szájából felhangzik: "Igenis!",
s mindketten arccal a földre borulnak.

SUNKAN: "Bocsánat, de a Sunkan nevet nem felejtette ki véletlenül?"

SZENO-O: "Azt gondolod, hogy egy olyan személy, mint én, Szeno-o, kifelejthet valaha is valamit? Gyere és győződj meg a saját szemeddel, hogy a két néven kívül van-e itt még más is!"

Megmutatja a levelet Naricunének és Jaszujorinak, akik újraolvassák, ismételtetik a levél szövegét: "Ez igazán különös!",
Vizsgálják a levelet, de se nem pap, se nem Sunkan neve nem szerepel rajta.

SUNKAN: " Kijomori nagyúr felejtette volna el,
vagy a jegyző tévedett volna? Ugyanaz a büntett, ugyanoda szólt a száműzetés, és az amnesziát a történetek
miatt ketten megkapták, miért csak egyedül

én csúsztam ki a hálóból?

Különbözőek vagyunk a bódhiszatra irgalmában és kegyelmében?

Ha lemondtam volna a világról és már meghaltam volna, nem kéne elviselnem ezt a fájdalmat!

Ó, jaj, ilyen szánalmas életet kell élnem!"

Szól elkeseredetten, miközben könnyei hullnak.

Tanzaemon egy levelet húz elő a zsebéből:

TANZAEMON: "Most pedig figyeljete,
hallgassátok Sigemori nagyúr jóakarató szavait,

őszinte lélekkel figyelmezzetek arra,
ami az alábbiakban írva van!"

Azzal nagy hangon rákezdi.

TANZAEMON: "Az Ördögszigetre száműzött

Sunkan nevű papnak, Sigemori nagyúr, a belügyminiszter könyörületéből vissza kell térnie lakhelyére, Bizen szigetére.

Komacu Noricune nagyúr, Noto tartományfőnökének aláírásával."

SUNKAN: "Micsoda? Mindhármunknak megkegyelmezték?"

TANZAEMON: "Úgy bizony!"

Sunkan a homlokát a homokba veri,
háromszor mond köszönetet,
miközben örömkönnyeket hullat.

"Valóság ez és nem álom?"

A Sósó házaspár és Jaszujori
örömükben táncra perdülnek.

Buddha nektárízű harmattal öntözte
a lobogó lángokkal égő
Éhes ördögök birodalmát.

Ha megéneklük a mennyek országát,
ez a dal bizonyára így hangzik.

A két hivatalnok bevégzi küldetését:
SZENO-O, TANZAEMON: "Nincs más dolgunk
itt a szigeten. Jószerencsével jártunk, a szél sem fúj.
Szálljunk hajóra!"

"Készen állunk!"

Azzal mind a négyen a hajóhoz indulnak,
de Szeno-o megragadja Csidorit
és visszaküldi:

SZENO-O: "Ej, te szerencsétlen nőszemély!
Látod, mind ott van már, akiket visszakísérünk,
eridj innen!"

"Sunkan felesége megtagadta Kijomori nagyúrnak az engedelmességet, emiatt kivégezték.

Ariót, a papot, a felkelés miatt elítélték és börtönbe zárták.

Ezt a három embert vigyétek a hajóra,
mozogjatok már!"

"Értettem!"

Azzal a négy ember közül
Csidorit félrelökik, a másik hármat
betuszkolják a hajóba.

Mint vadászok által elejtett,
kalickába zárt
kis madárka,
Csidori egyre csak vergődik.

Szeno-o, a kegyetlen őrző kiadja a parancsot:

SZENO-O: "Köteleket kioldani! Indulás!
Tanzaemon, mindenki a fedélzetre!
A száműzöttek itt vannak,
ugye más dolgunk nincs már?"

De szavaira semmi válasz,
a kötelekhez mennek,
a hajó indulásra kész.

A tengerparton kétségbeesetten,
barátaitól elhagyatva Csidori zokogásban tör ki.

CSIDORI: "Míghogy a szamurájok tudják,
mi a lílek érzékenysége? Ez hazugság,
micsoda hazugság!

Nincsenek ördögök az Ördögszigeten,
az összes ördög ott van, a fővárosban!

Attól a naptól fogva, hogy szerelembe estem,
egyfolytában csak imádkoztam,

éjt-naphosszat könyörögtem a sárkányistenhez:
ha a fővárosba megyek, ne legyen ott se pompa,
se dicsőség,

ha csak egyetlen éjszakát is töltök veled,
szürke molylepkéből virággá változzam,

aztán pedig az a dicsőség érjen,
hogy asszonyként újjászülessék,--
ez lett volna minden örömöm.

Milyen kegyetlen ördög, micsoda ördögisten!"

(...)

SUNKAN: "Tiszt urak,
Kérem, várjanak! Ezt az asszonyt
vegyék fel a hajóra!"

Ahogy közeledik feléje,
Szeno-o Taró dühbe gurul
és rátámad.

SZENO-O: "Te minek avatkozol bele?!
Ha ilyen könnyen cselekedhetnének,
nem lenne szükség hivatalos kegyelmi kérvényekre! Nincs arra semmi lehetőség,
hogy ez az asszony a hajónkra szálljon!"

Ráripakodik, mire Sunkan ezt feleli:
SUNKAN: "Ez túl kegyetlen döntés,
kérlek, szánd meg őt."

Azzal a közelébe lopakodik.

Elragadja Szeno-o rövid kardját,
s mint a villám, belevágja a férfi
bal vállába. Nyolc szun, azaz
huszonnégy centis sebet ejt rajta.

“Hohó!” Támadna újra Sunkan,
de Szeno-o fürgén kirántja rövid kardját
a pap kezéből, felegyenesedik
és lecsap ellenfelére,

imbolyog, mint fűzfa ágai a szélben,
Sunkan meg, mint kivágott fenyőfa
puffan a földre; ily két vitéz még soha
nem küzdött a tengerparti fenyvesben.

Mindketten támadnak, sebeket ejtenek,
liheg mind a kettő, látszik, erejük fogytán,
s mégis, a végsőkig megküzenek egymással.

A hajón már lármáznak, de Tanzaemon ott áll a pallón.

TANZAEMON: “Egy nyilvántartásba vett száműzött
és egy magasrangú hivatalnok küzd meg egymással,
senki se közelítsen hozzájuk, jelenteni fogom,
amit láttam.

Szolgák és ti, többi népség,
félre innen, senki ne avatkozzon bele! ”

Árgus tekintettel figyel, mozdulatai elszántak.
Csidori ezt már nem bírja, megragad egy bambuszrudat és Szeno-o felé támad,

de Sunkan rákiált,

SUNKAN: "Állj meg! Állj meg!
Ha megütöd, a mieink nem tudják a botrányt elkerülni.
Ha beleavatkozol, haragommal sújtlak!"

Sunkan haragja miatt Csidori visszafogja magát,
csak a lelke háborog, testét féken tartja.

Szeno-o, akinek sebe vérzik, elszántan támad az elgyötört, csontsovány papra,

imbolyog már jobbra, balra,
ide-oda tekeredik a kardja,

keze remeg, egyre gyengül,
térde rogyan erőtlentül.

Levegőt már alig kapnak, a homokra rázuhannak,
s lám, mind a kettő félelemtől reszket.

Szeno-o, akár egy sas a zsákmányra,
Sunkanra veti magát, erre a pap
verébcsontú vékony lába
jól megrúgja a hivatalnokot.

Szeno-o üvöltve zuhan a földre,
Sunkan odaoson hozzá,
úgy megüli, mint egy lovat, s a karddal
megadja az utolsó döfést.

A hajóból azonban
Tanzaemon ezt kiáltja:

TANZAEMON: "Ki a győztes?
Világosan láttam!

Ami az utolsó döfést illeti,
Sunkan a régi bűnét egy újjal tetézte.
Kár volt!
Kár volt!"

SUNKAN: "A bűneim miatt
hagyjatok itt száműzetésben,
ezen a szigeten."

TANZAEMON: "Nem úgy van ám az! Ha itt hagyunk
a szigeten, akkor Sigemori nagyúr és Nóto tartományfőnök minden erőfeszítése hiábavalónak bizonyult.

Hibát követsz el, ha szembeszállsz velem.
És a legfontosabb: ha három száműzöttnél kevesebb jön velünk, nem engednek át az őrállomásnál."

Kiált rá Sunkanra.

SUNKAN: "Akkor... akkor hát...
Jaszujorin és Sósó Naricunén kívül
vidd magaddal ezt a nőt is

és a létszám sem hibádzik,

az őrállomásnál sem lesz baj,
hiszen Sigemori nagyúr megkegyelmezett,

régi bűnöm megbocsátotta,
s én, Sunkan hazatérhetnék,

de újabb bűnt követtem el,
mert megszórtam a magasrangú hivatalnokot,
s emiatt száműzött leszek az Ördögszigeten,

Enyémm az ég kegyelme;
a fővárosi hivatalnokok viszont
egyáltalán nem követtek el hibát.”

Összeszedi minden erejét,
minden gondolatát az utolsó küzdelemre.

SHUNKAN: “Szeno-o, készülj fel a végső összecsapásra!”

Háromszor, négyszer hasít a kard a húsba,
végül a férfi fejét vágja le,
a hajón könnyekben tör ki mindenki,
“Ó, jaj!”, kiáltják egyszerre.

Sósó Naricune, no meg Jaszujori
mi mást tehetne? Csak imára kulcsolják kezüket,
egy hang nem hagyja el torkukat, sírnak, zokognak.

Láttak, hallottak mindent.
Csak Csidori fájdalma nem enyhül.

CSIDORI: "Egy házaspár közös sorsa összefonódik a következő életükre is. Rajtam is ott e kötelék.
Ezt az iszonyú fájdalmat a szigeten, jaj, én okoztam,

micsoda szégyen lenne így hajóra szállnom,
az ég legyen veletek!"

Már éppen visszafordulna,
mikor Sunkan megragadja.

SUNKAN: "Itt fogok élni, ezen a szigeten,
az Éhes ördögök birodalmában,
itt, hol semmi gabona nem terem.

Az Asura félistenek birodalmában éltem,
most a kénköves égő pokolban,

kipróbáltam én a három gonosz birodalmat
a pokol mélyén,
hogyan ne bírnám elviselni következő életemben?

A hajó, amelyre felszállhatok, Buddha oltalma alatt áll,
a lebegő világ hajójára mégsem kívánkozom.

Engedjétek, hadd szálljak fel,
gyorsan, beszállás!"

Megragadja Csidori kimonója ujját,
lassan átkarolja,
s áttemeli a hajóra.
A hullámok kedvezőek,
a hajót már elkötötték,

mozognak az evezők is.
A Sósó házaspár, no meg Jaszujori
fájdalmas búcsút vesznek:
"Ég veletek!"

A többiek könnyeiket hullatják,
a hajón legyezők emelkednek,
a part felől kezek integetnek.

"Még találkozunk, még látjuk egymást!"
Hallatszik itt is, ott is a hajón,
rossz szélfúvástól nem kell tartani.

Hol előtűnik, hol elrejtőzik a hajó,
tengerárban, szigetek közt,
aztán végleg homályba vész.
Bár a sors Sunkan útját már kijelölte,
szíve úgy ver, mint bármely halandóé.

Tengerparti magaslatra felmegy utoljára,
lábujjhegyre állva kezével búcsút int,
majd a dombtetőről a parti homokba
veti magát.

Bármennyire bánat emésztette,

bármennyire kiáltozott, fájdalmát senki se hallotta,
csak a rikoltó sirályok,
csak a vadludak, ott fenn a magas égen.

Mindenki elhagyta, madárként elszálltak,
nagy magányában társra nem találhat,

szökőárban lelte hullámsírját.
A kimonók ujját attól fogva
a patakzó könnyek szétáztatják.

VÉGE

*

VIHAR BÉLA

Csörgősipkában

Voltunk mi walesi bárdok,
kik éljen Eduárdot
kiáltottunk, és lantunk
húrjába belesaptunk.
Nyüzsgött a sok, sok dalnok,
a tiszta ügyért esdő,
a naivan ünneplő,
meg koncleső akarnok,
a jutalomra, kegyre,
sóváran epekedve.
S csupán azok hallgattak,
azok nem énekeltek,
akiket piszre fogtak,
zengeni nem engedtek,
minthogy a zsarnok-szolgák,
féltékenyen, serényen
– végezvén kiki dolgát –,
az odamerészkedőt
nyelvükkel félretolták.

Belül van

Ami kedves, el kell veszítened,
hogy végképp megtaláld.
A hiány majd kivallja,
mi vagy nekem, s mi voltam neked.
Az a tiéd igazán,
amit kívül már nem lelsz többé,
csak magadban,
mert belül hordozod
s óvod őt.
Kezében mécsláng.
S áll mozdulatlanul.

UMHAUSER FERENC

Káosz

„Isten nem kockázik a világgal”
(Einstein)

∞

Pszi részecskék ..., mezonok ..., kvarkok – ..., hadronok.

r e n d e z e t l e n mozgás?

Szabadság. Önmagába záródik, mégis nyitott.

„Legyen világosság!” – és lőn világosság.

Rendezett mozgás.

Proton – neutron – elektron – elektronhéj – atom – molekula.

Kezdet mely magában hordozza a véget. Az idő fogalma. Az anyag: lelassult, ha úgy tetszik, kikristályosodott energia.

„A dolgokban bennrejlő, részecskéket magában foglaló rend, mely meg nem nyilvánult állapotban létezik és alkotja az alapot, amelyen minden megnyilvánult valóság létezik.”

...– világegyetem – galaxisok – naprendszerek – bolygók és mellékbolygók... kicsinyítés és nagyítás, önmagába többszöröződő tükrözés és tükröződés...

A szabadság részleges feladása. (Van részleges szabadság?)

Egy és szétválaszthatatlan egész, egymással összefüggő s egyazon kölcsönhatásban lévő valószínűségek szövődéke.

Eleve elrendelés – sors – fejlődés – törvényszerűségek.

Elemek – ásványok – vegyületek – organizmusok.

Szerves – szervetlen. (önkéntes megállapítások, feloldhatatlan paradoxonok)

Növény – Gomba – Állat, ember – emberállat.

Valami elpattan, idő és tér egybefolyik, minek van jelentősége és léteznek dimenziók? Porszemek a szélben: hit, cél. Együtt és egymás nélkül. Egymásra és egymás mellé montírozott képek, hangok, színek, illatok. Ritmus. Történelem. Sodródás. (az örület határa..., már azon túl) Mit, miért s meddig még?

Béke: a háború teljes hiánya. (Valahol mindig háború van!) Tehát háború: tizenöt éves, investitúra, első és második – (Világ?) – vallás – szénhidrátok és szénhidrogének, élettér, felsőbbrendűség, – ronda pofád van!

Valahol Európában. Második a számokkal jelzett közül. Magyarország. (Mert ezt ismerem?) Pince. Öregek, nők, gyerekek. Sült hús – és vizelet – illat – szag? Megszállók – felszabadítók! ... ? Sikoly és csend. Élet és halál. Magyarul mondta, hogy „gut”.

Kislány, prémes sapka, katona, lépesmész. „Kusaj!”

A vér vöröse, majd a zászlóké is –, de nem sokáig. (proletárinternacionalizmus)

Az idő fogalmát az ember alkotta meg, hogy legyen még egy korlát, amihez igazodni tud.

Lukak a zászlókon, mások a sárban, a tűz vöröse.

Ellenforradalom – népfölkelés – szabadságharc? (A történelem kerekét nem lehet visszaforgatni? És az hány fokra van beosztva?)

Antagonisztikus ellentét? Hit – matéria.

A fizikusok az anyagot egyre kisebb és kisebb részekre bontották, hogy megfejtsek lényegét, (részecske – hullámtermészet) de egy újabb paradoxont kaptak, ahol az anyagot gondolták, az ott csak tendenciát mutat a létezésre.

Még mindig a sokszor átkeresztelt ötvenhatodik év. Fiú és lány. Forgó mágneses mező, bioáramok, biológiai szükségletek. (A szerelem magasztos vagy játékká fajul vagy csak egyszerűen fajfenntartási ösztön?)

Ős Ego. Homo Ludens. Homo ... (hogyan mondják latinul gyilkos?) A kocka el van vetve, - lesz kenyérünk.

Család – nemzetség – törzs. Haza, nemzet, izmusok harca. Kő, bronz, vas, atom. (Vízöntő?)

Izmusok..., izmusok ..., sok-sok izom, balta, kard, hidrogénbomba...

Ez már a világosság? (Hogy van a léttel meg a tudattal?)

Sötétben tapogatódzunk. Hazugság: a színek, a hangok.

„Ha az ember nem ismeri halottai nevét, megsemmisülésüknek ad nevet..., a pusztulás tapasztalata..., a túlélők küszködnek emlékeikkel..., a tapasztalat és megjelenítés között soha be nem tömhető szakadék tátong.”

(Auschwitz megmutatta az ember igazi arcát, akkor létjogosultságukat veszítették a művészetek, és minden más szép hazugság.)

Út, rendezetlen mozgás, szabályok, erkölcs és normák. Értelem? Tudat és lét, génekbe kódolt sors, eleve elrendelés. (A fejlődés nem akkor érte el a csúcspontját, amikor az ásványok kikristályosodtak? Mit ér az olyan szépség, aminek bölcsője és végkifejlete is romlás és rothadás.)

Játék: Ember a sötétben, késsel a kezében, vajon mire készül? Vaját ken kenyérre? ...?

Megtörténnek a dolgok és utólag rendeljük hozzá az eszméket. Gyakorlat – elmélet. Elmélet – gyakorlat? Mi igazol mit?

Petesejt é sperma – genezis – az ember igazi tragédiája.

„Az élet a legveszélyesebb, bele lehet halni.” (... a halál csupán játék.)

Sejtosztódás – zigóta – kromoszómákkal kódolt (új?) sors. Átkozódó öregasszony. Új Ego. Meghült kövek, télgyötörte fák, ötvenhét február. (Mi az ami ilyen sokáig eláll s ha szépen megformázzuk, akkor is sz... marad?)

Tessék mondani, mikor lesz világosság?!

Az egyetlen irracionális fogalom, az irracionális. Racionális: a szubjektivitásunk szűrőjén át hozzánk eljutó benyomások halmaza –, ahogy nőünk és elvesztjük gyermeki ártatlanságunkat, velünk együtt, úgy piszkolódik el a szűrő és egyre kevesebbet enged át s válik mind valószínűtlenebbé a minket körülvevő világ.

Meg szeretném írni a csöndet! – „kiált” fel a süketnéma – és fölolvassni, hogy hallják!

Az ember a legnagyobb szélhámos: kitalálta Istent, hogy legyen, aki megteremtse őt – Isten a legnagyobb szélhámos: megteremtette az embert, hogy legyen ki imádja őt.

Ha kiderül a csalás, vége lesz a lidércnyomásnak, és lesz végre világosság?

HORVÁTH-HOITSY EDIT

Mert nem volt hely a vendégfogadóban

Mottó: „...Augustus császártól parancsokat
adaték ki, hogy mind az egész föld
összeirattassék.” Lukács 2,1.

...És mert a földi világ urának
szava meg nem másítható:
családok indultak útnak Galileától Júdeáig,
ügyetlen szekereken, öszvérek hátán és előtt,
nemzetségük városai felé...

...És József, Mária férje Betlehemnek tartott,
– mert Dávid családjából való volt –,
nőstény szamár nyergén az áldott Anyával,
ki a császárnál nagyobb urat hordott méhében.
Így utazott a szűz, oktalan állat hátán,
kerek hasához szorítva gyöngye kezét
– törékeny, gyermeki lény –, s a fáradtságtól
– ki tudhatja ? –, tán el is bóbiskolt kicsikét...

És ímé: Betlehem tüzei kigyúltak fogadásul,
csak Józsefre és asszonyára nem várt rokon,
„és nem volt hely a vendégfogadóban...”

A hegyoldalba ékelt istállóban
egyetlen fáklya égett, és barmok álltak ott,
szájuk páráival enyhítvén a verem hidegét –
bámultak értelmetlenül, méltatlan tanúi
a csodálatos születésnek...

Ám a puszták, szántók, s erdők felett a magasban
örök izzású csillag lebegett...

...A városkában aludott a nép,
csak a pásztorok, a nyáját őriző hűek
lelke eszmélt, mivel angyali kórus
– rémületükre válaszul – zengte a béke,
a szeretet éteren, s tereken átzúgó himnuszát...

Dávid csillaga vonult előttük s megállt
– nem paloták, nem ormokra épült
katedrálisok lámpásaként, hanem ott,
hol már a jászol zizegő, törekes szalmáján
feküdt isteni meztelenségben, sugárkoszorútól
védetten a Megjövendőlt, a Palánta, a Szőlővenyige,
rég holt próféták testetöltött látomása.
És mosolygott a szűz, s teje csordult
édes italként a parányi szájba, hogy
erősödjék az ember reménye – a beváltott Ígéret...

S Dávid városán átszikkasztott nappali fénnel
a királyi Ékkő, a legnagyobb, a legszebb,
s a háztetőkre lesuhogván angyalok
énekeltek – ám tompa tudattalanságban az alvók
nem hallották meg a szózatot, a fontosat,
a Trónus magasából érkezettet:
„Békesség földön az embernek...!”
S a vendégfogadó zárva maradt...

Ám Dávid csillaga ég odafenn – keresd,
s megtalálod a kivarrt zafir-kupolán –,
s a Fiú, a gyermek ül Atyja jobbján,
s szeméből – így karácsonytájt – idehullik egy
könnycsepp.

Mert ma sincs hely a vendégfogadóban...

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET /PENDZSI

Reggel

(petla-versek)

A Nap végig leheli
az ébredő kertet;
– égbe szálló
harmatcseppek. –
Madarak szólnak.
Minden fészekrakónak
a ma, egy újabb esély.
Nekem te vagy.

Elnézlek, ahogyan
fejed nyugszik
álom-szótt párnádon.
Egy másik világban
jársz még. A fénynek
te vagy a játék, végig
szalad kacéran
arcodon. Hagyom.

Úgy bomlassz rám,
mint őszi erdőre
a napfény.
Érintésedtől virágba
borulnak szemeim.
Bennem leledzel,
áramolsz ereimben,
száguldasz ezerrel,

csobogsz, bongsz.
Reggelbe fúlunk.
Sóhajunktól elevenné
válnak a tárgyak;
– örömtáncot járnak –
Karjainkban remeg
egy másik világ.
Szemünkben orchideák.

Eső

Már megint zuhog.
Ropja a táncot,
veri a tamtamot.
Megszólal az ég,
morog, mennydörög,
szeme villámokat szór,
orcája sötét, s ördög-
sátáni vigyora sunnyog
a földre. Áldás és átok.
Mohón isszák száraz rögök,
idővel fuldokolva okádják
vissza a sártól mocskos
mennyei mannát.
Szötyög a csatorna orra,
száján szökőkút indul,
s belefúl az aszfaltba.
Esősátor a platánfa.
(jó hogy nem vagyok alatta)
Ablaküvegemre gyöngyház-
berakást varázsol az eső.
Lesem, hogy a horizont
alján felsejlő kékség
mikor borul arcomra.

Foncsorozott világ

Szemem homály, repedezett tükör,
kiszáradt tó, tenger, vagy bármi más.
Már régen, évek óta nem gyötör
holmi halálfélelem, forró láz,

csak dühöm gerjed mindig. Egyre
izzik, forr. Nem úgy működik
már az egész világegyetembe
vetett hitem, s megnyílt harmadik

szememmel látom, mi végre
születnek hazugságból szótt álmok.
Korcs lett a világ. Már emberségre

nem épülnek várak. Sanda, álnok
ígéretetek temetik a szépre
éhezőt. Könnyekkel teli az árok.

GYÖRGYPÁL KATALIN

December

December elhozta
advent első vasárnapját
napsütéssel, derűvel,
csendes jókedvvel –

már esteledik,
gyertyák gyúlnak a
színes adventi koszorúkon
– az első gyertyák.
December van,
advent – itt csend és béke
– a városban „estéli forgatag” –
– angyalkák vigyázzák álmunk
sült alma s kakaó illatában.

Decemberi tankák

1.

Decemberben, nézd,
köd üli meg a várost
kert- s utcaszerte.
Áttöri fellobbanó
adventi gyertyák fénye.

2.

E nyirkos ködben
csak a szoba melege
s halvány lámpafény
ad reményt most tavaszig.
– cicám nyárról álmodik.

3.

Karácsonyt várjuk.
Megszületés ünnepét,
pedig tudjuk jól:
kemény télben vastag hó-
takaró véd, óv magot.

4.

Majd újabb év jön,
jóval és rosszal tele.
Csak Jót szeretnénk?
De Rossz nélkül mit érne
a várva várt jó és szép?

Furcsa nap (Haikuk és tanka)

Zúzmarás kert.
Hó nélkül sötét az éj.
Cicám kóborol.

*

Boltban sapka, sál
kisgyermek karácsonyok
hangulata száll

*

Üzletek, boltok –
karácsonyt váró, teljes
édesség-dömping.

*

Bőr alá bújjik
december köd-hidege.
Kabátunk fázik.

*

Korai sötét;
de sugarát szertesztét
villanyfény szórja.

*

Szentestén innen
decemberi fáradtság
éreződik nagyon.
Karácsony hangulata
elvarázsol, felemel...

*

Muszáj-pihenés
unalma elbódít, ha –
nem figyelsz oda.

*

Becsüld, értékeld
saját munkádat – de a
másokéit is.

*

Irigységedet
ismerd fel, lásd meg okát
– s gazdagítsd magad.

*

Győzelmi mámor
elpusztít minden Szépet.
Elvész az erő.

REGÉNYI ILDIKÓ

Megtorpanó imádságok

Hosszú ideje nem látogattam meg Őket.

Elmúlt az esős nyár, vége lett az első esőverte őszi hétnek is. Két szeles, hűvös nap után elszántam magam.

A fekete vászontáskában kerti szerszámok és gumikesztyű, gyufa, metszőolló, kisseprű, lapát.
(Mintha bizony kertészkedni indulnék...)

Az öt egyforma, fedeles mécsest a sarki boltban vettem meg.

Nem, nem az országos emlékező napok jönnek még... Én érzem úgy, hogy most kell mennem.

Csekély a forgalom hétköznap délelőtt.

Öt bordó virágú krizantémötvet is választottam.

Szellemtestvéreim itt, Budapesten öten vannak...

Férjem pihenőhelye – s majdan az enyém is – van legközelebb a bejárathoz. A burjánzó borostyán-tenger felett vastagon a vadgesztenyefa sárga levelei borítják. Meghökkenítő látvány!
(Mégérdemlem... jöhettem volna hamarabb is. De esőben? Na, lássunk munkához!)

Tornacipós lábammal egy halomba tolom a sírok közti kis közben az avart, hozok egy nagy szatyrot a csomagtartóból, gumikesztyűs kezemmel összeszedem, három szatyornyit a konténerbe szállítok. Most már látszik a kökeret. Szedegetem az avart a borostyán tetejéről, a szűrős vadgesztenyeburkokat, a ragyogó barna vadgesztenyéket. Metszőollót keresek, módszeresen visszavágom a nekiszabadult zöldet férjem feliratos márványkönyvéről és az én üres kőkönnyemről is.

(Huszonkét éve... egy fiatal életnyi idő óta pihen itt... „Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod”... – jaj, ne! Még ne! – sikkant bennem az életöszön.)

Kész! Milyen szép így! Jöhet a virág és a mécses. Sercen a gyufa. Szinte visszhangzik a csendben. A kökeretre térdelek, megsimítom a kezemmel a hideg márványkönyvet: LILITH FIA – Sándor!¹
Búcsúzom.

A kocsi kerekei lassan, csikorogva gördülnek a hepehupás kavicsos úton.

A következő, kettős pihenőhelyen öten nyugosznak... immár öt éve, gyermekkorától kedves barátnőm, Román Kati² is, a család utolsó tagja is...

A síremlék embermagasságú. Borostyánerdő borítja, semmi nem látszik ki belőle! Kis szél támad. Leveszem a kabátomat, és pusztá kézzel, araszolgatva fejtem le az erőszakos zöld indákat Beck Ö. Fülöp³ alkotásáról. Már látszik a golyóütötte kőseb az arkangyal arcán, aki öleli az örök Ádámot és Évát. Lebontom a talpazatra kapaszkodókat is. Előtűnnek a nevek, Gyuri⁴ bácsié balról, Katié jobbról. Tépkedek, vagdosok, körben gazolok. Harangoznak. Dél lett közben... Ölemben hordom el

¹ Kende Sándor (1918-1992) magyar író - Farkasréti temető 1-2-11 - Kegyeleti Bizottság által védett sír

² Román Kati (1948-2009) magyar bábművész – Román György leánya - Farkasréti temető 7/8 1-814/815 - Kegyeleti Bizottság által védett sír

³ Beck Ö. Fülöp (1873-1945) magyar szobrász, éremművész, a Román-síremlék alkotója, a követ 1939-ben állították a sírra

⁴ Román György (1903-1981) magyar festőművész, író – Román Kati apja - Farkasréti temető 7/8 1-814/815 - Kegyeleti Bizottság által védett sír

a levágott indákat. Mécsesek, két szép bordó krizantém... ("Jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratom..." – ezt nem akarhattad, Istenem... Megsimogatom Kati nevét a kőkereten térdelve. Ez a Miatyánk is összetört...)

Itt feljebb apró sírdombok sorakoznak. Ez gyermekparcella... Néhol csak keresztnevek és rövidke életkor-adatok. Többszörös fájdalom szülőnek gyermekét temetni... Eörs öcsémnek is nagy szomorúsága volt ez. Most itt van ötnapos Előd fiacskájával egy halmocska alatt az urnája... Regulázom a borostyánt itt is. A mutatós örökzöld növény olyan erőszakos, hogy meg kell rendszabályozni! Itt is van dolgom a metszőollóval. Öreg házaspárral köszöntjük egymást ismeretlenül. A szomszédos sírocskán tevékenykednek. Könnyes arccal fordul felém az asszony:

– Az egyetlen gyermekünk volt, ketten maradtunk az öregemmel... Vidéken lakunk, ritkán járunk hozzá...

Nyújtom a metszőollót, mert ugyanolyan csomósak az ujjai, mint az enyémeik.

– Áldja meg az Isten! Otthon felejtettem, hiába, vénülök!

Ősz hajú öregje vállon öleli:

– Sose vénülsz, Rozálom!

Csendben dolgoztatunk. Jön a krizantém, a mécses, sercen a gyufa.

(Legyen meg a Te akaratom, mint a mennyben, úgy a földön is... – itt a Földön ezt akartad, Istenem, ezt?! Katonai tiszteletadással temették az én legnagyobb öcsémet, aki már nyugdíjas alezredes volt, és mégsem érthette meg az első unokáját. Megcirógatom a nevét a kereszten, a régiesen írott szokatlan ősmagyar nevét... Ismét megbicsaklott az imádság...)

Egy szellemtestvéremhez kell még mennem. Őt nem ismerhettem, Román Gyuri bácsi nagybátyja Ő, aki taníttatta fiatal korában siketen maradt unokaöccsét, nevelgette festőművésszé. A Nyugat⁵ művészettörténésze volt... Kati érezte kötelességének a többször megváltott, majd védett sír gondozását. A kőhalom sír fejrészébe illesztett márványtáblán ez áll: ELEK ARTÚR⁶ író (1876 - 1944) Itt is őrzöng a borostyán. Erősen süti az őszi nap a hátamat, gazolok, nyesegetek. Krizantém, mécses, gyufa...

(,...és ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól, mert Tiéd az ország és a hatalom..." – a Tiéd volt, én Uram Istenem, ez az ország, ahol a hatalom sárga csillagot kényszerített volna ennek a magyar írónak a mellére... Büszke volt és bátor, szégyenében golyót repített a koponyájába inkább... A lövedék a feje felett a könyvespolcon kedvenc költője, Tasso kötetében akadt el...)

Összecsomagolom a szerszámaimat. Kabátba bújok. Kis ággal lepiszkálom a sarat a tornacipőmről. Szinte lépésben hajtok ki az aszfaltozott főútvonalra.

Hazafelé is gyér a forgalom, koradélután van. Félhangosan kezdem az Úrtól tanult imádságot. Végig tudom mondani.

Megnyugszom.

⁵ NYUGAT folyóirat (1908-1941) – a XX. századi magyar irodalom meghatározó folyóirata

⁶ Elek Artúr (1876-1944) magyar író, műfordító, művészettörténész, műkritikus - Farkasréti temető 10/2-1-90 - Kegyeleti Bizottság által védett sír

FÉNYESI TÓTH JÁNOS

Belépő a Kozmosz Templomába

Templomot hord a fák közé,
hajtogat, begyúr kis műanyagot,
üres üvegekből lépcsőt a mámor oltáráig,
él a szag, köpéssel lötytyint a vizelet, csak
távol a szomszédától, egy ilyen senki ne jöjjön
közelebb, pedig csak annyi a bűne, hogy hasonlít
rá, ő is csak egy papírdobozban, de ÉL! Ebédre tüzet
melenget mocskos marka, most az asszony hoz kenyeret,
ma ő a templomszolga. Töltésen fehér csík egy vonat, utolsó
kocsiján cicomáz a felirat: Közvetlen járat a Kozmoszba!

FÖLDESDY GABRIELLA

Megyeri a piacon

(„Vándorszínész korában Megyeri
(Van-e, ki e nevet nem ismeri?)”

Petőfi: *A tintásüveg*)

A kitűnő arcmemóriával rendelkezőknél is van olyan helyzet, amikor méltán mennek az utcán, járműveken, befelé figyelnek, a külvilágból keveset észlelnek. Csak ez lehet a magyarázata annak, hogy a piacon nem ismertem fel az előttem álló nőben régi nagy riválisomat – mondhatjuk inkább ellenfelemnek –, amikor beálltam egy pulthoz, ahol előttem ketten álltak. Az első rögtön befejezte a vásárlást, viszont a második – aki közvetlenül előttem állt – hosszan magyarázta az eladónak, mit akar. Egy feltűnően világosszőkére festett hajú, hatvan év körüli nő húsz kiló paradicsomot vásárolt a rossz minőségű, repedt, felvágott húsú olcsó paradicsomok közül, és a húsz kilót ötkilónként mértek ki neki. A nő közben utasításokat adott az eladónak, mindig eszébe jutott valami részlet, még ezt, még azt is kért. Ha eközben felismertem volna, biztosan eliszkolok, és nem várok. Türelmesen ácsorogtam, pedig nem szoktam. Az eladó egyszer csak hozzám fordult, hogy esetleg közben kiszolgál engem, hogy ne kelljen annyit várnom.

Váratlanul ért az ajánlat, tétován néztem, „inkább megvárom, míg végeznek” – szóltam veszemre. Ekkor a festett szőke hatvanas rám nézett, s hozzám szólt: „Nem ismered meg? Biztos a hajam miatt, sokan a szalmasárga színűre festés óta nem ismernek fel. Megyeri Anna vagyok.”

Miközben ezt elmondta, folyamatosan néztem az arcát, figyeltem a mimikáját, és a festett haj alatt ráismertem a volt kolléganőre, akivel együtt tanítottunk a Váci úti középiskolában, és aki munkaközösség vezető is volt. Beszéd közben a szájmozgását figyeltem, erősen látszott, hogy porcelán koronával vannak bevonva a fogai, de vastag a körvonaluk, csúnyák, árulkodnak a fehér fogak műviségéről. Ezek a domború koronák jellegzetes arckifejezést adtak a mimikájának. Mire ő kimondta a nevét, már én is tudtam, hogy Megyeri Anna áll előttem.

Az én tizenhét éves tanári pályafutásomon neki meghatározó szerepe volt. Őmiatta kellett abbahagynom a tanítást, mert eltanácsolt a pályától, amikor az iskola leépítési akcióba fogott. Abban az évben keringett egy virtuális lista már március elején, megnevezve néhány tanárt, akiket el fognak küldeni a tanév végén. Én ezt sosem láttam, de akik látták, azt mondták, én vagyok az első helyen. Megtisztelő hely elsőként szerepelni egy kirúgási sorrendben, nem hittem el. Úgy képzeltem, és úgy jöttek visszajelzések több felől, hogy jól végzem a munkámat, jó tanár vagyok, osztályfőnökként is kedvelnek, a harmadikos szakközepes tanítványaim és a szülők is. Biztos voltam a tudásomban, a tanítványaim szeretetében, és a magabiztosság erőssé, amellet óvatlanná is tett.

Annál nagyobb volt a méltánytalanság érzésem, amikor a tanév utolsó napján, amikor már gyerekek se voltak az iskolában, leíratott az igazgató, és egy könnyed beszélgetés keretében tudatta velem, hogy fel is út, le is út, sajnálja. Indoklás nélkül felmondanak, pontosabban csak annyi, hogy miért nem tudok kijönni a közvetlen kollégáimmal sem? Nem értettem, mert nem volt ilyesfajta

problémám, de megszólalni sem tudtam. Tudomásul vettem, hogy nincs állásom. Majd lesz – gondoltam, én megmutatom, hogy lesz! Nem is fellebbeztem, mert majd ősztől belépek egy másik iskolába, itt hagyom ezt a helyet, ahol sok az ellenségem, és nem becsülnek meg.

A dolgok azonban nem így alakultak. Semmiféle állást nem tudtam szerezni e naptól kezdve, több mint két évig. A végkielégítés összege (6 havi alapfizetés) elég volt egy évre a megélhetéshez. Közben már ügyvédhez is fordultam, aki közölte, hogy rögtön kellett volna jönni, a felfüggesztés után 30 napon belül kell benyújtani a fellebbezést, és biztosan megnyertem volna a munkaügyi pert, mert még az elbocsátó nyomtatvány is hibásan volt kitöltve. Most már semmi jogom semmire. Önkormányzati segílyt kértem, hogy a rezsiköltségeimet ki tudjam fizetni, pedig közben kisebb lakásba költöztem. Az élet kezdett kilátástalanná válni.

Tél derekán az utcán találkoztam egyik kolléganőmmel a Váci úti iskolából, aki elmondta, hogy Megyeri Anna volt az, aki munkaközösség vezetőként az igazgatónak ultimátumot nyújtott be: ha nem küld el engem az iskolából azonnali hatállyal, ő fog kilépni, mert nem tud velem együtt dolgozni. Természetem elviselhetetlen, nem vagyok közösségbe való. Az iskola igazgatójának nem tűnt föl, hogy én a negyedik vagy ötödik ilyen elviselhetetlen személy vagyok Megyeri környezetében, a többieket is hasonló módon távolította el maga mellől korábban. Az igazgató ekkor már az emberi és erkölcsi hullaság közelében járt, nem csoda, hogy két év múlva szívinfarktusban vagy agyvérzésben meg is halt. Elég volt a maga baja, bár ő is sokaknak tört borsot az orra alá, engem azonban – úgy gondoltam –, kedvel. Annyira mégsem kedvelt, hogy megtartsom állásomban.

Megyeri Anna viszont elérte célját, engem eltávolított, leépítem után két fiatal tanárt vettek fel helyettem, holott az indoklás helyén létszámfelesleg volt megnevezve. Ennyit arról, kit miért kell elküldeni. Az a felesleges, aki valakinek útjában áll.

Idővel az én problémáim megoldódni látszottak, a harmadik évben találtam állást, sikerült elérni a nyugdíjhoz szükséges évek számát, a nyugdíj megoldotta mindennapi gondjaimat.

És most Megyeri Anna mosolyogva fordul hozzám, hogy vagyok, hol dolgozom, mi van velem? És mi van a gyerekeimmel? Még a nevükre is emlékezett. Röviden válaszoltam, ráadásul kénytelen voltam rákérdezni az ő gyerekeire. És boldogan újságolta, hogy ettől az évtől már ő is nyugdíjas. Sőt, nagymama, lánya Írországba ment férjhez, nekik született nemrég kisbabájuk.

Nem tudom, hogyan tudtam nyugodt maradni, higgadtan válaszolgatni, csevegni, amikor mindvégig a velem történetek jártak az eszemben. Az indulat gombócot rakott a torkomba, éreztem, muszáj elrohannom, mert hamarosan megfulladok. Sietve elbúcsúztam, és kimenekültem a piac területéről.

Nem, gyűlöletről szó sincs, senkit sem gyűlölök, inkább undor, vagy még inkább: sajnálat. Sőt, elképzelhető, hogy így jártam jobban.

KASKÖTŐ ISTVÁN

A kölyök

Május volt, napsütés. Béke volt a nagy háború után. Még volt a nincs, éhség is, meg vetkőztetés. De béke volt. A félelem már enyhébb, emberi formát öltött. Már nem a belövéstől, a magasban zúgó gépektől, már csak az emberektől féltek az emberek. Ha jól meggondoljuk ez már haladás volt.

A kölyök koszos volt, rongyok takarták vézna testét, lába térdig mezítelen. A templom oldalában kucorgott a napon. Két karjával ölelte át a térdét, feje lehajtva, ébren aludt.

Valamikor, nem is olyan régen a templom körül ápolt kis park volt, gondozott virágágyás, meg zöld pázsit. Nem csupán a késedelmes tavasz miatt, de a város felett elvonult pusztítás nyomán is, valami reménytelenül kopár benyomást keltett most, senki sem ásta fel a földet a palántákat várva, a letaposott bukszus alig-alig zöldellt, úgy nézett ki, mintha egy század katona vonult volna rajta keresztül. Ami nem is olyan lehetetlen.

A rendőr a csapzott bokor mögött guggolt és leste a mozdulatlan rongycsomót. Várt. Mozdul-e? Talán nem is él, gondolta, az lenne a legjobb megoldás mindenki számára. Már vagy két hete is van, hogy a piaci kofák először kezdtek panaszkodni a csavargó kölyökre. Ott lődörög a Lehel piac környéken nap, mint nap és bármennyire is vigyáznak, lop. Ügyes és gyors. Nem mintha olyan sok lopnivaló volna, de talán éppen azért.

Markóné, a nagyszájú libás, viszi a szót. Nyilvánosan „biztosurazza” a rendőrt, de ha négy szemközt vannak csak úgy: Béla. Kevesen tudják, hogy Ruzicska nála lakik albérletben, mióta az asszony kirúgta.

– Béla! Én, ha a maga helyébe lennek, már régen elfogtam volna, és bevágtam volna a dutyiba. Az ember hátat sem fordíthat a standnak, anélkül, hogy valaki ki ne lopná a szemét. Micsoda világ? Hova jutottunk! ...Hogy a ruszrik is lopnak? Mit várhat az ember tőlük, de egy piszkos kis kölyök, a franc tudja, nem az anyja küldi-e... Elcsípném én, ha tudnám, de mire való a törvény? A rendőr. Ha rajtam múlna! De mit tehet egy ilyen éltes asszony... – pihegett, na persze, mert az elmaradhatatlan cigaretta mindig ott lóg a szája sarkában, és még panaszkodik is, hogy nem kap levegőt.

Ruzicska Béla, rendőr tizedes Markóné lekötöztette. Ruzicska húga, Ócsáról hozza a zsírt, meg a lisztet és Markóné árulja a pult alól... Mint mindenki más a Lehelén. Ki ezt, ki azt, kihasználva a ébredező feketekereskedelem korlátlan lehetőségeit. Oda-vissza jó a viszony a rend helyi örével, ami mind a két félre nézve komoly előnyökkel jár.

A kölyök nem mozdult. Néhány légy keringett a feje körül, csapzott szőke haja a válláig ért, mint egy sisak ült a fején, összeragadva. Végül is ki az erősebb? Nem lehet ez olyan nagy ügy – gondolta Ruzicska tizedes. Tizenkét éves szolgálata alatt még sohasem tartoztatott le egyetlen gyanúsítottat sem. Bekísért ugyan részeg, rajcsúrozó pasasokat, kardlapozott sztrájkoló munkásokat, egyszer egy bicikli tolvajt is elkapott, akiről ugyan később kiderült, hogy a kérdéses kerékpár törvényes tulajdonosa volt, de az ugye nem számít... Mi lesz, ha el akar szaladni? Az kéne még csak, hogy a kofák előtt leégyjen! Kergetni egy koszos kölyköt, aki holt biztos, hogy gyorsabban tud futni, mint ő? Kicsit el is volt már hízza, gömbölyödő kis pocakján feszült a sötétkék egyenruha. Nem látszott meg rajta a háborús éhezés, bőségesen jött az ellátmány a szülői háztól. Nagydarab ember volt, a rendőrségi hivatalos adatok szerint 189 centiméter magas és 95 kilo... Ennyi volt valamikor az utolsó egészségi vizsgálat idején. Na igen, és 46-s bakancsot viselt.

No, mindegy. Ruzicska végül is elhatározta, hogy megszabadítja védenecit a csavargó kölyöktől és beviszi. Hogy aztán mit csinál vele, az már nem az ő dolga, aggódjon miatta Nagy őrmester. Azért fizetik. – Hogy senki se látott fizetést már hat hónapja az eszébe sem jutott. Nagy őrmester az őrszoba parancsnoka. Egyelőre. - Tette hozzá gondolatban, mert Ruzicska Bélának tervei voltak az őrmestert illetően.

Az a hír járja, hogy igazolóbizottság elé kell álljon minden közalkalmazott, még a rendőrök is. Akárcsak a közönséges bűnözők, hogy a múltjukba van-e elítélni való. Mit csináltak, hol voltak. Főleg ami a nyilasokat illeti. Mert az a legnagyobb bűn manapság, ha valaki "együttműködött".

Ruzicska büszke volt magára, hogy jó előérzettel, még időben kereket oldott. Őt még a gyanú sem terhelheti, még azt is el lehet képzelni, hogy mint ellenálló, valamiféle elismerést kapjon.

44. október végén jöttek a nyilasok, és önkénteseket toboroztak a Hunyadi páncélgránátos zászlóaljba, hogy majd megvédik Pestet a közeledő oroszoktól. Azok már valahol Debrecen felé jártak és általában nagy volt a majré. A nép fele várta a beígért csodafegyvert, ami már csak napok kérdése és a németek bevetik, a másik fele meg beletörődött az eljövendő legrosszabba is, hogy lesz, ami lesz, csak vége legyen már. Nagy őrmester ugyan tiltakozott, hogy a megmaradt pár emberéből még el is vigyenek, de Ruzicska egy kissé betojt. Mi lesz, ha nem önkénteseket keresnek, hanem visznek? Semmi szándéka nem volt hősi halottnak lenni, még azt is elviselte volna, hogy gyávának tartásák, csak éltben maradjon. Az éjszakai siht után hazafelé menet aztán megszületett a terv.

Az OTI telepen lakott, a Cimbora utcában egy ikerház déli felében családjával, ami állt a ház urán kívül egy feleségből és három gyerekből. 8, 6, 4 évesek, fiú, lány, fiú jól megtervezett sorozat a kor kívánalmainak megfelelően. Katonás fegyelem volt, az úr parancsolt az asszony meg a gyerekek tūrtek... a kor kívánalmainak megfelelően. A feleség egy törekeny kicsi asszony, valamikor, nem is olyan régen Julika, vagy még inkább Juliska névre hallgatott, de ahogy a házasság évei szaporodtak lett belőle Julis, Julia míg végül is „Julcsa, az anyád istenit”. A szomszédok csak, mint a szegény Ruzicskánéről beszéltek, persze csak a háta mögött. Julcsa egész nap gürcölt, volt mit tenni a ház körül, a három gyerek meg a férj ellátása igencsak adott tennivalót. Főzött, mosott, még a gyerekek meg a saját ruhait is maga varrta, takarított minden panasz nélkül. Asszonysors. Mi mást tehetett volna. Kissé meggömbölyödött, tükörbe nem igen nézett, vasárnaponként felvette az egyetlen kimenős ruháját és a három gyereket elcipelte a Frangepán utcai templomba. Ragaszkodott hozzá, hogy nem katolikusnak, mint az apjuk, hanem a saját vallása szerint nevelje a gyerekeit. Vitte őket a református istentiszteletre, már amikor keresztül lehetett menni a grundon. Villamosra nem költött, ha esett, vagy sár volt, hát a jóisten a Ruzicska család tiszteletét nélkülözni volt kénytelen.

A nagy szerelem elmúlt, és Béla, ahogy az évek múltak, mindinkább szükségét látta, hogy az őrszobán elszenvedett alárendeltségét otthon hozza egyensúlyba. Amit az őrmestertől kapott, megsokszorozva adta tovább a családjának. Parancsolt, és feltétel nélküli engedelmességet követelt. Eljárt a keze, gyerek, vagy asszony ki, mit érdemelt, volt ott pofon még nadrágszűj is, a csatos vége. Ruzicska úr volt a házában és élvezte. Goromba volt, mint a pokróc.

A villamos ritkán járt, vagy áramszünet volt, vagy nem volt, aki vezesse a kocsikat. Már éppen azon gondolkodott, hogy nekiindul gyalog, mikor látta, hogy a 91-es befordult a Lehel útra. Felszállt az első peronra, - a rendőrök rendszerint ott utaztak. Ingyen. Megnyugvással látta, hogy a vezető ismeretlen a számára. Társalkodni nem volt kedve. Fejben próbálta a szöveget, amivel az asszony tudtára adja, hogy egy időre ő elmegy. A legjobb lesz, gondolta, ha a kényszer megoldást választja.

Már a saroktól felgyorsította a lépteit, s mire belépett az ajtón, mar valójában lihegett a sietségtől.

– A franc üssön beléjük –, köpte ki, és a sarokba hajította a csákóját.

– Mi baj, mi történt –, kérdezte aggódva az asszony.

– Már azt hittem megúszom, oszt behívtak. – sóhajtott Ruzicska.

– Katonának? A frontra?

– Hát mit gondolsz? Hova? Hát persze, hogy a frontra, hogy a ménkű üssön beléjük. Azt hinnéd, hogy a rendőrség mentes – suttogóra fogta a hangját –, mind a nyilasok miatt, ezeknek semmi se szent. Visznek mindenkit. Hallottad a rádióban? A Hunyadi páncélgránátosok. Oda kell, menjek, a Róbert Károly körüti laktanyába.

– Te szentséges úr isten... Mikor?

– AZONNAL. Úgy szól a parancs.

Az asszony öt tojásból csinált rántottát és beleszelt egy arasznyi füstölt kolbászt is, "szegény, ki tudja lesz e holnap mit egyen". Csendben szipogott, bocsánatkérően tette elé az ételt.

– Csak ez a kenyér van, olyan nagy sor állt a péknél, hogy nem volt türelmem kivárni. Úgyse lett volna már, mire rám kerül a sor. Majd megyek a délutáni sütésre.

Ruzicska fitymálva tologatta a tányéron a darabokra tört kukoricás kenyeret, beletúrt a rántottába és nagy sóhajjal enni kezdett. A három gyerek szótlanul nézte az apjukat. A háborúba menni! A frontról kapott rossz hírekről tudtak ők, a szomszédság nem egy házában aggódtak, vagy már sírtak is miatta. A közhiedelem ellenére a gyerekek mindent tudnak.

Julika a kicsi lány, könyökölt az asztal szélire és félve megszólalt.

– Kérek egy katonáát...

– Hagyjátok az apátokat enni, majd kaptok ti is.

– Kinézik a falatot az ember szájából. – kelleetlenül tört egy-egy csipet kenyeret és egy-egy szelet sült kolbászt tett rá –, itt van, ne mondjátok, hogy sajnálom.

Béluska a nagyfiú nem fogadta el.

– Nekem nem kell.

– Vedd csak el kisfiam, szívesen adja az apád. - szólt az anyja.

– Ja, nekem ne add itt a nagyot. – a gyerek kelleetlenül forgatta a szájában a falatot, már-már attól kellett tartani, hogy a torkán akad.

Ruzicska befalta a nagy reggelit, letörölte a kolbászszírt az álláról, felhajtotta a maradék kávéját és miután a szokásos büfögésen is túljutott, megszólalt:

– Na azt hiszem, hogy jobb, ha én indulok. Ne várakoztassuk a ruszkit –, viccnek szánta, de senki se nevetett, még ő maga sem. A horgászós gúnyába öltözött, jáger alsóra egy kord nadrágot, rá a vízhatlant. Magas nyakú fekete pulóvert húzott –, az asszony kötötte neki egy régi karácsonyra, – bekecset meg a csuklyás viharkabátot. Nem vett magára semmit a rendőri egyenből, kivéve a bakancsot. Még kilenc előtt búcsút mondott a családnak. Azok bögtek, mint a südő malacok, az anyjuk kezdte –, végül is a gyerekeim apja – gondolta és a gyerekek vele tartottak. Úgy van az rendjén, századok során mentek az apák háborúba, hogy sose térjenek vissza. Az a tény, hogy Ruzicska hazatéréséhez kétség nem férhet, a búcsúztatók számára egyelőre rejtély maradt.

Ahogy befordult a Gyöngyösi utcára, a hátrahagyottak még álltak egy darabig a kapuban, aztán az asszony betelerelte a kölyköket, hogy azokat is ellássa reggelivel. Iskola már régen nem volt, a két nagyobbik csak csavargott a szomszédságban, a kicsi meg lógott az anyja szoknyája körül.

Ahogy Ruzicska kiért a Béke útra, még hátra-hátra tekintett, hogy vajon látja-e valaki aztán nem a város felé, hanem az ellenkező irányba fordult és katonás, hosszú léptekkel a Balzsam utcának vette az irányt. Úgy kalkulált, hogy a vasúti töltések mellett megy Zuglón keresztül egészen Kőbányáig, onnan meg a mellékutcákon át ki a Határ útig. Az üllői országgal párhuzamosan, főleg a dűlőutakon megy, hogy elkerüljön minden nemkívánatos találkozást. A tábori csendörök, no meg a nyilasok is, már igen csak vadásztak a katonaszökevényekre. Számítása szerint, négy-öt órára Üllőre ér. Nem szándékozott bemenni a faluba, ismerősei, rokonai voltak ott is, az apósáék, a felesége odavalósi. Gondolta jobb, ha senki sem tud a terveiről. Egy kissé elszámította magát, a bakancsara ragadt agyagos sár mázsás súllyal nagyon lelassította. Szerencséjére finom szemerkélő eső kezdett esni, mint könnyű köd zárta le a látóhatárt, csupán egy-kétszáz méterre lehetett látni. Legtöbb helyen a kukorica is talpon volt, takarta az országút felől. Beállt már a korai sötétedés, mire rátért az ócsai országútra. A szülők ugyan bent laktak a faluban, de ő a tanyára igyekezett. Ott lakott Eszti húga, a falutól mintegy másfél kilométerre. Mióta férjhez ment, ő meg Józsi sógor művelték a húszholdas kisbirtokot, ahogy Lezsák Jóska nagyképűen nevezte. Csinos, jól gondozott tanya bújt meg a kis akácós erdő mögött, olyan nyolcszáz méteres bejáróval, két oldalt eperfák árnyékolják, s adtak némi védelmet télen a szeles, hófúvások ellen. Három nagyszoba meg egy tágas konyha volt az első felében. Hidegkamra, meg magtár választotta el a hatállásos istállótól. A nagy szérűskertben katonás rendben álltak a kazlak, a szalma meg a kisebb szénaboglyák. A kukoricagóré alatt volt a disznóól, nagy, téglával kirakott kifutóval.

A sógor nyolc évvel volt fiatalabb, mint Ruzicska, negyvenhárom elején vonúltatták be, mint tartalékos és vitték ki az orosz frontra. Egy évre rá könnyen megsebesült és kéthetes betegszabadságra hazaengedték. Az június elején volt, aztán mikor a két hét lejárt, Jóska sógor beintett egy nagyot és beköltözött a szalmakazalba. Ruzicska is oda igyekezett remélve, hogy a rokon megosztja vele búvóhelyét. Különben nem szívlelték egymást. A szülők úgy döntöttek, hogy egyenlő arányban kell, hogy osztozzanak a föld meg a tanya hozamából, egy rész a szülőknek, egy

rész a pesti rendőr családjának és egy rész Esztinek. Lezsák, talán joggal is igazságtalannak tartotta, hogy a léhűtő, lusta Béla annyit élvezzen a munkája gyümölcséből, mint ők. A szülők? Az rendben lenne, hiszen övék a föld meg a tanya, de milyen alapon húzza le a sápot a hekus? Jön néhány napra aratáskor, akkor is a fájós derekára panaszkodik, meg disznóöléskor. Csak viszi s sok lisztet, zsírt meg tojást, ő meg, mármint Lezsák ledolgozza a tíz körmét.

Ruzicska kölcsönösségi alapon szívből utálta a sógort. Az egész család meg nem állt magasztalni, hogy ilyen jó gazda, meg olyan jó apa. A rosseb a koszos parasztjába! Nincstelen volt minden pereputtya, úgy pottyant bele a mézesbödönbe, hogy felcsinálta Eszti hűgát, aztán hogy a szülők, a jó katolikusok, mentsék a lány tisztességét, gyorsan összeházasították őket. Döglesztően jóképű legény volt, akármelyik lány a faluban szívesen kóstolta volna vele a tiltott gyümölcsöt. Az is lehet, hogy tette is, de Eszti nyerte végül is a lutrit. Az öreg Ruzicska szerint jó vásárt csináltak vele. Szorgalmas, jó gazda, becsüli a földet. És egy paraszt embernek, az a minden.

Hát a rokonok örülni éppen nem örültek a jöttének, de ha valaki a családból bajban van, az számíthat a segítségre. Ez íratlan törvény, bárhol a nagyvilágban. Még egy lópokróc a szalma-barlangba, nem nagy áldozat s Ruzicska Béla volt Magyar Állami Rendőr tizedes hivatalosan is előlépett szökevénynek.. Arról persze hallgatott a húga előtt, hogy az asszony meg a család úgy tudja, hogy a fronton védi a hazát. Majd alkalom adtán elmondja nekik. De nem került rá sor, nem adódott az az úgynevezett jó alkalom. És ebből lett aztán a nagy baj. Emeletes nagy baj.

Még karácsony előtt, ahogy ismeretes volt a változás harcok nélkül... mint mondtak, átvonult a front a tanyavidéken. Egy szép reggelen, egyszerre csak a ruszkik hátát látták, ahogy azok szerteszórtan a dűlőúton, ráérősen ténferegtek Pest felé, köpködték a szotyola héját. Aztán jött a hír, hogy Pest elesett, folytak a harcok Budán, és Debrecenben valami Dálnoki nevű pasas Ideiglenes Nemzeti Kormányt csinált. Mert ugye ne legyen a nép egy percig sem kormány nélkül. A franc beléjük.

A rádió azt is bementa, hogy elrendelték, hogy a közalkalmazottak azonnal jelentkezzenek munkahelyükön. Még szerencse, hogy azt is hozzátettek, hogy a "körülményekhez képest, azonnal". Béla ezt úgy értelmezte, hogy megyek, amikor jónak látom. Február 24.-én aztán összehajóltak Eszttel, két nagy liszteszsákból rögtönzött hátizsákba, ami belefért, szalonnát, kolbászt, zsírt... meg egy négyféle vágott füstölt sonkát, - biztosan jó ára lesz Pesten az ostrom után - és hajnalban nekiindultak a huszonöt kilométeres útnak. Egész nap kitartóan esett a hó, ami igencsak megnehezítette a haladást, de annyi előnnyel járt, hogy még az oroszok is behúzódtak, alig-alig találkoztak járókelőkkel a hosszú út alatt. Délután négy óra felé járt, mikor befordultak a Cimborá utcába. A gyerekek a ház előtt nagy hancúrozás közben hóembert próbáltak állítani, de a frissen hullott porhó nem akart összeállni, ebből aztán vég nélküli vita következett, hogy ki csinálja rosszul. Béluska, a legnagyobb Ruzicska gyerek vette észre a jövevényeket, szaladt, hogy az anyját riassza.

– Anyu, jön az apuka, – és már szaladt is a többiekkel az apja elé sután evezve a balkarjával, mert a jobbik könyöktől gipszben volt.

Ruzicska egy-egy fejre tappinással tudomásul vette a gyerekek lelkes üdvözlését és ráförmedt az elsőszülöttjére.

– Na, te akasztófavirág, mit csináltál már megint? Hogy törted el a kezedet?

– Leestem a tetőről.

– Mi az anyád kínját csináltál te a tetőn?

– Anyuval raktuk vissza a cserepeket, mert beázott a nagyszoba.

– Beázott?

– A légnomástól össze-vissza lógtak a cserepek, meg a kisszoba ablak is betört. Akna csapott be a kertbe, akkora luk van, ni. – s mutatta a gyerek maga körül, hogy mekkora, büszkén, mintha ő csinálta volna. Szaladt az asszony is, még a papucs is lemaradt a lábáról a nagy hóban.

– Jaj, Béluskám, Hála a jószágos Úristennek, hogy egészségben látlak. – egy fejbiccentéssel vette tudomásul a sógorasszony jelenlétét, és menetközben segítette le a hátizsákot a férje válláról.

– Gondoltam jól jön egy kis hazai, anyámék küldik...

– Hát bizony már nagyon fogytán vagyunk, semmit se lehet kapni a boltban..., de nem is az a fontos. Csak, hogy megjöttél, az az igazi öröm. Most aztán minden rendben lesz. A nagy megindulástól még el is pityeredett.

Meg nem állt az asszony a gondos csevegéssel, ahogy a házba tessékelt az urát, választ sem várva az aggodalmaira. Látni egyben, egészségben a férjét elég bizonyíték volt az állapotok normális voltára.

– Van-e még a szilvóriumból –, érdeklődött a ház ura, ahogy lepakoltak a konyhában.

– Hát persze, hogy van. Tudod nagyon jól, hogy én nem iszom –, s már hozta is a literes üveget a kamrából – igyál te is Esztikém –, kínálta a sógornőjét –, biztosan át vagy te is fázva. Ez majd felmelegít.

És ittak. Jula csak mondta a magáét, csak úgy ömlött belőle a szó, napok, hetek visszatartott sírhatnékja mind most tört ki belőle.

– Már azt se tudtam, hogy mit gondoljak, megsebesültél, vagy fogságba estél. Az a hír járja, hogy visznek az oroszok mindenkit Szibériába. Hogy tán meg is haltál... nem is mertem arra gondolni. Jaj, hogy csak semmi bajod Béluskám.

– Apuka! Hány ruszkit ölt meg apuka? – vetette közbe a kis Béla.

– Hagyd az apádat, kisfiam. Nem kell emlékeztetni...

– Naiszen... – nevette el magát Eszti, aki már a harmadik kupicával hajtott fel a kisüstiből, – a szalmakazalban?

... ÉS KITÖRT A BALHÉ.

Az első pillanatban az asszony nem is fogta fel, hogy miről is van szó. Ruzicska próbálta elhallgattatni a húgát, de az csak mondta a magáét. A kisüsti alaposan megoldotta a nyelvét. Lassan az egész disznóság kiderült és Jula nem mutatott egy jöttányi megértést sem. Neki csak az elhagyatottság, a hazugság, az oktalan aggodás fájt és nagyon fájt. A benutság nem tartott sokáig, próbált a gyerekek előtt nyugalmat színlelni de aztán kirobbant belőle a felháborodás.

– Te piszkos gyáva disznó. Szalmakazalba bújssz míg a családod végigszenvedi az ostromot, éheznek, fázik. – és minden káromkodás, sertő titulus amit a tíz éves házasság során az urától kapott, azt most mind-mind a fejéhez vágta. Beterelte a megszeppent gyerekeket a kishálóba és hiába próbálta csitítgatni az ura, csak mondta a magáét, a közmondásos kocsist megszegényítő gazdagsággal szidta a családfáját. Aztán kitérte a nagyszoba ablakát és kezdte kihajigálni a ruhatárát. Ment a hétköznapi, az ünnepi egyenruha, a nyári fehér zubbony, a köpeny, a három csákó, meg a csücskös árpád-sisak. Mind, mind ki a hóba, Eszti kapkodta a sok repülő cuccot, azt se tudta mit csináljon vele. A szomszédok nagy érdeklődéssel nézték a produkciót, főleg az asszonyokat szórakoztatta a cirkusz. Ruzicska próbálta lefogni az asszonyt de az, mint egy fúria, meg nem állt a keze, szája csak mondta kifogyhatatlanul. Már semmi sem maradt a szekrényben csak a kard... Jula lekasztotta a szögről és...

– No, no! Jucsa, azt ne! Juliska az istenért ne, ...vigyázz!!!

Még a házasságuk legelején, mikor még Julika, meg Juluskám volt, egyszer Ruzicskát kivezényelték valami sztrájkoló munkások megfélemezésére és a kor szabályai szerint kardlapozták a renitenskedő prolikat. A rendőr volt a nap hőse és hazatérve büszkén demonstrálta Ruzicska, hogyan is kell a kardot lapjára használni. Úgy látszik Julikában megragadt a tanítás és most, majdhogy tíz évre rá hasznát vette. Acélos szisszenéssel csúszott ki a nehéz kard a hüvelyéből, Dobó Katica kései utóda két-kézre fogta és megforgatta feje fölött a kardot, lapjával lesújtott a gyalázatos árulóra.

– Pusztulj a házból, te gané! Ide be ne tedd a lábad! Menj vissza a szalmakazalba!.- s ütötte ahol érte a táncoló rendőrt. Az menekült az örült asszony elől keresztül az ágyon és szégyen ide, szégyen oda kiugrott az ablakon. Julika kihajította utána a kardot, az hegyével beleállt a felíg kész hóemberbe, még fityegett egyet-kettőt az ezüst bojt, ahogy a nézőközönség lelkesen megtapsolta a produkciót.

Ruzicskáné, mint aki jól végezte a dolgát, kisimította az összetaposott takarót a hitvesi ágyon, becsukta az ablakot és beszólt a kishálóba.

– Mossátok meg a kezeket. Vacsora.

Folytatjuk...

KAMARÁS KLÁRA

Ki lehet költő?

„...*aki soron van, akit a sors keze kiválasztott*”

Ó, én tudom,
mindenki írhat verset,
bárkiben támadhat egy szikra,
gondolat,
dalolhat egy világraszóló dalt is,
mint az a részeg francia,*
kinek dala betölti a világot...
de egy strófától nem lesz senki költő,
s egy kurjantástól még nem énekes.

... és aki ír, s betűt betűre halmoz,
és kazalszámra ontja verseit?
A kis kupacnál nagy se lesz külön!

Csontváry írta jól!** Minden hiába!
Hiába szándék, vágy és gondolat,
majd dönt a Sors, csak tedd, amit tehetsz még,
magadban higgy, hiszen mást nem tehetsz!

*Rouget de Lisle: *Marseillaise*

** Csontváry: „*Zseni lehet, aki soron van, akit a sors keze kiválasztott*”

RADA GYULA

Karácsony

Az én Édesmamám
volt az én Máriám,
s az Édespapám,
József az ács..

S én
magam a Jézuska,
az Isten egy fia.

Nekik én voltam a
Mégváltó, késtől,
kötéltől eltiltó,
fényes szenvedésben
megtartó király, a
remény gyűjtogatója,
az önfeláldozás,
imádság, és ige,
mélységes mély
szerelemben...

TÁTRAI MIKLÓS

Boszorkányos szerelem

Sok-sok évvel ezelőtt történt, hogy unokatestvéreimmel a nagymamánál találkoztunk. Öreg, de szépen rendben tartott parasztházban lakott a Duna mellett. A négy éve egyedül élő Nusi mamát gyakran látogatták a gyerekei, és mi, a kamasz korban lévő unokák. Engem különösen kedvelt, mert szerinte, de ezt mások is állították, nagyon hasonlítottam a fiatalkori Sanyi papához. A falubeliek kedvelték, bár ha valakivel összeveszett, az jobban tette volna, ha meg sem születik. Mi tagadás, éles nyelvvel, és penge észjárással ajándékozta meg a teremtő. Idős korában is sokat dolgozott. Kacsákat, libákat nevelt a baromfiudvarban, amelyek száma állandóan változott. Egyszer eladott belőlük, máskor vásárolt néhány darabot. Legjobban feldolgozni szerette őket, szinte már hobbijává vált, hogy a levágott állatokat egészben, darabokban, de leginkább megsütve piacra vitte. Szerintem legjobban az alkudozást szerette. Haszna alig maradt, hiszen a húst sokszor hitelbe, vagy ajándékba is odaadta a szegényebbeknek. A piaci napot megelőző este és éjszaka a sütéssel telt el. Hajnalra friss árúnak kellett lennie. A nagyfi nagyon örült, ha ilyenkor segítséget kapott, ugyanis az éjszakázást egyre nehezebben viselte. A sült kacska, vagy liba őrzését, locsolgatását, szívesen hagyta megbízható vendégeire, ő addig szundikált kicsit.

Azon a napon is így történt, amikor Mónival, Lilivel és Lacikával őriztük a konyhát. A kisfiú nem sokáig bírta, tíz óra után elment aludni. Bekísértük a konyhából nyíló szobába, lefektettük, és mind a hárman ott maradtunk az alvó gyermek mellett. Különböző történetekkel szórakoztattuk egymást. Eleinte - többnyire kitalált - szerelmi kalandjainkat meséltük, majd kísértet- és rémtörténetekkel ijesztgettük egymást és magunkat. Móni hozta szóba, hogy ő egyszer véletlenül kihallgatta a nagypapát és Pista bácsit, amikor borozgatás közben egy falubeli asszonyról beszélgettek, akit sokan boszorkánynak tartottak. Sára nénit a kovácsmester vette feleségül, de senki nem tudta, hogy hol ismerkedtek meg, és honnan is jött valójában. Férje házasságuk harmadik évében váratlanul elhunyt, gyermekük nem született, senki sem folytathatta a mesterséget. Sára nem engedte elbontani a műhelyt, sokszor látták, amint tüzet éleszt a kemencében. Különös képességei voltak, vagy csak ezt gondolták róla az emberek. Tekintetével meggyógyította, vagy éppen beteggétette a háziállatokat, megbolondította a leghüségesebb férjeket is. Többen megesküdték rá, hogy éjszakánként bement hozzájuk a bezárt házba. Nem tett semmi rosszat, nem okozott kárt, csak ott volt, lebegett a föld felett, felment a padlásra, majd eltűnt. Akadtak olyan falubeliek is, akik szerint kutatót a padlásukon a régi ruhák között, talán el is vitt néhány darabot, de ezt nem tudták bizonyítani. Néha napokig eltűnt, azután váratlanul megjelent, mintha mi sem történt volna. Egyszer végleg nyoma vesztett, azóta senki sem látta! Már éppen jópofáskodni akartam, hogy Sára banya bizonyára ószerest játszik valahol a világ másik végén, amikor hátborzongató jelenet fagyasztotta belém a szót. Halk nyikorgással kitérült az addig csendesen működő konyhaajtó, és olyan surranást hallottunk, mint amikor a gyertyát fújja el valaki. Belülről csaknem szétrázott a remegés, de a bátor férfit játszva kimentem a konyhába. Jobbra az előszoba ajtó - amelyet mindig csukva tartottunk -, tárva nyitva állt, és balra, a kamraajtón is kétarasnyi rést vettem észre. A kamrából lehetett felmenni a padlásra, ami az iménti történet hatása alatt ijesztően izgalmasnak tűnt. Ráadásul olyan szagot éreztem, ami a jelmezkölcsönzőre emlékeztetett. Folyt a víz a hátamon, a szívem hevesen kalapált. Nem tudtam megszólalni. Mi tagadás, nagyon megrémültem, bár pontosan nem tudtam mitől. Próbáltam logikus magyarázatot találni, és egy váratlan légmozgás okait keresni, amely kinyithatta az esetleg rosszul becsukott ajtókat. Visszafordultam a lányok felé, akik viaszsárga

arcomat látva rémültek meg igazán. Közösen vizsgáltuk meg a bejáratot, amely zárva volt, a kulcs belülről ráfordítva, de mintha karikája mozgott volna egy kicsit. A kamrába is együtt mentünk be, egymást bátorítva, biztatva. A padlásfeljárónál megtorpantunk, mert felülről ugyanaz a surrogó hang hallatszott, mint amikor kinyílt a konyhaajtó. Vacogó félelmem ellenére sem tudtam mást tenni, mint a hős szerepét felvállalva remegő térdekkel elindultam felfelé. Mái nem tudom, hogy ezután mi történt pontosan. A sötétben bevertem a fejem egy gerendába, majd fényességet, és egy álomszép, bronzvörös hajú fiatalasszonyt láttam, aki Sándornak szólított. Úgy rémlik kitérte karját, és én akaratom ellenére lebegve közeledtem felé. Ma is megborzongok, ha arra az édes ölelésre emlékezem. Mintha selyemsállal tekertek volna körbe, mintha ezernyi méhecske zümmögött volna körülöttem, és közben évszázadok repültek el mellettem. Egyre halkuló suttogást véltem hallani: „... senkinek nem mondhatod el! Találkozunk még, nem kell újabb ötven év! ...senkinek nem mondhatod el! Találkozunk még, nem kell újabb ötven év!” Liliék rémült kiabálására már határozottan emlékszem. Lebotorkáltam a létrán, de kérdésükre csak azt a választ adtam, hogy semmit sem láttam a sötétben, de fejemet alaposan megütöttem. Bizonyára megszedültem egy kicsit. Nem nagyon hittek nekem, mert szerintük majdnem félórát voltam fent, és magamban sutyorogtam valamit. Meg is haragudtak, amiért ijesztgetem őket, és ostoba viccel próbálkozom elütni gyávaságom.

Reggel nem szóltunk semmit nagymamámnak, azonban ebéd közben Móni szóba hozta Sára nénit. A mama mérges lett, és nem a legszebb szavakkal emlékezett rá, bár azt ő sem tagadta, hogy a bronzvörös Sára nagyon szép volt. A férfiak bolondultak utána. Nagypátokkal is ki akart kezdeni - mesélte -, de akkor csődöt mondott boszorkányos tudománya. Mert boszorkány volt, az bizonyos. Senki nem tudta honnan jött a faluba, azután ugyanolyan váratlanul el is tűnt, legalább ötven évvel ezelőtt! Kiesett a kanál a kezemből, és a többiek szerint olyan vörös lettem, mint a főtt rák. Köhögni kezdtem, így az egész jelenetet félrenyeléssel magyaráztam, amit szerencsémre elhittek. Másnap reggel arra hivatkozva, hogy megfeledeztem egy fontos feladatomról, sietve haza utaztam. Minél távolabb akartam lenni a háztól, ahol történt valami, amit nem értek, és nem is tudok pontosan, de hogy szép volt, azt biztosan hittem. Abban a korban voltam, amikor a szerelem már megérinti az embert, a lányok már sokkal többet jelentenek egy játszótársnál, amikor - valljuk be férfiasan - korábban soha nem gondolt „áldozatokra” is képessé válunk egy mosolyért, egy érintésért, egy csókért. Sokáig ábrándoztam a padláson átélt élményekről, azután lassan, lassan háttérbe szorultak, hogy helyet adjanak a valóságnak.

Évek teltek el, friss diplomásként állást kerestem az internetes hirdetések között. Az egyik napon a szokásos módon léptem fel a világhálóra, azonban az álláshirdetések helyett egy társskereső lapra keveredtem. Újra próbáltam, de megint csak ugyanaz a lap jött be. Szórakozásból beleolvastam az üzenetekbe, és az egyikben - ami másnak bizonyára viccesnek tűnt - döbbenetesen állt meg a szemem:

„Húsz éves bűbájos boszorka keresi elveszett párját! A választ „padlás” jelisével küldd!”

Egyszerűen nem tudtam, és nem is akartam ellenállni annak a belső kényszernek, amely cselekvésre ösztönzött. Kapcsolatba léptem a hirdetés feladójával. Hamarosan személyesen is találkoztunk. Soha nem éreztem olyan izgalmat és szorongást, mint amikor egy szál fehér rózsaszín társaságában várok a rendkívül elegáns Boszorkánytanya étterem kistermében, amelyet nem én választottam. Az a képtelen gondolat zakatolt a fejemben, hogyha most a padláson látott nő lép be, akkor - történjen bármi - én azonnal elrohanok. A megbeszélte időpont után néhány perccel láttam egy hölgy érkezését, aki a ruhatár felé indult. A feszültség teljes erejével kitört rajtam. Remegtem, és óriási hőséget éreztem, arcom szinte sötét. Hallottam a pincér hangját, amint az érkezőt felém kíséri. Alig tudtam felállni az asztaltól, máris megpillantottam egy lányt, aki cseppet sem hasonlított az emlékeimben élőhöz. Zavaromat érzékelte, bájosan mosolyogva köszöntött, és mivel nem tudtam megszólalni, helyet foglalt velem szemben. Hosszú szőke haja, zöld szeme, hibátlan alakja semmi kétséget nem hagyott az iránt, hogy életemben eddig soha nem látott szépség ül velem szemben. Az

első pillanatban beleszerettem. Lassan lenyugodtam, és beszélgetni kezdtünk. Nem sokat árult el magáról, kérdéseimet kedvesen elhárította, vagy a válaszokat megkerülte, inkább én beszéltem. Érdekelte gyermekkorom, szüleim, nagyszüleim élete, tanulmányaim, terveim. Olyan őszintén meséltem mindenről, mintha régi ismerősök lennénk. Ezt meg is mondtam neki, amire sejtelmesen csak azt válaszolta: „... lehet, hogy azok vagyunk, ki tudja melyikünk merre járt előző életében!” Meg akartam kérdezni, hogy ezek szerint ő elfogadja azt a feltételezést, hogy mindenkinek van előző élete? Nem tudtam megtenni, mert váratlanul elköszönt, és eltávozott. Ígérte, majd felhív és keccsesen, szinte lebegve elhagyta a termet. Távozása után jutott eszembe, hogy bizonyára sosem látom többet, hiszen el sem kérte telefonszámomat.

Négy nap telt el találkozásunk óta, amikor „rejtett szám” kijelzéssel megszólalt a telefonom. Gyanútlanul vettem fel, majd az első szónál megismertem a hangját! Ő volt, aki napok óta ábrándokkal és álmatlansággal gyötört. Újabb találkozót javasolt ugyanoda, ahol először láttuk egymást. Egészen más izgalommal készültem és érkeztem. Meglepetésemre már ott volt, ugyanolyan gyönyörűen, ahogy megismertem, csak sokkal komolyabban. Mintha most ő lett volna feszült és zaklatott. Az egész kistermet lefoglalta azért, hogy senki se zavarjon bennünket. Megesketett, hogy bármi is történik ma este, azt soha senkinek nem mondom el, és addig nem távozom, amíg ő nem engedi. Én sem gondolhattam másra, mint amire ebben a szituációban minden férfiember gondolhat, ezért őszintén és boldogan igent mondtam. Megfogta a kezemet úgy, mintha selyemsállal tekernék körbe, és mélyen a szemembe nézett. Fájdalmasan elmosolyodott, hátrébb dőlt és csak néztük egymást. Furcsa csendet hallottam, mintha méhek zümmögnének. Nem tudtam mi történik, miért változnak a fényviszonyok, mert szőke haja lassan sötétedni kezdett és bronzvörössé vált. Csaknem felkiáltottam, amiben a meglepetés és az ijedtség hangja szólalt volna meg, azonban kezét ajkára téve csendre intett. Úgy láttam lassan arca is változni kezd, ezért lehunytam szemem a káprázat elől. Mikor újra kinyitottam, már ott volt velem szemben az, aki kamasz koromban a padláson elvarázsolt.

Hosszú percek teltek el szótlánul. Szívem hevesen kalapált, képtelen voltam elhinni, hogy ez valóság. Velem szemben ül egy félelmetesen gyönyörű nő, aki az előbb még teljesen másként nézett ki, aki legalább száz éves, de akkor tényleg egy boszorkány. Miért? Mit akar tőlem, és mi lesz ebből az egészből? Kavaroztak a gondolatok a fejemben, miközben beszélni kezdett.

– Örökkön örökké voltak, vannak és lesznek olyan emberek - mesélte - akik különleges képességekkel rendelkeznek. Ha nem szegik meg a mi törvényeinket, akkor háromszor száz évig élnek, aztán köddé, széllé, felhővé válnak. Ti boszorkányoknak neveztek minket, pedig mi is emberek vagyunk, csak különlegesek! Nem azokról a szerencsétlenekről beszélek, akiket máglyára küldtek, megbélyegeztek, kiközösítettek, mert azok nem mi vagyunk! Bennünket ember el nem pusztíthat. Tehetünk jót is, rosszat is, ahogy erre parancsot kapunk. Sokszor évekig, évtizedekig élhetünk egyszerűen, feltűnés nélkül, és bizony előfordul ilyenkor, hogy hétköznapi emberi érzések hatalmukba kerítenek bennünket. Megtanulunk szeretni, szenvedni, együttérezni másokkal, azonban ez, a mi törvényeink szerint megbocsáthatatlan! Mindegyikünknek van valami feladata, amit teljesítenie kell. Nekem a régi évszázadokat kellett gyűjtenem, ezért kerestem a minél régebbi tárgyakat, ruhákat a padlásokon, és azok illatát kellett magammal vinnem. Egy napon azonban baj történt! Beleszerettem alvó nagyapádba, amikor éjszaka a hálószobájukban jártam. Nem csak akartam őt, hanem szerettem, és vágytam rá! Ez nálunk megengedhetetlen, ezért el kellett tűnnöm abból a korból. Ötven évig szenvedtem különös rabságban, de erről nem beszélek neked, mert úgysem értenéd. Azzal a paranccsal tértem vissza, hogy bosszút kell állnom, tönkre kell tennem téged, aki nem csak nagyapád vére vagy, hanem hordozod az ő vonásait, tulajdonságait. Azt hittem könnyű feladat lesz. Felcsaltalak a padlásra, de amint megláttalak, képtelen voltam engedelmessé válni a parancsnak, és engedtem, hogy elhatalmasodjanak rajtam az emberi érzések. Igazi nő akartam lenni és semmi más. Nem érdekelt mi lesz ezután, felhő leszek-e, vagy szél, esetleg köd, vagy napsugár! Újabb büntetés várt rám, és a választás lehetősége. Kettőnk közül egyikünknek örökre távoznia kell! Ezért találalak meg, ezért vagyunk most itt!

Akadozva kapkodtam levegő után, úgy éreztem fejemben mázsás harangok zúgnak. Arcom égett, mintha magas lázam lenne. Ha nem a szemem láttára változik át egy szende szőke lány, valóságos bronzvörös hajú démonná, egy szavát sem hittem volna el, de így, semmi okom sem volt kételkedni. Alig hallhatóan suttogtam a szavakat.

– Nem érdekel ki vagy, és ki voltál! Szeretlek! Kérlek, változz vissza azzá, ahogy megismertelek, és menjünk el innen nagyon messzire, ahol boldogok lehetünk. Ígérem örökké szeretni foglak!

– Nem lehet! – mosolyodott el fájdalmasan – Olyan gyengék vagyunk hozzá, mint száraz falevél a tomboló szélben. Mind a ketten elpusztulnánk!

– Akkor közetek akarok tartozni, bármi áron!

– Nem lehet! Arra születni kell!

– Akkor most mi lesz?

– Amit mondtam! Egyikünknek meg kell szünnie!

– Meg kell halnia?

– Nem! Távoznia kell egy másik világba, ahonnan nincs visszatérés!

– Együtt nem lehet?

– Sajnos nem! Vagy te, vagy én! Mégpedig hamarosan!

– Akkor legalább változz vissza, had' csodáljalak még egy kicsit, amíg választanak kettőnk közül.

– Már nem kell választaniuk, mert tudják, hogy szeretlek, és így már nem tartozhatom közéjük. Mennem kell!

A terem váratlanul elsötétült. Éreztem, elengedi a kezemet, majd alakját ezernyi apró fényes pontocska rajzolta körbe, amelyek fénysugárrá álltak össze. Hirtelen kinyílt az ablak, enyhe szellő simította végig arcomat, felkapta a fénysugarat és elvitte. Hiába kaptam utána, csak a levegőt markoltam meg. Leborultam az asztalra és zokogtam, ahogyan még sohasem. Sirattam az én drága boszorkányomat!

PÉTER ERIKA

Érintések

Ki nem látta szemed,
nem hallotta hangod,
nem kóstolta ízéd,
nem érintette arcod,
nem ismerhet!
Számára olyan vagy,
mint el nem olvasott vers,
egy elmaradt koncert,
felbontatlan csomag,
nem játszott színdarab,
távoli táj, ahol sosem jártál,
csillag, mit csak messziről
csodáltál.

Ha itt lennél,
hinni tudnám
a hihetlent,
enném az ehetlent,
utolérném a végtelent,
lábad előtt ülnék,
aranyaluskát
sütnék...

Fakó üveggömbök

Minden karácsonyba
félig belehalok,
születik valaki,
én törött ág vagyok:
depressziós fenyő,
mosolyba halt bánat,

illó sóhajokkal
díszítem a fát,
fakó üveggömbbel
mi a múltból maradt

a Mennyből az angyal
kottája elszakadt.

Mégis nyílik...

Mielőtt elrepednek felhők,
sátrat ponyvázok föled
s bolygó-távolból vigyázom
képzelt házad küszöbét,
óvnalak: ronggyá ne ázzon
ruhád, sarud, mosolyod,
ne rémítsen villámlás,
s ne fázz, mikor jég kopog,
remélj fényt, még akkor is,
ha alkonyt lehel a világ;
bár e ködben láthatatlan,
mégis nyílik a virág.

NYIRI PÉTER

Puchiera őrnagy kutyái⁷

(Regényes rajz a magyar szabadságharc történetéből)

Rége történt már, sok-sok évvel ezelőtt, amikor a dicsőséges napok után sanyarú, keserves hónapok jöttek. Katonáink Világosnál letették a fegyvert a nagy orosz medve félelmes lábai elé, s megkezdődött a büszkeségükben megsértett császáriak véres bosszúja. Sorsát Újhely sem kerülhette el: egy egész zászlóalj érkezett a kies városba. A hazafiak az erdőkbe, hegyekbe menekültek, alighogy eltették vérfoltos kardjukat s könnyezve omoltak családjuk karjaiba, már búcsúzhattak újra, sietve, szökve, legyőzöten. Az utcákon őrző csapatok vonultak végig a nap minden órájában, keresték, kutatták a hazát szeretőket; kirángatták az ősz apákat, ordítottak a fájdalomtól megtört anyákkal, gúnyolták a zokogó feleségeket és félrelökték a semmit nem értő, mégis mindent megértő gyermekeket, hogy megtörjék ezt a bátor, honszerelmes népet, s elfojtsák valahára szárnyaló szabadságvágyát. S mindezt villogó, gyötrődő szempárok figyelték a távoli fák mögül, sziklás magaslatok rejtekéből, fogcsikorgató, tehetetlen dühvel. Olykor-olykor egy férj, egy családapa nem bírta tovább, s kivont karddal rohant a városba, őrző csapatok, mindenre elszántan, hogy aztán a császári lándzsák és golyók szerettei szeme láttára adják át őt a könyörtelen, mindig prédára leső halálnak. Mások elszomorodtak, elmorzsolták könnycseppjeiket, s továbbindultak, vállalva a bujdosók száraz kenyerét, bízva abban, hogy egyszer újra feldereng a magyar szabadság hajnala. A városban csend volt, melyet szánnivaló sírás tört meg gyakran, s egy félve, indulattal kiejtett szó, egy gyűlölt név:

– Puchiera. Puchiera – suttozták éjszakánként megfáradt özvegyek. – Puchiera. Puchiera! – ismételték rettegve apró gyermekek.

A város megtanulta a nevet: Puchiera őrnagy nevét, e magas, szikár, durva tekintetű emberét, ki nem szűnő szenvedéllyel, egyre növekvő bosszúvágygal üldözte a szerencsétlen magyar hazafiakat. Újhely a félelem városa lett Puchiera őrnagy rémuralma alatt, ki ellenségének tekintett mindent, ami magyar.

– Elfogni, kiirratni őket mind egy szálig, a lázadókat! – ez volt jelszava, s céljai teljesítésében ő maga járt az élen.

Ördögi mosollyal verte rabláncra az elfogott magyarokat, de éppoly sátáni kéjjel húzta meg a ravaszt is, ha arra került a sor. S Puchiera igyekezett minél gyakrabban sort keríteni a gyilkolásra. Szigorú, kérlelhetetlen ember volt Puchiera, napjait katonái számára is kínos pontossággal osztotta be, s ha számításait keresztülhúzta egy váratlan esemény, valósággal dührohamot kapott. Ebéd utáni szendergése sosem maradhatott el. Így volt ez azon a langyos kora délutánon is. Puchiera jóllakottan terült el ágyában, lassan lehunyta szeméit, horkantott egyet-egyed, majd elhallgatott s elaludt. A távolból kutyaugatás hallatszott, s erre Puchiera ijedten ugrott fel helyéről. Álmos tekintettel nézett körbe szobájában, s akkor újra meghallotta a hangot. Arcára mérhetetlen gyűlölet ült ki, teste megfeszült, s lelkében egyszerre elpattant valami. Talán az utolsó húr, mely még emberré tette; talán egy alig-alig fénylő szikrája a szeretetnek hunyt ki végleg, visszavonhatatlanul, hogy utat engedjen a tomboló erőszaknak, a pusztítás szörnyűséges démonának, mely nem tűri az életet, a szabadságot, mely magának érez mindent s mindenkit, eltörve azt, akinél a sors különös szeszélye vagy önnön áradó gonoszása folytán pillanatnyilag erősebb. Elemi erővel eresztette ki magából szegény hazánk iránti dühét, vergődő, szinte magának is fájdalmat okozó haraggal tépte fel ajtaját, s állati, torz hangon elordította magát.

– Kiirtani az összes kutyát, minden mocskos magyar ebet!

S káromkodott, toporzékolt, lovaglőostorával csapkodott, míg végül minden katonáját talpra ugrasztotta, s üzte-hajtotta őket a kutyák ellen. S a katonák teljesítették parancsát. Módszeresen, rajtaütésszerűen kivégeztek: lelőttek vagy leszúrtak minden kutyát. Gyereksírás, asszonyi jajgatás, öregember hörgő zokszava töltötte meg Újhely utcáit, s elvegyült az üldözött kutyák veszett csaholásával, szívet tépő szűkülésével. S amikor nem volt több élő kutya a városban, Puchiera elégedetten dörzsölte tenyerét. Most már biztosítva volt ebéd utáni zavartalan szendergése.

⁷ Ez a mese inkább felnőtteknek szól

Egy kutya, egyetlen árva jószág azonban túlélte a vérengzést. Bajusz Gábor, kinek édesapja meghalt a magyar szabadságért, egy titkos pincében húzódott meg Bodri kutyájával: nyakát átölelve, fülébe nyugtató szavakat súgva két napot és éjszakát töltöttek a föld alatti üregben, miközben a nagymama, Máli néni hordta nekik titokban az ételt: egy kis vizet s hozzá kukoricakenyeret. A harmadik napon aztán, amikor minden elcsendesedett, Máli néni előhívta unokáját. A hajnali fénytől pislogva mászott ki Gábor a lyukból, s Bodri is erőtllenül, farkát behúzva követte. Körülnéztek, kémlelődtek, szimatoltak s hallgatóztak, majd előbb lassan, aztán rohanva a kerten át nekiindultak az erdőnek. Egy patak szelte át a mezőt, mely az erdő előtt húzódott; Gábor ennek árkában búcsúzott el Bodritól.

– Menj, kiskutyám, rohanj, mentsd az irhádát! – mondta könnyes szemmel. – Legalább te légy szabad!

Bodri okos, csillogó szemmel nézett gazdájára, s megértette a fájó kérést. De nem akarta teljesíteni. Hiszen ő azért élt, hogy barátját védelmezze. Nem hagyhatja itt. Gábor két keze közé fogta kutyája buksi fejét, melegbarna, jószágos szemeibe nézett, s úgy kérlelte. Aztán hirtelen felugrott, tapsolt kettőt, éleset fütytett, s nagyot kiáltott:

– Menj, Bodri, rohanj!

S Bodri végre engedelmeskedett. Talán gazdája hangjában, talán a megtanult veszélyjelző fütyben volt valami kérlelhetetlen erő; a kutya kiszökkent az árokból, és teljes erejéből futni kezdett.

Ekkor a fák mögül, Gábortól úgy százméternyire egy osztrák katona lépett elő. Fiatal, kedves arcú tiszt: tizedes volt, régóta állt a fák takarásában, onnan nézte a fiú és a kutya búcsúját. Amint Gábor meglátta a katonát, puskával a kézben, fájdalmasat jajdult. A következő pillanatban azonban néma lett, mert az osztráktól nem messze Puchiera sétált ki két százados kíséretében. Még mielőtt azonban az őrnagy észrevehette volna, Gábor a fiatal tizedes figyelmeztető intésére átvette magát a rozoga kerítésen, s meglapult a földön, ahol a többiek nem láthatták. A lécek között, lélegzetvisszafojtva figyelt.

– Ott egy rühes kutya! Lője le! – ordította Puchiera a tisztnek, aki a legközelebb állt a menekülő állathoz.

A tizedes habozott egy pillanattig, majd vállához emelte és elsütötte fegyverét. De Bodri sértetlenül rohant tovább, s csakhamar eltűnt a sűrűben. Puchiera dühöngve rontott az ifjúnak, s szarvasbőr kesztyűjével kétszer arcul csapta.

– Maga szerencsétlen! Hát nem tanult meg löni! Hagyta megszökni azt a korcsot! Takarodjon a szemem elől! – üvöltötte, azzal sarkon fordult, és a századosokkal együtt elviharzott.

A tiszt az erdő felé nézett, és mosolygott.

És Gábor aznap éjjel Bodrival álmodott.

Ám a tizedes nem tudott elaludni aznap éjjel. A székében üldögélt, a kandalló tüzébe bámult, s ébren álmodott. Öregapónak álmodta magát, napfényes tornácon, körülötte csillogó szemű unokák és sok-sok kiskutya. És olyan világ, melyben szabad szeretni a hazát, a kutyákat és az életet...

MESE, MESE, VERSES MESE...

KAMARÁS KLÁRA

Kristóf és a Mikulás

Kristóf – egy hároméves óvodás
Mikulásra traktort kért. Semmi más
nem érdekelte. Szép piros legyen,
amilyent látott kinn a földeken,
amikor séta közben meg-megálltak,
és ott egy alkalommal traktort láttak.

És jött az ünnep, már alig volt hátra
pár nap, és rászakadt a gond a házra,
mert játékboltról játékboltra járva,
volt játéktraktor lila, zöld meg sárga,
de égre, jaj, csak pirosat nem leltek.
Ez jó lesz! Zöldet vettek a gyerekek.

A kis Kristófnak félreállt a szája,
mikor a drága, zöld traktort meglátta.
Hiába mondtak neki minden szépet,
hogymár ne vágjon oly fancsali képet.
Hogymegnyugodjon, s ne teljen az este
szomorúsággal, hát sétálni vitte
az édesanyja. Kirakatok száza
ragyogott, szinte gyermekekre várva.

Egy áruház előtt, milyen csodás,
cukorkát osztott épp egy Mikulás!
Körötte vidám apró gyermekek
örvendtek vígan, hiszen ez remek.

De Kristóf, anyja kezéből kirántva
csöpp mancsát, így támadt a Mikulásra:
– Most már tudom, hogy a bűnös te voltál!
Piros traktor helyett egy zöldet hoztál!
És az öreg palástját kezdte rázni:
– A zöld traktort most, azonnal cseréld ki!

Szegény vén Miklós! Ilyent még nem látott,
megreszketett és szinte kővé vált ott,
majd rémülten dadogva megígérte:
–Kisfiam, majd jövőre... Gyere érte...

Szegény gyerekek imádsága

Gyertyafényes szép karácsony,
Hogy eljöjjön, alig várom.
Nem vágyom én fenyőfára,
Csak meleg legyen a kályha.

Nem kell cukor, csoki szelet,
Csak kapjunk kis friss kenyeret.
Ha nálunk is angyal járna,
Lenne csizma meg kabátka.

Ha az apám munkát kapna,
Nem is kéne az angyalka!
Megvenne ő minden szépet,
Miről anyám mond meséket.

Karácsony csillaga

„Kis karácsony, nagy karácsony...”
Lesz-e cukor fenyőágon?
Telik-e majd friss kalácsra,
vagy csak kenyérdarabkára?

Hogy' néz fényes ablakokra,
s ámul, kirakaton, kincsen,
kinek anyja annyit mond csak,
édes picim, nekünk nincsen.

A szeretet ünnepére,
hogy' készüljön angyalt várva,
dideregve, fogvacogva,
ha villany, gáz el van zárva?

Segítséget ki adhatna?
Apja titkon lopni ballag...
Szégyenében felvöröslik
fejünk fölött az a csillag...

MESE, MESE, MESE

LÁM ETELKA

Megjön a Mikulás

Dani a huncut nagy fiú, és Évi a kis szégyellős leányka figyelték a nagypapát amint éppen elszundikált. A hálósobából hoztak neki egy plédet és betakarták, hogy meg ne fázzon. Lábujjhegyen és csendben mindketten előszedték az összes játékot és szétszórták a szobában. A kisfiú vonatozott, a húga kockákból épített várat.

Aztán egymásra néztek és már tudták hogy mit is szeretnének. Halkan kuncogva kimentek a konyhába. Dani felmászott az egyik székre és onnan elérte a konyhaszekrény felsőpolcát. Hamar megtalálta a csokis kekszet amit a mama eldugott előlük és adott Évinek is. Elkezdtek majszolni az édességet, persze minden csupa morzsa lett az asztal alatt és minden felé. Ekkor megjelent Cirmos cica szaglászott a levegőben bizony jó illat csapta meg a rózsaszín nóziját. Fekete bundája volt és tappancsai hófehéren ragyogtak. A szemei élénken jelezték. ő is beszáll a rosszalkodásba. Kapott tejet és kekszet a gyerekektől, majd berohant a szobába és felugrott egy kisasztal tetejére, éles karmai beakadtak az asztalterítőbe és lehúzta a padlóra. Nem sok idő telt el és mint egy szelvévész már az ablakpárkányra ugrott fel és ott megpróbált egyensúlyozni a virágok között, de ez nem sikerült neki és levert két virágcserepet. Az összetört cserép törmeléke ott virított a padlón.

Szóval állt a bál és ekkor kinyílt a bejárati ajtó. Megjelent fáradtan Lizi, a mama. Két szatyor volt nála és belépett a konyhába. Amint letette a vásárolt élelmiszereket körbenézett, kereste a gyerekeket. Összeráncolta a homlokát és benézett a szobába. Mindjárt meglátta a nagy felfordulást és szomorúan vette tudomásul a történeteket. A két gyermek megszeppenve állt anyjuk előtt. Fejüket lehajtották és Cirmoska is előmerészkedett az asztal alól, nyújtózkodott egy nagyot és kérdően nézett a gazdira. Ekkor Évi intet Daninak és szép csendben kezdték összepakolni a játékokat, majd kimentek a konyhába és összeseperték a kekszmorzsákat és folytatták a takarítást a szobába is.

A nagypapa éppen felébredt és nem értette, hogy mi folyik körülötte. A mama mosolygott és jó érzés volt látnia, hogy a gyerekei szó nélkül tudták, hogy mit kell tenniük. Lizi leült a nagypapa mellé a fotelba, ekkor jött a cica és felugrott az ölébe és dorombolni kezdett ott.

A gyerekek a darabokra hullott virágcserepeket is összeszedték a padlóról.

Ekkor csengettek a bejárati ajtónál. Cirmoska felugrott, ijedtében az asztal alá bújt. A mama kinyitotta az ajtót és belépett a Mikulás... Hosszú piros kabátja volt és a fehér nagy szakáll fedte arcát, ennyit láttak a gyerekek. Dani és Évi nagyon megijedtek. Ma elég rosszak voltak, biztosan virgácsot kapnak. A mikulás magához hívta mindkettőt és megkérdezte, hogy jók voltak-e, lehajtották fejüket és csend lett. Lizi elmesélte a Mikulásnak, hogy mi történt, amikor hazaért. A Mikulás azt mondta nekik, hogy végül is tudták, hogy mi a dolguk a huncutság után és szó nélkül rendet csináltak. Megérdemelnek egy kis édességet. Cirmos is előkerült és felugrott a Mikulás ölébe és elkezdett játszani a Mikulás szakállával, ami le is csúszott a padlóra. Nini kit láttak maguk előtt, hát a papát! Az egész család elkezdett nevetni. A papa elmondta, hogy a Mikulásnak sok volt a dolga és szólt neki, hogy segítsen neki, mert rengeteg gyerekhez el kell jutnia még, így történt hát, hogy ő beugrott helyette úgyis éppen haza felé indult. Cirmos nyávogott egyet és felugrott az ablakpárkányra. Mindannyian odanéztek és akkor látták, hogy nagy hópelyhekben esik hó. Hamarosan eljön a Karácsony, a szeretet ünnepe.

Göteborg. 2014.09.25

MESE, MESE, MESE

SZEPESI ZSUZSANNA

A fenyő ünnepi ruhája

Messze-messze, magas hegyek fenyőerdejében élt egy kedves kis fenyőfácska. Távoli országból tévedt oda madárcsőrben a mag, melyből sarjadt.

Formás alakjával, fényes, szép leveleivel elűtött társaitól. Lassabban is növekedett, mint azok – olyan fajta lévén -, hát idővel csupán a derekukig ért. Rokonai hatalmas koronájukkal idővel elzárták előle a fényt. Levelei barnultak, hullottak, ágai száradásnak indultak. Épp csak meg tudta érelni tobozait. Még hallotta, amint halkan cikkanva felnyíltak a pikkelyek, és útjukra bocsátották szárnyas magjaikat. Már csak abban reménykedett, hogy valamelyik magocska szerencsésebb helyre jut, mint az, melyből ő született.

Bizony, az egyik ügyesen bele is kapaszkodott a feltámadó szél szárnyába. Azon utazva eljutott a hegy lábánál megbúvó kis városka fölé. Ott még pördült néhányat, s lehullt a legszélső ház kertjébe. Éppen az ablak alá, a frissen ültetett tulipánhagymák közé. Fáradtan bújt meg a porhanyós földben, és hamarosan el is aludt. Átaludta az őszt és az egész telet.

Mire kitavaszkodott, és elolvadt a hó, a tulipánhagymákkal együtt kidugta fejét a földből a belőle csírázott kis magonc is. Boldogan nyújtózott a friss levegőn, fürdött a langyos napsugárban.

A virágok gyorsabban nőttek, mint a fenyőmagonc, ezért eleinte észre sem vették a házbeliek a kert új lakóját. Mikorra pedig elnyíltak a kardvirágok is, a dáliák is, és felfedezték, addigra már kicsit megerősödött. Olyan formás, üde volt, hogy meghagyták, növekedjék kedvére. A kert többi lakójával együtt őt is ápolták, szeretgették. Így a kis fenyő szépen cseperedett, boldogan fogadott minden új ismerőst. Nődögélt, terebélyesedett, egyre szebben mutatott ágain telente a frissen hullott hó.

Az ötödik télen történt, hogy a fenyő elérte a ház ablakát. Kíváncsian kukucskált be, figyelte a benn zajló életet. Egyik este a kivilágított ablak fényében megpillantotta magamagát. Fura érzés lett úrrá rajta, aztán rájött, mit is lát! Valaki átrendezte a szobát! Éppen vele szemben, az ablak alá tolt asztalkán egy szép fenyőfa állt. Csodálkozva találgatta, mit kereshet az odabenn.

Egyszer csak megjelentek a felnőttek, és mindenféle szikrázó gömböt, fényes szalagot aggattak annak ágaira. Még gyertya is került rá. Fényesen világolt, mikor beszaladtak a gyerekek. Azok meg csillogó szemmel, boldogan álltak meg a fa alatt. Énekeltek, nevettek, bontogatták a fa alá rejtett dobozokat.

A kis fenyő aznap éjjel nem tudott elaludni. Le nem vette szemét a benti fáról. Szíve olyan csodásan szép ünnepi ruha után sóvárgott. Csak egy percre, de szeretett volna ő is úgy pompázni. Ágaira azonban megint csak a frissen hullott hó jutott díszül.

Teltek a napok – ő nem is tudta -, de elmúlt karácsony ünnepe. Egyik este hiába leste a feldíszített fát. Hült helye volt csak a szobában. Reggel vette észre, hogy a másik díszei nélkül hever a ház előtt, tőle nem is messze, a kerítés túlsó oldalán. Csupán egy aranyosan csillogó szalagocska maradt rajta, tán véletlenül, tán figyelmetlenségéből. Azt is lekapta róla a szél. Nagy öröme felé vitorlázott a szalag, ő meg ügyesen elkapta azt. Ágai közé rejtette, s egész télen boldogan őrizgette.

Tavasszal, mikor kibújtak a tulipánok, a ház asszonya szemlét tartott a kertben. Csodálkozva látta a formás fenyőn csillogó szalagot. Körbe járta a fát, kedvtelve nézegette. Nagyon tetszett neki, s egy gondolat fogant meg benne.

Mikor újra eljött a december, nem vásárolt vágott fenyőt a piacon. Cseperedő gyermekeivel szépen feldíszítették a saját fenyőfájukat! Minden gömb, minden szalag, csengettyű és gyertya a kerti fa ágaira került. Az meg büszke-boldogan, örömben úszva pompázott a havas kertben. Most már neki is volt ünneplő ruhája!

Így lett a kis fenyőből karácsonyfa mindaddig, míg akkorára nem nőtt, hogy árnyéka betakarta a ház ablakát. Akkor aztán rigók költöztek a csúcsába. Daluk ébresztette költés idején a ház lakóit.

De mégis! Minden év karácsonyán került néhány dísz és egy-egy gyertya az alsó ágaira.

MESE, MESE... ...VÉGE

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA – 11.

EMMANUEL, PIERRE

(1916. május 3. – 1984. szeptember 22.)

Art poétique

Mille et mille ans de sable fin
Tel est l'âge de l'aube nouvelle
Mille dunes de parchemin
Forment les plis de ma cervelle

Cet homme qui bat la semelle
Dans le froid du premier matin
Voit s'éloigner la tourterelle
Et s'évanouir le jardin

Paradis perdu des images
Chaque jour ma main te récrit
Mais déchire page après page
Ton rêve que l'encre flétrit

Et derrière le mur s'envole
Poussière ou pollen ma parole

Költészettan

Ezer s ezer lágy homokév
Az új pirkadat ilyen ősi
Papirtekercesek özönét
Őrzöm ezek agyam redői

Az első reggel dideregye
Topog egy férfi ez a tél
Nézi tovaröppen a gerle
S körötte a kert elalél

Minden áldott nap újra írlak
Te képek vesztett édene
És ronggyá szaggatlak papírlap
Álmod tinta szennyezte be

S a fal mögött száll – por-e porzó –
Szavam pusztába hajított szó

Rába György fordítása

Ars poetica

Százezer év finom homok
Az új hajnal ennyi idős itt
Nagy pergamen düna-sarok
Alkotják agyvelőm redőit

Aki most fázva a legősibb
Reggel hidegében topog
Látja a galamb szedelőzik
A kert semmivé párolog

Képek elveszett édenkertje
Kezem újraír napra nap
Majd laponkint szakítja szerte
Tinta gyalázat álmodat

És a fal mögött tovatáncol
Szavam ez a por vagy virágpor

Rónay György fordítása

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA – 11.

Ez a szűkszavú, áttetszően tiszta vers költőjének 1956-ban kiadott, *Visage nuage (Arc Felhő)* c. kötetében jelent meg. Két magyar fordításáról tudunk: az időrendben első, Rába Györgyé, a *Mai francia költők* (1958) című antológia számára készült, Rónay Györgyé pedig olvasható a Gondolat Kiadó nevezetes „Miért szép?”-sorozatának a „világirodalom modern verseiből” válogató kiadványában is (1970). Azért emelem ki éppen ezt a szövegforrást, mert itt a későbbi fordító verselemzése járul a költemény eredetijéhez és magyar változatához. Rónay ezenfölül, igazi kollegiális gesztussal, elemzésébe beleszövi Rába verzióját is, a következő megokolással: „[a]zért választottam elemzésre a magamét, mert érthetőleg közelebb van hozzám, s nem azért, mintha csak jótányival is jobbnak tartanám a Rába Györgyénél” (542. o.).

A mintegy fél századdal későbbi olvasat, úgy lehet, csak igazolja Rónay véleményét: a két fordítás egyaránt, szinte egyenlő fokon sikerült magyarítás.

A versnek már külső képe sajátos kettősséget árul el: a központozás hiánya a XX. századi francia költészet szokásrendjéhez köti; a strófikus felépítés, a sorok szabályos terjedelme és legfőképpen a rímelés viszont inkább klasszicizáló törekvésről tanúskodik – ez utóbbiak már viszonylag ritka vendégek az Apollinaire utáni francia lírában. Mi több: Emmanuel költeménye szabályos szonett, ha elrendezése nem mondható is francia jellegzetességnek. Ronsard és Baudelaire hazájában ugyanis ritkaságszámba megy a szonett „angolos”, shakespeare-i változata, amely a jelen műnek már írásképén is látható: három négysoros, keresztrímes szakaszt egy kétsoros, páros rímű negyedik követ.

Mindkét fordító gondosan követi az eredeti kompozíció metrikai kötöttségeit. Rába György annyiban mégis eltér a francia nyelvű verstől, hogy második strófája nem ismétli meg az elsőnek rímeit. Rónay megőrizte a verselésnek ezt a sajátosságát (mégpedig – az eredetihez híven – fölcserélve az *a* és *b* rímek sorrendjét: *a b a b; b a b a*).

Némi túlzással azt mondhatnók, hogy a két fordítás legfontosabb, ám talán nem legfeltűnőbb különbsége a cím átültetésében mutatkozik. Igen, mindketten *lefordítják* a címet, noha csak Rába György tollán válik magyarrá a kifejezés: „költészettan”. Valójában az „ars poetica” is fordítás, hiszen a francia szókapcsolatot a hozzá nagyon közel álló latin szerkezetre váltja. Eszerint Rába magyarította, Rónay pedig – mondjuk így – latinosította az „art poétique” kifejezést? Alighanem bonyolultabb folyamatok játszódtak, illetve játszódhattak le itt. A „költészettan” ugyanis furcsamód idegenebbül hat a magyar lírához és líraisághoz kapcsolódó sajátos nyelvezetben, mint az „ars poetica”: az utóbbi jóval többször bukkan fel tanulmányokban is, verscímekben is; otthonossá tételéhez a XX. században hozzájárulhatott József Attila nagy verse is. Ilyképpen kijelenthetjük, hogy a *latin* cím ezúttal (kulturális értelemben) *magyarra* fordításnak is tekinthető.

Az első strófa kezdősoráról maga Rónay jegyzi meg, hogy a hajnal „nálam »százezer« [éves] csak, kissé hűtlenebbül, a »finom« jelző megmentése érdekében, amit Rába György pompás találattal »lágý«-ra cserélt” (542. o.). Elmaradt viszont mindkettőjükénél a „mille” számnévi jelző immár harmadszori ismétlése a harmadik sor elején; a rövid, nyolc szótagos sorokba nem fért bele újólag az „ezer” (netán: „ezernyi”) szó. A „pergamen ~ papír” kettősségén kívül még a „dunes” szó szerinti alkalmazását emelem ki (Rónay magyarításában), a „düne” helyett a magyarban ritkább „düna” (azaz *diuna*) változatban. Egyébként ez a harmadik sor tüntet föl először – és majdnem utoljára – lényegibb értelmezésbeli, a szókép tagolását illető eltérést a két fordító munkája között. Rába a pergamen- (a papír-) tekercset tartja fontosnak, el is hagyja a homokbuckákra utaló képet; Rónay ellenben a pergament alárendeli (jelzőként) a „düna-sorok” kifejezésbe sűrített látványelemnek.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA – 11.

A magyar szókészlet is segített a második strófán töprengő fordítónak: a „battre la semelle” szólást mi egyszerűen (és végre rövidebben!) a „topog” igével adhatjuk vissza. A szűkebb szöveggörnyezet úgyis nyilvánvalóvá teszi, hogy a szöveg itt fázós, didergő topogásról beszél. Rónay György ezen az egyetlen ponton kifogásolja az elődje által választott megoldást: „a költő [...] látja magát: azt az embert, aki fázósan topog ebben a hideg első reggelben (s nem gondolnám, hogy konkrétan télről lenne szó)” (543. o.) Rába ugyanis beszötte a 6. sorba: „ez a tél”. – A szakasz két francia igéje, illetőleg főnévi igenéve (s’*éloigner*, s’*évanouir*) párhuzamos mondat szerkezetbe illeszkedik, és a vers dramaturgiája szinonimákká is avatja őket; Rábánál: „*tovaröppen* a gerle / S körötte a kert *elalél*”; Rónay változatában: „a galamb *szedelődzik* / A kert *semmivé párolog*”. A „tovaröppen” nagyon szép szó – egy fokkal emelkedettebb (akár csak minden „tova” igekötős szó) az eredeténél. Rónay választása, a „szedelődzik” különös hatást kelt: már-már komikus képzetkapcsolásra indíthatna (a „szedelődzködik ~ szedelődzik” ige *emberi* cselekvésre, távozást, utazást előkészítő műveletekre utal), módot ad azonban megszemélyesítésre is; az „elalél”, illetőleg a „semmivé párolog” a „s’*évanouir*” két szélső értelmezési lehetőségét valósítja meg: az első a konkrét, elsődleges, a második az általános, elvont jelentésirányt.

A harmadik versszaknak mindkét fordítása a hűség, mégpedig az alkotó hűség mesterműve. Rába György fölcserélte az első két sor mondattani egymásra következését – ám az ő változata éppoly meggyőző, mint Rónayé. A „Paradis perdu” szerkezet (szinte-szinte a miltoni *Paradise Lost* francia változata) mindkét fordításban egyaránt megvalósul. A „flétrit” ige két megfelelője („szennyezte be”; „[Tinta] gyalázta”) a grammatikai, szófaji eltéréseken kívül (kijelentő módú, múlt idejű ige, illetve befejezett melléknévi igenév) arról tanúskodik, hogy az igéket gyakran többféleképpen lehet átültetni, mint a főneveket. Ebben a strófában például az „éden(kert)”, a „képek”, a „lap”, az „álom” és a „tinta” szavakkal magyarított francia főnevek láthatólag kisebb mozgásteret kínálnak (kevésbé variábilisak), mint a „flétrit” ige.

A kétsoros záróstrófa tömör, aforisztikus pontossága ismét csak példásan érvényesül mind a két magyar fordító szövegében. Két sajátosságra hívom fel a figyelmet. A „poussière” és a „pollen” szavak a franciában függetlenek, a magyarban viszont a „por ~ virágpör”, illetőleg a „por ~ porzó” szópárok – szükségszerűen – ismétlik, tükrözik egymást. Rába megoldása mintha egy árnyalatnyival szójátékosabb volna Rónay változatánál, amely precízebbnek, szakszerűbbnek érezhető.

A másik érdekességre Rába György fordításában bukkanhatunk. Megismétlődik benne a „szó”: „Szavam [...] szó”, csak hogy másodjára egy olyan jelzői szerkezet áll előtte, amelynek nyoma sincs a francia versben: „pusztába hajított”. (Az időmérték miatt kell bizonyos helyeken rövid magánhangzókat használnunk a szabályos hosszúak helyett.) Talán a homokdűnékre táruzó táj, „az új hajnal”, a „legelső reggel”, az „elveszett édenkert” világkezdeti (vagy világvégi?) képzeteinek meghosszabbítása ez a „puszta” az utolsó sorban; s meglehet, a „porzó” is előhívta válaszírmként a „hajított szó” hangsorát – de még fontosabb a „pusztába kiáltás” motívuma, mely a Bibliára visszhangzik. Méghozzá több helyére: az evangéliumok mutatják be így Keresztelő Jánost: „Mert ez amaz, kiről szólott Ézsaiás próféta, ezt mondván: Kiáltó szó vagyok a pusztában” (Mt 3,3; Jánosnál így: „És monda: Én kiáltó szó vagyok az pusztában.” Jn 1,23. – Károli Gáspár fordítása. – A mondat Ézsaiás könyve egy részletének átfogalmazása.) A „pusztába kiáltott szó” az idők során kivált eredeti kontextusából, közhasználatú kifejezés lett; ezért még természetesebben illeszkedik bele – az itteni igeváltoztatással is – a költői szót, beszédet a teremtés kísérleteként megidéző költeménybe.

Bárdos László

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

DAMOKLÉSZ KARDJA ALATT

szonettciklusból

Damoklész kardja alatt

...a padok körül eltört üvegek
s a lámpafényben gyémántként csillogó
szilánkok közt fűcsomó szigetek

enyhítik e vigasztalan képet.
A padok ölében fingó, horkoló
nők és férfiak heverik ki mohó
feledni vágyukat s tán a véget,

amely fejük fölött lengeti az
egyre élesebb kardot, míg a fonál
elfárad – mindig vékonyabb: már korán
elnyűtt, merev arcuk szétfolyt viasz.

Bolyongtak s mint kit az ördög sarkallt
úgy tértek ide; kiürült a pohár
s vörös szemmel eszmélik a hajnalt...

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

A közellakó

(részletek)

és önálló életre kelve elugrándozik

És akkor egyik éjjel Sziránó egy olyan házibuliban találta magát, ahol valamilyen megmagyarázhatatlan véletlensorozat eredményeként megjelentek összes szerelmei, barátnői, mindazok, akiről csak úgy befelé mosolyogva gondolta, hogy kár érte, jó lett volna, meg azok is, akiket voltaképp csak azért nem kezdett szíve minden szerelmével szeretni, mert egyetlen ezredmásodpercnyi pillantással is értésére tudnák adni, hogy sosem lennének képesek viszonzni mindezt. Ott volt, egyszóval, mindenki. Megannyi nő, a többséget inkább kevésbé ismerte, mint többé, megannyi így vagy úgy hamvába holt vagy eleve nem is létező lehetőség több-kevesebb boldogságra. Sziránó arra gondolt, miközben ki tudja, mit csinált, táncolt vagy töltött valamit, talán a kettőt együtt és így nyakon öntötte magát valami gyenge szagú szesszel, vagy talán semmi ilyet, csak a falnak támaszkodva álldogált, egy szó mint száz, arra gondolt, hogy ez azért borzasztó, hogy az ember ennyire alapvetően képtelen boldog lenni, s hogy talán nem is *az ember*, csak ő, meg akit, valami martalékféleként ideig-óráig elélok épp a véletlen. Ott voltak tehát mindezek a nők, mind, akiknek bármiféle viszonyulásuk volt Sziránóhoz, néhányuknak nem is több, mint egy pár illetlen pillantásból rendesen tovább sem vezetett, röpke gondolat. Ott volt közöttük az az egy fontos, meg a többi is, mint valami kutatási anyagban, relevancia szerinti elrendeződésben, egyre csökkenő fontosságú udvarhölgyekként csoportosulva. Nem csináltak semmit ezek a nők, csak nézték-nézték hősünket, nem tudtak betelni vele, mintha csak most látnák először, s nem értenék, miféle szerkezet ez, vajon ténylegesen hogy működhet.

Hát végül egyikünkkel sem lettél boldog?, kérdezte egy legfeljebb csak halványan és nagyjából ismerős hang valahonnan a leghátsó udvarhölgyek közül. Nem tudom, azt hiszem, nem, jött zavarba Sziránó, és úgy érezte magát, mint kiskorában, ha a sírás fölmászott egészen az ornyergébe és ott rakoncátlankodott, firegni-forogni kezdett, csiklandozta és nem hagyta békén, amíg lassan meg nem adta magát a szem is. Nem, azt hiszem, nem, nem volt bennetek, nem volt bennem elég szeretet. Nem volt valahogy türelmünk, idegesek voltunk. Elkezdett izzadni a tenyere. Ha csak egy pillanatig lehetett volna őszintén beszélni, ha csak egy kicsit, ha másképp, valahogyan, ha előlről lehetne. Most már ne emészd magad ezen, legközelebb majd innen folytatjuk, mondta egy tündérszerű lány valahonnan a csoport közepéről és Sziránó hirtelen kinyitotta a szemét. Olyan csend volt, hogy azt hitte, menten kiszakad és önálló életre kelve elugrándozik szívéből az odáig nyelt fájdalom.

Megjelent.: Csillagszálló, 2013. szeptember

KETYKÓ ISTVÁN

Páros (álom) szonett

Álmomban – pár napja é egyre hull a hó
és nagy terepasztaikon zümmögnek
kis sínek ; apró dízelek túlkölnek
sorompók előtt - - - ébredni volna jó...

Magamra kapni vasutas gönceim
surranómba lépni , bundámba bújni
félgett vörös sapkám fejembe nyomni
gyorsan bekapni egyszerű reggelim

fütyülve sétálni egy állomásra,
hol lányok arca villan lámpafényben
rámosolyogni egy pirosruhásra,

ki jegyért indul az ablakhoz hátra
és dalt szerezni a nagy hóesésben
sípra, tárcsára, söprűre, lapátra.

Tekerni a sorompókart vidáman
hallgatni a vadludak gágogását
és nézni, nézni a lányok bokáját,
majd elindulni mosolyuk nyomában ...

Álmomban – pár napja – egyre hull a hó
elment az utolsó vonat is rendben
kerekek robaja szűnik fülemben
kivirágzik bennem minden altató;

minden ringatás; anyám bús éneke
falum hajnali harangkondulása
vidám gerle-dal ; gyönyörű térzene - - -

Álmomban mintha angyalszárny fénylene
ellibben arcomon fehér ruhája
szobám „Csendes éj” dallama lengi be ...

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

DARGÓ ISTVÁN
festőművész

Dargó István – Kemecsen született 1959-ben. 1972 óta Pécsen él. 1987-től fest, olajjal, pasztellkrétával, tussal. Megismerkedett festőművészekkel akik hatással voltak fejlődésére. Így ír önmagáról:

„Szeretem a falvakat, ahol a határban apró horgásztavak várnak, szeretem a Balatont, a mi tengerünket, rajongok a fákért, melyek méltóságteljesen figyelnek bennünket, és nagyon nagy szerelmem a tenger, a maga végtelenségével és kétségével. A tenger mellett érzem szabadnak magam. Tisztetem a természetet, egyedi csodálatos, megismételhetetlen, alkotásai vannak, amelyet a magam szerény módján, megpróbálok vászonra vinni. A tájképek hatással vannak a lélekre, megnyugtatnak miközben festek, és megnyugtatják, akik otthonukba beengedik festményeimet, felrakják őket a falra, és képeimen keresztül ablakot nyitnak, egy horgásztóra, vagy egy mezőre, vagy a városra ahol élek. Pécsen van az otthonom, a város minden pici része festésre váró témákkal vár.

Úgynevezett modern képeimen kísérletezek a vonalakkal, színekkel, hangulatokkal. Ezeken a képeken mindig saját érzelmeim dominálnak.”

Silvi marina, 20x30, olaj

KÉPZŐMŰVÉSZ, KÉPZŐMŰVÉSZET

DARGÓ ISTVÁN

Szlovénia, 30x40 olaj

Vodice, 40x50 olaj

Otranto- Olaszország, 30x48, olaj

Vodice, 40x58, olaj

Templom 30x40 pasztell

Rét, 30x40, olaj

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

DARGÓ ISTVÁN

A zongora álma, 68x48, olaj

KÉPZŐMŰVÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET

DARGÓ ISTVÁN

Méhkirálynő, 90x70, olaj

DARGÓ ISTVÁN

Orfűi tó, 30x50 olaj

Pogányi tó, 50x60, olaj

LŐRINCZI L. ANNA

Falak, árkok

Megtört álmok alatt izzott a harag
elgyötört lelkek döntötték a falat.
Apátiából ébredő alvó nép
– remélt – tisztul majd az a morális kép.

Világunk anyaga képlékeny gyurma,
alkotó kezünkben változó forma.
Szépsége, nagysága, rajtunk is múlik
– ha nem vigyázunk – atomokra hullik.

Felsíró gyermeknek halld meg a szavát!
Cseperedik, kérdez, aztán odavág!
Tanítani csak jó példákkal lehet,
benne látod majd a tükörképedet.

[...]

Megtört álmok alatt izzik a harag
elgyötört lelkek temetnek árkokat.
Apátiából majd felébred a nép
– talán – tisztulhat még ez a morális kép!

BODÓ CSIBA GIZELLA

Sors-húrok

regény – folytatásokban

Csák várát elhagyva Tata felé indulnak.

A Kamalduli Szerzetes Rend házai nem látszanak az útról. Egy apró tavacska mellett kaptatnak fel a Rendház kapujához. A mívés kapu mellett magas falak zárják el a világot a szerzetesektől, és a szerzeteseket a világtól.

A remetek első közösségét Itáliában Romuáld alapította Ravenna közelében, Campo Maldoliban (Camaldoli). A közösség a kamalduli nevet vette fel az 1072. esztendőben, II. Sándor pápa jóváhagyását követően.

Romuáld Itália szülötte, Lombardia hercege volt, aki Apjának egy súlyos tetteért –, miszerint gyilkosságot követett el – vezeklésbe kezdett. A szelídlelkű fiatalember, akiből különös, megnyugtató lelki erő áradt egyébiránt is kedvelte az imádságos életet. Egész lénye tiltakozott minden bűn ellen. Püspöke úgy érezte talán nem a remetek szigorú élete a megfelelő a fiatalember számára. Inkább az emberek között lenne a helyed, hogy segítségére legyél azoknak, akik erre rászorulnak. „Ne úgy éj el, mint a hamu alatt elhamvadó parázs. Lámpatartóra való világosság vagy...” – mutatta meg útját az ifjúnak. Romuáld elfogadta a tanácsot, a magasabb szólítást, s elindult útján, újabb és újabb szolgálatok felé.

A kamalduli szerzetes rendet kilencven esztendősen alapítja meg, s a legendák szerint százhusz esztendőt élt meg. Halála után szentté avatták.

E rendről már hallott Szaim – a rettenetes események bekövetkezte előtt. Itáliai tartózkodása idején egy alkalommal módjában volt egy hetet vendégeskedni a kamalduli szerzeteseknél. Akkor még kívülállóként, de erős szimpátiával figyelte a kamalduli szerzetesek egyszerű, mindennapi életét, melynek lényege a lelki út, a lelki odaadás volt. A rend hegyek közé ékelődött apró házai nyugalmat árasztottak, dunántúli kis falvakra emlékeztették Imrét. A külön cellákban élő szerzeteseket senki nem háborgatta, így zavartalanul beszélgethettek az Úrral, a bennük lakó úrral, a Szentlélekkel. Felismerni azt a hangot, aki megszólítja őket, majd beszélgetni a bensőben lakó Istennel ez volt számukra a legfontosabb. E folyamatos figyelés, éberség, néha fárasztó volt, vagy az lehetett a vendég szemszögéből nézve. De Imre látta, érezte, hogy a magányos cellákban élő szerzetesek nincsenek elszakítva a világtól, cellájuk inkább az összetartozásé, a szolidaritásé, mint a magányé. Minden magányosság-látszat ellenére érezhetően mély volt a közösségi élet, a testvériség közöttük, s talán leginkább ez fogta meg ott-tartózkodásakor. Egy kontemplatív rend volt ez, ahol félúton a mennyben vannak a szerzetesek, de két lábbal a földön, s akik erős elhivatottságot éreztek a természet óvása iránt.

Az ott töltött egy hét alkalmával naponta betért Ő is a Rend templomába, mely hivalkodóan gazdagnak tűnt számára a békés, egyszerűséget és erőt árasztó környezetben. Szép festmények futottak körbe a falakon, melyek Szent Romuládus legendáját mutatták be. A Rend a Bencés hagyományoknak megfelelően gyakorolta a vendégszeretetet.

Rövid otlletekor volt módja megérezni, megtapasztalni, hogy milyen komolyan veszik az egyetemes, az egész világot érintő eszmét, a rend tagjai. A külvilággal is folyamatosan ápolták a kapcsolatot és a hagyományok megmentésén és őrzésén is munkálkodtak. A rendház lakói az idők folyamán gyógynövény-termesztésben és gyógyító füvek gyűjtésében igen járatossá váltak. Működtettek egy szerzetesek patikáját, ahol a kitűnő gyógyító füveket, fűszereket árulták. Ez is egyfajta kapcsolat volt a világgal, azok számára is akik teljesen visszavonultan éltek a békés, kristálytisza levegőjű közösségben. Imrének tudomása volt arról, hogy Magyarországon is

megtelepedett a Rend nem messze Zsigmond tatai várától, egy Majk nevű kicsiny helység dombján - de akkoriban aligha gondolt arra, hogy valaha ennek a rendnek a tagja legyen.

Gazdag családok – Itáliában például a Mediciek –, Magyarországon az Eszterházyak néha cellát építettek maguknak, hogy ezzel mintegy „utat biztosítsanak maguknak a mennybe.”

A néma barátokat Majkra Esterházy József gróf hívta az 1733-as esztendőben. Ezt az időt jegyezték fel a magyarországi rend megalakulásának dátumaként is. A szabadságharc elvesztése után, Rákóczi fejedelemmel tartott franciaországi bujdosásába Esterházy Antal is a grófi családból. A fejedelem a Párizs melletti kamalduli kolostor oltalmában kereste lelki békéjét, s gondolkodott el hosszú, csendes sétákon a történekről. A keserű csalódás után némi megnyugvást, megbékélést találnak a rend csendességében. Talán ezért, hála-kifejezésül hívja a szerzeteseket Magyarországra az itthon maradt Esterházy József. Nekik adományozza majki birtokát, s mellé még malmokat, halastavakat, erdőterületeket. A templom és a kis rendházak felépülése után gyakran voltak a rendnek látogatói, akik hitbeli gazdagodást reméltek az ott tartózkodástól. A szerzetesek viszonzásul megosztották vendégeikkel a csendességet és a vallásos életet. A barátok és vendégeik ilyenkor együtt vettek részt a szentmisén.

Amikor Imre úgy döntött, hogy életét e rendi életnek kívánja ajánlani, atyja már nem ellenezhette, vagy támogathatta ebbéli szándékában. Az Édes Mama is a temető földjében nyugodott. Az egyetlen lélek ki érzelmeit birtokolta, szerelmével a szép reményű jövőt jelentette Szaim számára, nem volt többé. Így jövője sem volt többé! Célja is egyetlen egy maradt, hogy mindent elvessen, ami akadályt jelent az Istenhez való közeledésben. A remetecella a szabadsághoz vezető út is lehet; az Istentől jövő szabadságé, – az Istentől jövő szabadságé! - ahogy Szent Damján mondta - mormolta Szaim sokszor e gondolatot. Isten útjait akarta megismerni, s megérteni. Mestere és tanítója elfogadta döntését, amikor látta eltökéltségét. Így indult útjára hat nappal ezelőtt Padovából. Nővére Magyarországon csatlakozott hozzá, hogy elkísérje a Rendbe, ahol majd becsukódik öccse mögött a hatalmas kapu, s azzal Imre számára kívül reked a világ, s csendességbe burkolja a magas, vékony, megtört fiatalémbert, hogy e csendben meglelje Istent és a „feleletet”.

II. A kamalduli szerzetes

A Rend csendje

A kamalduli kolostorba, azaz Remete Szerzetes Rendházba nem léphettek be nők.

Szaim és nővére a tölgyfák árnyékában vettek búcsút egymástól, nem beszéltek szavakkal, úgy érezték, mintha gondolataik akadálytalanul jutnának el egyikük agyától a másikig.

Nővére nem ad jó tanácsokat, nem kér, nem sír, Szaim nem ígér nem mentegetőzik. Hallgatnak mindketten. Ahogy egy-egy hosszú gondolat után egymásra néznek, tekintetük fürkésző, sokat mondó –, érzik mindketten ugyan arra gondolnak, amire a szó nem ad enyhét, nem ad biztatást, ezért fölös is lenne használni őket.

A terebélyes tölgy vetette hús árnyékból szinte egyszerre állnak fel – tekintetük még egyszer a másik aggódást, fájdalmat titkoló pillantásába mélyed, majd átölelik egymást.

Ez az ölelés is hosszú, de kettejük bensőséges közelsége a testvéri szeretet erőit közvetíti egymás számára. Ez az erő áramlik közöttük, majd áramlik át egyiküktől a másikig.

Isten megáldjon – szólal meg nővére. Isten adja számodra lelked békéjét, zaklatott lelkednek a választ, az elfogadást. Isten áldása kísérjen Imre öcsém Édes!

Az ég legyen Veled – válaszolt Imre halkán, majd felemelte disznóbőr táskáját, s elindult a címeres kapu felé.

*

A história már őrzött e vidékről régebbi időkből is emlékeket. E helyen volt már remeteség az 1250-es évek táján, a Boldogságos Szűz prépostság, ahol premontrei szerzetesek éltek, egészen a török hódoltságig. Annak a remeteségnek temploma, monostora közel volt e kamalduli kolostorhoz, melyhez most Imre tartott.

Nagyapja mesélte egyszer, hogy az Ő szépapja a premontrei szerzetes ház lakója volt. Így hát családi kötődés is volt a helyhez. Igaz ma már abból a rendházból semmi sem áll, eltűnt az időben, eső és szelek marták szét, emberek hordták el kövei maradványait.

A múltra alapult kamalduli kolostort, - ahogy a krakkói és Bielanyban működő testvér kolostort is - olasz mintára építették. Ez a térbeli szimmetria megtartását, a kelet-nyugat tengelybe helyezett kolostori templomot jelentette. A szentély kövei alatt kápolna és kriptá bújik meg, melynek falai száz esztendőre őrizték meg az e-világból eltávozott szerzetesek földi maradványait, hogy majd ezen idő elteltével közös sírba helyezték el csontjaikat.

A két szimmetrikus udvar egyikén mély kút állt –, oldalán szárnyas angyal tartotta a címert, négy sarkán oroszlánfej tekintett a négy égtáj felé. Az épületek övezte udvaron még kolostori épületek és konyha volt.

Két oldalon sorakoztak a szent hallgatás, a szilencium és a magány egyforma épületei.

A külön házacskák az apró előkertekkel, a szerzetesek remete lakjai – mutatott végig csontos ujjával a fehér kis épületeken – fogadója.

Elsétáltak a nagy közös terem előtti, sok száz kötetből álló könyvtár polcai előtt, majd bevezette a szintén belső udvaron álló, észak felőli káptalan terembe, melyet gyönyörű faragott mennyezet fedett, s melyre láthatóan büszke volt a rendfőnök. A faragott bútorok, méltóságot és mégis egyszerűséget sugároztak, s szinte teljes szélességében elfoglalták a szemközti fal hosszát, melyet az „Utolsó vacsora” freskója díszített. Fent a freskó, a láb alatt az erőt sugárzó tölgyfa padlózat. Ez a közös helység az ebédlő –, mutatott körbe a rendfőnök, ahol – egy esztendőben mindössze két alkalommal –, Krisztus születésének emlékére Karácsonykor, és a Húsvéti szent napokon a Megváltó kereszthalála és feltámadása tiszteletére –, összejönnek, találkozhatnak a testvérek. A freskón a Mester mellett ülő alak, féloldalt fordulva, s három ujját felmutatva jelképesen jelzi –, e találkozás egy esztendőben mindössze háromszor lehetséges. Másik kezének felemelt két ujjá pedig azt szimbolizálja, hogy e három alkalom mindössze két-óra hossznyi időre szól –, magyarázta a jövőendő rendtársnak.

A szigorú rendben, ezen alkalmakkor volt a barátok számára engedélyezve a beszéd, az egyébként magányban, némaságban, Istennel telő társalgás ideje után.

Az ispotály mívesen hajló szép boltívei alatt is csend honolt.

A kolostor együttest több hektáros, sűrű erdő vette körül, ahol alig felfedezhető sétányokon, szemlélődésre alkalmas helyek bújnak meg.

Az épületek megnyugtató harmóniáját a természet fogta míves keretbe. A kolostor egész területét fal övezte, mintegy biztosítandó a szerzeteseknek a szigorú pápai klauzúrát.

A rendfőnök végigkísérte Imrét jövőendő élete színhelyeinek stációin.

– A nap reggel 3 óra 30 perckor kezdődik – szólalt meg a néhány perces szemlélődés csendje után a rendfőnök. Hangja száraz volt, mint a ritkán használt, olajozatlan ajtóké.

Életének központja ez időtől a remete-ház, s a kolostori egy személyes cella lesz – ifjú Testvérem. Csak a szentmisén és a horárium (óra – imák) alatt találkozik a testvérekkel, illetve az év során néhány alkalommal az ebédlőben –, melyet előbb jártunk be – a közös étkezés idején.

– Felkészült erre – Imre Testvér?

– A remete élet nem egy önmagában visszaforduló élet –, másokért is imádkozunk, s ez sokat segít megtalálni a belső békét – mondta mintegy válaszolva is azonnal a rendfőnök.

A fiatal férfi hang nélkül bólintott, mint aki máris sokallja a szót. Szeme kifejezéstelenül nézett el a kerítésen túli fák magasra nőtt lombjai felett.

– Az Úr ezen napjától – munka, imádság, vezeklés, elmélkedés, tanulás, böjt és magányosság lesz a sorsa, hogy mindezzel az Istennel való teljes egyesülést szolgálja. Szolgálva ezzel saját és

mások üdvözlését – folytatta a fakó, kissé tompa ritmusú hangon a Rendfőnök. Úgy koppant ez az egyenletes ritmusban kiejtett néhány szó, mint keleti szertartásokon a dobon feszülő hártyáról visszapattanó – bammmmm-bammmmm!

A rendfőnök megállt a külső udvar első házacsckájánál, nem lépett tovább. Látható volt, hogy ezzel el is mondta mindazt, amit ifjú rendtagjuknak ettől kezdve tudnia szükséges!

S ez nem sok volt.

Hogy mit tesz hozzá – önmagának, rajta múlik! Hogy mit vesz el önmaga miatt, az is rajta múlik.

Hogy értelmet kap-e valaha – ez életében, vagy valamikor máskor – amit itt megél, megtapasztal, meg tud önmagáról, Isten tervéről, Ővele, vagy az Ő tervét Istenhez – ez is rajta múlik – futott végig a fiatalember gondolatain, aki immár Imre Testvér, illetve Emerico „a jelentkező” lett.

A rendfőnök számára még egy dolog maradt, Ő kívánta személyesen átadni e kortalan testvérnek –, ki egy fertály órája lépett be hozzájuk – a fehér kámzsa-csuklyás, skapuláreből és vászonövből álló szerzetesi öltözéket.

Ez öltözéket felöltve Szaim végleg meghal – a világi élet számára!

Már csak Emerico Testvér létezik majd!

A nagy kapu már becsukódott mögötte, a templom hangja esti imára szólít, hűvös az este az erdővel körbefont dombtetőn. Az itáliai díszes templommal szemmel, az ittenit szinte puritánnak látta, s a hús falak között sokáig imádkozott. Szent Iván éjszaka volt.

*

Folytatjuk...

HAJNAL ÉVA

FESTMÉNYVERSEK

Fenyves szélén

Léptem muzsikál ...
Napzuhatagban
fényzene fodra repít.

Beborít lassan
a hangja, hullám
habjain éled

a tánc, ... tűnő, lágy
menedékem : járja a',
lépi a szépet

a láb, ... tétova,
fodros csöndeken átér.
Szélszaladása

lebben a táncon,
moccan a' rezzen a
pántlika is : rőt

menedéke a
lassú, a halk zeneszó ...,
omladozó fal

a bánat, hallgat
a', csillan a csend is, forr
a narancson a

lét öröme ...

Mire megvénülünk

Elgurultak évek,
gyöngyöt gyöngyre
raktam,
kalárisod ékem,
... végleg itt
maradtam ...

Ma is szépnek látlak,
fiatal a
dal még,
ernyős szemed nézem,
most már itt
maradnék ...

támaszkodj rám kedves,
erőm
erődde lett,
kezem kezed
játssza,
nem téved az ének ...

dalom dalodban szól,
lelkem lelked
lett már,
megfáradt
növényben
bölcsé lett a nektár ...

A verseket *Kovács Emil Lajos*
festményei ihlették

K É P E S L A P O K

SZ. PÓRDY MÁRIA

Képeslap Ausztráliából

(második rész)

Második hete voltam Ausztráliában és kétségbeesve tapasztaltam, hogy nem értem az angoljokat, sem a televíziós adásokban, sem a hétköznapi beszédben. Csak azokat, akik más anyanyelvüként, ott tanulták meg az angolt. Sajnos kevés akadt belőlük, és ráadásul nekik magyar az anyanyelvük muzsikája volt. Többször is eszembe jutott ezekben a kínos, „sajnos, nem értem” helyzetekben, hogy annak idején adomaként terjedt az egyetemen, mit tanácsolt a professzor, amikor az ösztöndíjat nyert jobbkezet, a nagy tudású és szorgalmú tanársegédjét Amerikába indította. „Most pedig felejtse el az eddig tanult angolját, és a megérkezése pillanatától kettős szorgalommal kezdje újra tanulni a szavak kiejtését, hogy mielőbb értsen és magát is értsék.” Már tudom, miről beszélt! – szembesültem magam is az igazsággal.

Frida még az érkezésem előtt megrendelte a részvételi jegyet a Great Ocean Road-ra utazáshoz.

A Great Ocean Roadot, vagyis a Nagy Óceáni Utat a világ egyik legsodálatosabb tengerparti túraútvonalának nevezik. Nem véletlenül. A 243 kilométeres, kétsávos út Victoria állam dél-nyugati, lenyűgöző partvonalát követi, sziklák tetején, majd lekanyarog a mélybe, a strandokig, szörfparadicsomokig, át a hangulatos üdülővárosokon és az Otway Nemzeti Park esőerdőinek egy részén keresztül, majd újra fel a meredek sziklák tetejére.

Ez az út Ausztrália monumentális, I. világháborús emlékműve, amelyet a harcokban elhunyt bajtársaik emlékére építettek a világháborúban szolgált és megmenekült ausztrál katonák. Az építkezés 1919 szeptemberében kezdődött és mintegy 3000 hazatérő katonának adott munkát. A sűrű vadonban csak lassan tudtak haladni, mert főként kézi erővel dolgoztak, robbanóanyagot, csákányt, lapátot használtak. Az építőket a legnehezebb és legveszélyesebb feladat elé a meredek part teteje vagy oldala állította, ahol a sziklákból kellett kivágni az út alapját. A sors fintoraként, a háborút túlélő katonák közül sokan itt vesztették az életüket. Néha pedig váratlanul megjutalmazta őket, például egy zátonyra futott gőzhajó kidobásra ítélt rakományával, 500 hordó sörrel, amit végül is ők kaptak meg.

Az elkészült utat 1932-ben adták át a forgalomnak, és azóta Apollo Baytól a Twelve Apostles sziklacsoportig 104 km hosszú sétautat is építettek a természetet kedvelő hátizsákosoknak.

Az első megállónk Torquay-ben volt, ahol a cég számlájára mindenkit meghívtak egy kávéra. A várost elhagyva tűnt fel az türkizkék és türkizöld színekben csillogó víztükrök. A 10 km-re levő Bells Beach-i kilátóban már durván borotválta fejünket a szél és nagy cseppekben esni kezdett. Ez a hely a szörfösök paradicsoma, minden hullámlovast ide kíváncozik és a legjobbak húsvétkor, a Szörf világbajnokságon mérik össze tudásukat és felkészültségüket. Lent a mélyben, a hatalmas hullámokkal ostromolt parton két, dzsekibe öltözött alak figyelte a hullámok nagyságát és futását. Kocsijuk tetejére erősítve szörfdeszkák vártak türelmesen gazdáik döntésére. Mi már hullámlovaglás gondolatára is vacogtunk. Fentről, a kilátóból közelítőleg sem tudtuk megítélni a hullámok nagyságát, de azt jól lehetett látni, hogy nagyon messziről indulnak a felé. Ezért kedvelik a szörfözők ezt a partszakaszt, ugyanis több száz méteren keresztül lovagolhatják meg ugyanazt a hullámot.

Lorne városka után megálltunk az út legmagasabb kilátójában a Cape Pattonnál, ahol a nevezetes, sört szállító hajó (Lord Ard) futott zátonyra. Maga a kilátó a víz fölé benyúló sziklán kialakított parkolóhely, ahová a Nagy Óceáni Útról kihúzódva, biztonsággal ki lehet szállni a járművekből és az ívesen futó mellvédéről gyönyörködni az örökké zúgó-morajló óceánban.

Dél körül érkezünk meg az alig öt kilométerre, csodálatosan szép, homokos öböl mentén fekvő Apollo Bay városkába.

A busz tágas volt, kényelmes, a vezető nem csak a járművet vezette, kiváló idegenvezetőnek is bizonyult. Az utunkba eső minden nevezetességet megemlített vagy hosszasan mesélt a látnivalóról, helyenként adomákkal tüzdelve. Ilyenkor elfelejtett szépen artikulálva beszélni, és a derűtséget kiváltó történet lényegét Frida fordította le.

Ezért is sajnáltuk, hogy Apolló Bay-ben el kellett váltunk tőle és az útitársaktól. Mi ugyanis az egyébként egy napos utat (ami oda-vissza kb. 600 km) két nap alatt tettük meg. Frida egyszerűen elképzelhetetlennek tartotta, hogy ilyen erőltetett ütemben nézzük a híres tengerparti út látványosságait. Ezért döntött úgy a buszjegy megrendelésekor, hogy félúton, az óceán parti öbölben fekvő Apolló Bay-ben megszállunk, és másnap délben csatlakozunk a Melbourne-ből reggel induló járáshoz. Ez ugyan nagyon megdobta a költséget (150 dollár helyett 380-ba került fejenként; ezt is csak az elképesztő árak miatt írom). Mint kiderült, mégis jó húzás volt, ugyanis délutánra teljesen beborult az ég, és félóránként eleredt az eső, majd félóra kisütött a nap. Párafüggöny mögé rejtőzött a látnivaló vízen és szárazföldön egyaránt.

A Seaview hotelben a szobánk tulajdonképpen mini garzon volt, az ágyakban fűthető matraccal és egy kétségbeesetten szaladgáló egérrel. A segítségül hívott szobaasszony végül a hűtőszekrény háta mögött kapta el. A kis állat addigra már teljesen kimerült, ereje sem volt mozdulni. Óh, mutatta, ez csak kis bébi, nem kell félni tőle!” Szinte dédelgetve vitte ki a szabadba. Gyorsan elfogyasztottuk az otthonról hozott szendvicseinket, majd elindultunk dűnés part felé. Az Információs pavilon kilátójából az áttetsző esőpárában elénk tárult az öböl hatalmas íve, a széles homokpaddal, amelyre tenger hullámai hosszasan futottak ki. Míg esett, behúzódtunk a part menti üzletek, galériák valamelyikébe, ha elállt, a parkban vagy a közeli utcákban sétáltunk. Este a helyi halászsok fogásaiból összeállított tenger gyümölcsei menüt ettünk a városka egyik vendéglőjében. Másnap délben a Melbourne-ből érkező busz felvett a szállónknál, és elvitt a közös ebédelő helyre, a helységgel azonos nevű szálloda és étterembe.

Az Otway-i híres világítótorony megtekintésére sajnos nem jutott idő. Helyette a Glenaire-i és The Gable kilátóból is készíthettünk néhány felvételt a türkiz minden árnyalatában csillogó Óceánról. A Gellibrand folyó után a Port Cambell Nemzeti Park tengerparthoz közeli részén fut az út, a magasból, a busz ablakán keresztül is lélegzetállító a kilátás. Délután már hétóra sütött a nap, a tenger türkizkékje, smaragdzöldje, a partra futó fehér tajtékok, a part homokkő és mészkő csipkéi, a tengerben álló, a szél és víz formázta különleges szikla alakzatok örjítették a kirándulókat, a fényképezőgépek, kamerák mintha a kezekhez ragadtak volna.

Elhaladtunk a Gibbson lépcső mellett, amelynek nevezetessége, hogy 86 lépcsőn lehet lemenni a homokos tengerpartra, ahonnan felnézve az ember törpének érzi magát a 70 méter magas függőleges sziklafalak alatt. De az óvatosság sem árt, mert ha jön a dagály, a gyorsan emelkedő víz könnyen csapdába ejtheti a lépcsőtől távol sétálót. A buszunk hamarosan megérkezett a Tizenkét Apostol látogatóközpont parkolójába. Vezetőnk elmagyarázta a sziklaalakzatokhoz vezető utat, az oda és visszajutás időigényét, és felhívta a figyelmet közelben landoló helikopterekre, amelyekből nyolcvan dollár körüli összegért lehet megcsodálni és megörökíteni a víz felett az óceánból kiálló oszlopokat, sziklaképződményeket, köztük a Tizenkét Apostol sziklacsoportot. Túl sokan várahoztak a helikopterekre (a parkoló tele volt a látogatók buszaival, autóival), Frida inkább a kilátót javasolta, ahonnan annyit és addig fotózhatunk, míg vissza nem kell mennünk a buszhoz.

A híres sziklacsoport, az óriási, tengerből kinövő oszlopok, a Port Campbell Nemzeti Park látványosságai. Az Apostolok háttérében álló mészkő-sziklafalak 70 méter magasak, a sziklaoszlopok közül a legmagasabb 46 méter. A szél és a tengervíz állandó koptató-mállasztó munkája fokozatosan pusztította a szárazföld mészkő szikláit. Először [barlangokat](#), majd azokat tovább faragva-vékonyítva íveket hoztak létre. Amikor az ívek összeomlottak, különálló, magas homok és mészkő sziklaszigetek maradtak a part mellett. Így alakult ki a Tizenkét Apostol (melyekből már csak 8 áll talpon, a többit olyan karcsúra faragták a természet erői, hogy a tenger elrabolta és magába zárta). Ilyen a partszakasz többi formációja is, köztük a The Arch (az Ív), amely

2009-ben omlott az óceánba. Két vastos, elárvult hídpillér-tömbje egyelőre állja a hullámok ostromát. A sziklák ma is évente 2,5 cm-t pusztulnak.

Voltunk a Loch Ard Gorge kilátóban, ahonnan nézve a két hatalmas, egymás felé tartó szikla mintha össze akarna záródni. Szinte el sem hittük, hogy az 1878-ban itt elsüllyedt Loch Ard nevű hajó két túlélője (Tom 15, Éva 17 éves volt), a vadul hullámzó nyílt vízből a szűk nyíláson át épségben átjuthatott a kis öbölbe. Elsőként Tom sodródott a partra, majd kimentette a segítségért kiabáló lányt a vízből. Utána megmászta a szurdok szikláit, kijutott a szárazföldre, ahol a közelben tartózkodó pásztorokat hívta segítségül. Tomról és Éváról nevezték el a The Arch két függetlenné vált hídpillérét. A Loch Ard esete azonban nem volt egyedülálló. Hajózás szempontjából az itteni, közel 100 km-es partszakasz nagyon veszélyes, sok hajó nem jutott el a céljához, ez lett a végső állomásuk.

Fentről lépcső vezetett le a szurdok sárga színű homokos fövényére. A bátrabb útitársaink feltűrt nadrágszárral sétáltak bele az azúrzöld vízbe. Mások, köztük mi is, az öböl hátsó sziklafalának cseppkőszerű képződményeit, a mészkőfalakból kinövő különleges formájú növényeket csodáltuk és próbáltuk elképzelni Tomot, amint az öblöt körülvevő kissé befelé hajló sziklafalon mászik felfelé, a tényleges megmenekülésükért kockáztatva ismét az életét.

Az utolsó nevezetesség, amelynek közeli, a kilátóból való megtekintésére még jutott idő, a London Bridge (London híd) volt. Ez is természetes boltív képződmény Port Campbell városka közelében, és a Nagy Óceáni Út egyik látványossága. Az eróziós folyamat hatására a szárazföld tengerben álló, kétívű, természetes híddá formálódott. A partvonalhoz közelebbi íve 1990. január 15-én váratlanul összeomlott. Ezzel megszűnt a szárazfölddel a kapcsolat. Két turista rekedt a tenger felőli részén, akiket helikopterrel sikerült kimenteni. Az összeomlás előtti, dupla íves formája miatt nevezték London Bridge-nek, mert hasonlított londoni névrokónára.

Visszafelé letértünk a Great Ocean Road-ról, az Otway Nemzeti Park központja felé kanyarodott a buszunk. Csodálatos erdőkkel, hatalmas sziklával övezett tájakon át vezetett az út. Sofőrünk szeretett volna koalákat mutatni, azonban hiába mondta be gyorsan a mikrofonjába, többször is, hogy „az óramutató járásával egyezően, két (négy, három stb.) óra irányában koala a fán, az ágak között alvó kicsi állatokat az én gyakorlatlan szemem nem találta, hiába ültem a busz jobb oldalán. Aztán elhaladtunk a park legutóbbi bozóttűzben leégett részén. Mindenhol elszenesedett csonkok álltak ki a földből, életnek egyelőre nyomát sem láttuk. A buszvezető elmondta, nem csak a növényzet pusztult a tűzben, hanem a területen élő állatok egy része is. A túlélők élettere csökkent, ezért a szakembereknek és környezetvédelmi aktivistáknak fokozottabban kell segíteni a park állatvilágát elegendő élelemhez juttatni, és a leégett terület növényzetének pótlása is a rehabilitáció része.

Ebben a hatalmas országban a társadalmi munka, az aktivisták tevékenysége a legtermészetesebb részvétel a természetvédelem minden területén.

Az egyik hétvégén Healesville-be kirándultunk, a nagyon kedves, szép fekvésű városkába, ahol aztán le is ragadtunk a látnivalók miatt. (Eredeti célunk szerint a híres Healesville Sanctuary-t akartuk megnézni.)

Yarra tartományban, a Watts folyó mentén alapított várost 1864-ben Victoria állam 1860-1861-ig hivatalban lévő miniszterelnökéről, Richard Heales-ről nevezték el. A városalapítás előtti időkben ez a terület a Wurundjeri őslakosok (aboriginálok) földjének volt a része, akik – a tudósok szerint – kb. 40 000 évvel ezelőtt telepedtek le Ausztráliában, legnagyobb számban a Murray folyó völgyében. Az európaiak érkezése előtt az őslakosok 500 törzse több mint 250 nyelvet beszélt, a jelenleg élő 400 törzs mintegy 145 nyelvjárást. A hitüket megtartó bennszülöttek azt vallják, hogy az idők kezdetén a földből emelkedett ki a Teremtő, aki létrehozta a növény- és állatvilágot. A teremtés időszakát Dreamtime-nak (Álomvilág) hívják. Az ezutáni időszakot pedig, amely napjainkban is tart, Dreamingnek (az Álmodás kora) nevezik. Az európai gyarmatosítás óta az őslakosok közül nagyon sokan vallást változtattak a misszionáriusok sokszor erőszakos térítése hatására. Az első európainak a kontinensre való lépése után több mint 350 évnek kellett eltelti ahhoz, hogy 1962-ben az aboriginálok választójogot kapjanak és 1967-től parlamenti képviselőjük is legyen.

Ma Healesville elsősorban a természetvédelmi parkjáról, a Healesville Sanctuary-ról (Halesville-i állatkertről, de az ott folyó munkát tekintve pontosabb az állatvédelmi menhely megnevezés) ismert, ahol több száz őshonos ausztrál állat él részben nyitott, természetes környezetben. A városka életében a híres állatkerten kívül jelentős szerepet tölt be az idegenforgalom, a különböző szolgáltatások, az üzletek, galériák, vendéglők, pincészetek.

A televízióban többször láttam és megcsodált kézi cukorkagyártás látványos munkafázisait ott, a gyakorlatban is láthattuk, filmre vehettük. Hiába néztük többször vissza, ma sem tudjuk a titkát, hogy a különböző színű cukorfonatok egymás mellé és egymás köré helyezéssel, összesodrásuk, nyújtásuk után hogyan jöttek létre az apró darabokra vágott cukorkák vágási felületén látható virágok, gyümölcsök, szívecskék és a különböző feliratok. A műhely elülső része a termékeik széles választékát bemutató és eladásra kínáló bolt. Megvételre stílusosan a „Melbourne” feliratos, maracuja ízesítésű (passion gyümölcs), szivárványos színűt választottam. A cukorkák kisebb-nagyobb formatervezett üvegekben sorakoznak a polcokon, de vannak zacskós kiszerezésűek is. A cukorkák többnyire gyümölcsízűek, de természetesen ezektől eltérő ízesítésűek is vannak. Ahogy a forma és a minta megkívánja.

Az üzletek, galériák látogatása közben elszaladt az idő, alaposan megéheztünk. Frida ismerősei ajánlották, hogy ne hagyjuk ki a minőségi vendéglátásukról és a vendéglőjükből való csodás kilátásról híres Cafe Beaz-t. Míg felértünk a legfelső szinten lévő erkélyes étterembe, az egyes szinteken megcsodálhattuk a nyitott ajtós, régi bútorokkal, használati tárgyakkal, gyerekek játékaival berendezett szobákat. (Be lehetett lépni a helyiségekbe, nem voltak elzárva zsinórral, mint a múzeumokban.) Az erkélyről lepillantva, úgy éreztük, mintha virágoskertben ülnénk, hiszen körülöttünk mindenütt magasra növő, változatos virágú és élénkzöld színű növényeket láttunk. Távolabb kékes-zöld hegyvonulat zárta a látóhatárt.

Bent jártunk a délutánban, mire eljutottunk az állatkerthez. Ott pedig közeledett a záróra, új látogatókat már nem fogadtak. De, hasznos információkat kaptunk a pénztárostól a jövőbeli látogatásunkhoz. Például, hogy mikor etetik a koalákat (többnyire csak ilyenkor vannak fenn, egyébként alszanak), mikor lehet az állatkórházat látogatni, mikor van a kacsacsőrüemlős bemutató, mikor látható az őslakos (aboriginál) művész bumeráanggal előadott műsora stb. A kívánt programokra ajánlatos előre időt kérni, mondta, de mindenképpen időben kell megjelenni a bemutató helyén, mert azon a napon ismétlésre több program esetében már nincs lehetőség.

Néhány nap múltán nyitásra érkeztünk az állatkertbe, amelyet Dr. Colin MacKenzie az Ausztráliai Anatómiai Intézet létrehozásával alapított meg. Az intézet feladata az őshonos állatok orvosi kutatás céljából való tanulmányozása volt. Erre a célra kapta meg a 70 hektáros földterület a bérleti jogát. 1921-1927 között vezette az intézetet, az ott folyó munkára a világ tudósai is felfigyeltek. Dr. McKenzie-t új intézet alapításával bízták meg Canberrában, a Healesville-i intézet pedig a városi tanács tulajdonába került. A tudományos munkát kinevezett igazgató irányította tovább, amelyhez sok segítséget kapott a helyi lakosságtól is. 1934-ben hivatalosan megnyitották a növény és állatvédelmi menhelyet a nagyközönség előtt. Az utána következő években Healesville Sanctuary a kacsacsőrü emlős ellátásában és kutatásában végzett munkájáért szerzett nemzetközi elismerést. Az 1940-es évek elején a világon elsőként tenyésztettek ki fogságban kacsacsőrü emlöst. 1947-ben az állatkert átalakításának fő szempontja híres állatvilágának népszerűsítése, az idegenforgalom növelése lett. A következő jelentős fejlődési állomás az állatkert életében a kacsacsőrüemlős-világ megnyitása 1994-ben és a 2005-ben létrehozott Australian Wildlife Health Centre (Ausztráliai Vadvilág Egészségügyi Központ).

A Központ orvosai, ápolói több ezer beteg, sérült és elárvult őshonos állatot látnak el évente. Ehhez rendelkezésre állnak a legújabb kutatások és a legmodernebb eszközök, technika a vadon élő állatok természetvédelmi és klinikai orvostudománya terén. Emellett az intézménynek fontos szerepe van a vadon élő állatok betegségeinek felügyeletében, a rehabilitációjukban, valamint az állomány szaporításában.

Mellettük nagyon sok önkéntes dolgozik a Sanctuary területén. Nélkülük nehéz lenne rendben tartani a hatalmas területet, és az állatok gondozásában segítségére lenni a szakszemélyzetnek, szeretettel és odafigyeléssel végezni önálló feladataikat. Elképzelni se könnyű, hogy az

önkénteseknek nagy része éveken keresztül végzi áldozatos munkáját, minden anyagi szolgáltatás nélkül, többnyire csak szállásért és ellátásért. De, ez ott természetes.

Időben ott álltunk a kapott térképen megjelölt koala ketrecénél. Mert bizony Beni ő urasága nem járkálhatott szabadon, nehogy a termékeny időszakban lévő anyjával vagy a hűgával közelebbi kapcsolatba kerüljön. Az anyja a közeli fán aludt, a húga lent szaladgált az alacsony bokrok között, aztán gyorsan felszaladt az anyjái melletti fára. A koala hatalmas ketrecébe mindannyian bemehettünk, de a gondozója, egy rendkívül szimpatikus fiatal nő figyelmeztetett, ne simogassuk meg, mert ha a karunkat ágak érzékelné és a reflexe miatt belénk kapaszkodna, az nagyon fájdalmas élmény lenne a hosszú és éles körmei miatt. Beni mélyen aludt a telepített, vastag fatörzs két ága között. Gondozója alig tudta felébreszteni, annak ellenére, hogy közeledett az etetési ideje. Álmosan nagyokat pislogott, miközben a fényképezőgépek gazdát cseréltek, hogy mindenki megörökítse magát a saját gépén, barátságos közeli felvételen a kis koalával. Gondozója simogatta, beszélt hozzá, de Beni szeme lassan szűkült, lehorgadt a feje és rövid időn belül ismét álomba merült. Talán újabb álmokat szőtt finom eukaliptusz levelekről.

A koalák tartózkodási területén magas sétányt alakítottak ki, ahonnan jól lehet látni a fákön szundikáló vagy a fákra mászó koalákat. Egyik helyesebb volt, mint a másik. Beni gondozója – még a ketrecben – elmondta, hogy a fiú koalák pofája (ő arcnak nevezte) hegyesebb, orruk jobban előreáll, mint a lányoké. A hallottak alapján azonban az ágak között szunyókáló, lehorgasztott fejű koalák nemét egyetértően mégsem tudtuk megállapítani. Biológiai tanulmányozásuk helyett inkább minden lehetséges helyzetből felvételt készítettünk róluk. A magasított sétaút hídban folytatódott. Lent az útkereszteződésben hangyászsünök adtak egymásnak találkozó, távolabb rózsás mellű kakaduk (galah-ák) sétáltak. Találkoztunk a parkban az ország hivatalos madarával, az emuval, amint tíz egyedből álló csibecsapatát vezette a zöld gyepen. A szürke, vörös és a törpe (wallabi) kenguruk lustán heverésztek a kifutójukban, ők nem kószálhattak/ugrálhattak szabadon a park területén. A látogatók azonban bemehettek hozzájuk és etethették őket. A kisméretű, macira hasonlító vombat elrejtőzött a földre fektetett, üreges fatörzsben, csak hátsó felének kis részét mutogatta a látogatóknak. A kookaburra (kacagó jancsi) hangját hajnalonként hallottam Fridánál, de a madarat csak festményen és tiffany ablaküvegben láttam. A fák sűrű lombja között jól elrejtőztek a madarak, esélyünk sem volt kookaburrát, sem más madarat látni. Az állatkórház területén ritka kincsre, két kicsi tasmán ördögre leltünk. Egy üvegfal mögötti helyiségben ücsörögve játszott velük két fiatal lány. Valószínűleg árván maradtak és ott nevelgetik őket. Kis, izgó-mozgó, megállás nélkül vicsorgó, fekete kutyagyerekekre hasonlítottak.

A büfé-étkező hely közelében volt egy pavilon, széles pultján az ismertebb őshonos állatok kitömött példányaival, amelyeket közelről lehetett tanulmányozni. Hiányzó ismereteinket a készségesen válaszoló idős úr egészítette ki. A kedélyes információforrásunktól azt is megtudtuk, hogy nagy örömmel, önkéntesként látja el feladatát. Mindig akad érdeklődő, mondta, itt soha sem unatkozom. Míg, ha otthon lennék, magamban és magamnak beszélhetnék. Tüzetesen szemügyre vettük a híres kacsacsőrű emlőt. (Ugyanis a helyiségben, ahol a Sanctuary-ban „lakik”, teljesen sötét volt, csak üvegfal mögött derengett némi vörös fény. Próbáltunk rátalálni a vízben vagy a parton, sikertelenül. Aztán a gondozójától megtudtuk, hogy kíváncsiságunk alanya már korábban kijött a külső medencéjébe és békésen szunyókál az üregében. Elmondta, mesterséges világítást azért alkalmaznak, mert az egyébként éjszakai életet élő állatok a fény hatására alvásukat megszakítva helyet változtatnak, és – szerencsés esetben – láthatók.) Az öregúr megmutatta a kitömött állat hátsó lábain a méregmirigyvel összeköttetésben lévő sarkantyúkat, amelyek szúrása nem halálos, de hosszantartó fájdalmat okoz és semmilyen fájdalomcsillapítóval nem mulasztható el. A vombatot sikerült úgy fényképeznem, mintha a természetben kaptam volna le. Micsoda átverés az otthoniaknak! Persze, honnan is tudhattam volna a nagy hírt, hogy Tasmaniából hamarosan a Budapesti Állatkertbe érkezik Molly és Wally, a vombatpár, és ha szerencsém van, itthon sokkal jobb képet is készíthetek az élő állatokról! (Azóta – világra szóló szenzációnak számít! – már kétszer is született utóduk).

Láttunk a parkban sétáló emu papát (ő neveli fel a fiókákat, nem a nőstény), mögötte egyenes sorban lépegetett kilenc csibe, a tizedik kicsit lemaradt a többitől. Amint a népes csapat átért az úton

a füves területre, az utolsó csibe apró szárnyacsonkjával egyensúlyozva, előrenyújtott nyakkal futott utánuk.

A pihenőhelyen, az asztalok közelében fehér-fekete ibiszek sétáltak, vártak a lehulló falatokra. A legmerészebbje az ott hagyott ételmaradékokért az asztalra is felküzdötte magát. Mi is csak azt vettük észre, hogy már karnyújtásnyira volt az ennivalónktól, félelmetes, hosszú lehajló csőre, – szégyen, nem szégyen – megfutamított az asztaltól.

Az ősi hitük szerint élő benszülöttek spirituális rituálékon gyakorolják vallásukat. A ceremóniákon testükre szimbólumokat festenek, táncolnak és énekelnek. A Sanctuary hirdetett programjainak egyike ebből az ősi kultúrából merít. A jellegzetes arcfestésű (meleg időszakban testfestést is viselő), a bumerángokkal kiválóan bánni tudó aboriginál művész, Murrindindi, a föld szellemiségét a vadon élő állatokkal való találkozásokon, az őshonos növényeken és a benszülöttek szellemtörténeteinek keresztül mutatja be az érdeklődőknek. Az általa vezetett exkluzív előadást, amely része a ragadozó madár bemutatónak, nem tekinthettük meg, mert ez csak szombatonként és iskolai szünnapokon látható.

Órákon keresztül sétáltunk a hatalmas, fás, ligetes területen, és egyáltalán nem úgy éreztük magunkat, mint a hagyományos állatkertben. A hatalmas park nem csak a vadon élő őshonos ausztrál állatok lakhelye, hanem fantasztikus kirándulóhely, amely lehetőséget kínál a bensőséges találkozásra a gyönyörű természeti környezettel.

Melbourne-ben és Frida lakóhelyén is már októberben megjelentek a műfenyők, a karácsonyi díszek, ajándék és lakás díszítő tárgyak. Ausztráliában nagyon kevés helyen van fenyőfa, a meleg miatt nem honosak, a beszerzésük pedig sokba kerül. A legtöbb család ezért műfenyőt állít, a lakásnak abban a helyiségében és feltétlenül az ablak elé, hogy a – többnyire túldíszített – fa az utcáról is jól látható legyen. Akinek sikerült a kertjében fenyőfát telepítenie, sokszor már novemberben színes égőkkel ünnepi ruhába öltözteti.

Októbertől szinte minden a karácsonyról szólt, a hónap vége felé a nagyobb tereken felállították a mindenki karácsonyfáit, a tereket U alakban keretezték a portékákkal teli sátrak, amelyeket karácsonyi füzérek, a színes lámpákból fűzött girlandok díszítettek. A teret szegélyező fák között is színes lámpafüzérek feszültek. Énekesek, modernkori trubadúrok fogadták a vásár bejáratánál a rengeteg bábátkodót, ötlet gyűjtőgetőt és persze vásárlót is. A sátrak legtöbbszörében diszkrétan szóltak az ismert karácsonyi dalok. Hamar elcsábultam én is, filcből, fából készített karácsonyi díszeket: rénszarvasokat, télapókat, szánkókat vásároltam magunknak és ajándékba is.

Frida mesélte az utolsó napok egyikén – mikor a közeli bevásárlóközpontban a lila, pink, fehér, kék színű műfenyők láttán hülédeztem –, hogy a barátnői már novembertől lázasan tervezik, milyen színű legyen a karácsonyfa, milyen dekorációt rakjanak a kandalló fölé, van-e a választott fenyő színéhez illő terítékük vagy azt is fel kell venni a vásárlási listájukra stb.

Tudod – folytatta az áruház kávézójában – az ausztrál karácsonyi ünnep sok tekintetben különbözik a közép-európaiktól. Az itt élők megtartották hagyományaikat, a sajátos, a nemzetükre jellemző szokásokat is. Szentestét nem ülnék, sőt december 24-e munkanap. Másnap, karácsony reggel érkezik a Mikulás. Nálunk és az európai bevándorlók családjában is, ahol a keresztény vallás hitkérdés és nem társasági megjelenési forma a templomokban, a gyerekeinknek még Jézuska hozta az ajándékokat. De a felnövő nemzedékek, a sokkal erősebb a külső hatásokra, hamar átveszik a környezetükbe simulásukat segítő szokásokat, életformákat. Tapasztalom a gyerekeimen. Még nem hagyták el az európai szokást, de az ausztrált is átvették. Mi ünneplőbe öltözve, finom vacsora mellett töltjük a Szentestét, de az ajándékok csak éjszaka kerülnek a fa alá. Másnap december 25-én, mint az ausztrál gyerekek többsége, korán reggel felkelnek és az erre az alkalomra vett ünnepi pizsamájukban kezdik kibontani az ajándékokat. Mindegyikünknek van, mint minden ausztrálnak, karácsonyi zsákja, illetve zoknija, amelyeket a kandallóra helyezünk, de vannak, akik a falon lógatják. A Mikulásnak vagy valaki másnak nevezettnek a feladata megtömni ezeket mindenféle apró ajándékkal. Szokás még, hogy az emberek üdvözlőlapokat küldenek egymásnak, amiket ünnepi díszként zsinórra fűzve kifeszítenek a szobában, vagy jól látható helyekre állítják, mint ahogyan mi tesszük.

A munkahelyeken év-vége partikat rendeznek. A kellemes karácsonyi ünnepek helyett pedig manapság azt illik mondani, hogy boldog ünnepeket. Sajnálom ezt a változást, mert a „merry” jelző kiemelte a karácsonyt az év többi napjai közül, míg az újabb köszöntéssel ez a különleges ünnep is betagozódik a többi „happy” napba.

A felszolgáló kihozta a rendelést. Pillanat, mondta Frida, és számlát kért a kis filigrán ázsiai alkalmazottól.

Hol tartottunk? Ja, igen. Szóval, a nagyobb cégek már november végétől sorozatban rendezik a Christmas Break Party-t, azaz a karácsonyi előünneplést, mert ilyenkor még van szabad hely az éttermekben. Régebben, mikor még teljes munkaidőben dolgoztam, szokás volt, hogy karácsony előtt az utolsó munkanapon a cég meghívott mindenkit ünnepi ebédre. Ilyenkor ajándékkosarat is kaptunk. Mint hallom, a tolerancia nevében sokan elhagyták már ezt a szokást. Az indokuk pedig, hogy nem akarják kényelmetlen helyzetbe hozni a hindu, muzulmán, buddhista stb. munkatársakat a karácsonyi kosárral. Nem emlékszem – mélázott Frida –, hogy bármelyik afrikai vagy ázsiai kollégám sértődve visszautasította volna az ajándékot.

Vedd még hozzá az ausztrál karácsony különlegességét, hogy ilyenkor van nálunk a legmelegebb nyári időszak. A legtöbb család, mint láthattad az útjaink során, kertés házban lakik, ahol általában medence is van, így a hőséget kellemesen el lehet viselni. A munkahelyekről is ekkor mennek szabadságra az emberek, a tehetősebbek távoli helyekre: tengerpartokra, hegyekbe utaznak el. Az otthon maradók családi körben töltik az ünnepeket. A fiatalok közül sokan már nem is a szüleikkel, hanem a haverokkal karácsonyoznak. Lemennek a vízpartra és ott ünnepelnek a maguk módján. Ezt a hőségtől fuldokló karácsonyozást szoktam meg a legnehezebben. Órületesen hiányoznak a fehér karácsonyok, az éjféλι misére menet talpunk alatt ropogó frissen esett hó, a fenyőillat, a szaloncukor, amit nálunk nem ismernek. Bár az egyik öreg barátnőm ráakadt egy boltra, ahol kapható. Szóval, az európai karácsonyok feelingje.

Ó, drága Fridám! Hol vannak már ifjúságunk karácsonyai, téli havazásai?! Évtizedek óta kiszámíthatatlan az időjárás, és a hóesés is addig szép, míg a járműforgalom el nem indul. Röviddel utána minden fekete latyakos lesz, csak a védett tereken marad némi hó, amiből egy-egy soványka hóember építhető. Ez a helyzet városszerte. Az ország kisebb településein, a vidéken, elsősorban a Dunántúlon, a nekünk mindig kedves Veszprémben, a tél, a hóesés jobban hasonlít ahhoz a képhez, amire gyerek- és fiatal korodból emlékszel.

Vedd meghívásnak, hogy legközelebb télre várlak haza. Néhány havas napra csak telik a télből, és akkor azonnal szállást keresünk szülőföldeden vagy a környékén. És ha még jobban akar nekünk kedveskedni a természetfelelős, akkor karácsony táján rázatja ki a párnákat az angyalokkal.

Kimentünk a kávézóból és folytattuk a nézelődést.

Frida hallgatva jött mellettem, majd a közeli polcon sorakozó porcelán harangok közül egyet kiemelt és megrázta.

Úgy legyen! – mondta.

Kérem! – nyújtottam a kezemet a harangért. Szép, tiszta hangja van. Megveszem, és ezzel csejgetek majd a beszélgetéseinkkor, hogy ne felejtse el az ígéretedet.

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Szíria

Aleppo citadella

Aleppo este

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Szíria

Damaszkusz bazár

Damaszkusz kapu

Damaszkusz utcai műhely

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Szíria

Damaszkusz Nemzeti Múzeum

Damaszkuszi falak

Markab vára (Kalat Markab)

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – Szíria

Oszlop maradvány (Oszlopos S.)

Kolostor rom (Oszlopos Simenon)

PÁVEL COLTON ISTVÁN

Munka nélkül

bárhogy szánom minden idegsejtem szüntelen jelzi
rám szakadt belém ragadt
és mint mélyhűtött nitrogén úgy éget a szégyen
körülottem a lég is fagyos ez ellen tenni bajos
hiszen mindent elvesztettem
mikor munkanélküli lettem
azóta – ó hava lett a becsület –
már a vak pók elől is ellopom a legyet csakhogy egyek
tisztességem tüstént tovatűnt
mikor a szükség fekete állásba hajszolt
nem tagadom azóta csalok
havi nettó 24 ezer munkanélküli segélyt kapok
és – törvény szerint – ehhez majd 12-öt hozzá kereshetek
ó mily remek
eldobom magam
hogyan ennyit még szabad
de ennyiből megélni
a sok törvényhozó biztosan nem érti
sehogy sem bírok
mivel a félre tett pénz úgy fogy ahogy a remény
hogyan egyszer még bejelentett állást kapok
hagyom hogy a zsebem húzza a diplomám
az eszem súgja ne ugrálj kiskomám
menj el drága alkalmi munkára
s ha valaki ezért megvet
e helyett munkát adjon vagy reményt
mert neki biztosan van elég
de nekem az is jó ha összejön havonta
260-280 munkaóra
mert ez ad elég esélyt
hogyan a telet átvészelve
amikor kevés az építkezés

ezért elviselem hogy két szeretkezés
között majd irtóra megizzadok
mikor a nyár ver közöttük tanyát
néha mint egy jól húzó igáslovat
egy másik cégnek hetekre bérbe adnak
s ha ott sincs elég szakmunka
majd a forró padláson üveggyapottal szigetelek
a boldogságban fürödve hogy ezt is lehet
vagy örömmel kubikolok miközben senkit sem okolok
s ha a cc-nél ahol figyelj api én napi 10 órát robotolok
a folyosón több nyíl mutat a wc felé
alatta az ötletes szöveg - ezt kapd ki öreg -:
„Aki nem oda jár az épületből ki lesz tiltva!”
így van
mióta nem vagyok meghízott megbízott osztályvezető
már ez is szükséges
mert mi van ha összeszarom magam
vagy a folyosót
most mondd
nincs tisztességem sem állásom tisztességes
sokan okkal gondolják
fogytán az emberségem
s ilyen állattól még ez is elvárható
hisz nem nyögöm az adót a jót
bár igaz, így majd nem lesz nyögdíjam
sem táppénzem nekem
és ha rémmesének ez még mindig nem elég
gyakran elmarad a fizetés
mert a főnöknek sincs elég
és még elnézést sem kér
mikor bemondja az okát
oly rémes a körbetartozás
bennem száz csúnya vakvarjúcska károg
te haver ez nem ezer az éves turáni átok
de megint a szopott fallosz rossz végén állsz most

DEDIK JÁNOS

Mákos kalács

Ezt a kis történetet le kell, hogy írjam, okulásul a kezdő süteménykészítőknek.

Kedves olvasóim! Képzeljék csak el, mennyire szerethetem én a mákos kalácsot, ha vállalkoztam annak elkészítésére. Én, akinek semmi érzéke sincs a az ilyesfajta tészták elkészítéséhez. Itt az alkalom, közeledik a Karácsony, meg fogom magam lepni mákos kaláccsal. Majd én megmutatom, hogy igenis, én is tudok sütni. Különben is mióta özvegy vagyok, nem ettem ilyen kalácsot. Mindent bevásároltam, ami csak kell ilyen nagy elhatározáshoz.

Eljött a sütés napja! Már reggel bekapcsoltam a sütőmet, hogy ne hidegen fogadja a tésztámat.

Mikor mindennel készen voltam Szépen behelyeztem a tepsibe, és a meleg sütőbe tettem. Feleségem is így készítette egy pár évvel ezelőtt. Kényelmesen leültem a konyhai hokedlira és tátott szájjal vártam. Közben arra gondoltam, hogy a szomszédomat is meg kínálom vele, ha már úgymint eldicsekedtem vele, hogy mi sül a tepsiben.

Vártam, vártam, egyre türelmetlenebbül, mikor is azt vettem észre, hogy a tésztám a sütőajtó mellett kezdett kifolyni. Hát ez meg mi? – tán nem bírja a meleget, hűvösre vágyik. S a tészta egyre jobban csak tülekedett kifelé. Már az ajtó körül körben jött ki, aztán egy csapódás, ajtó is ki vágódott. A tészta meg csak jött, már a konyha kövön volt, s látom, hogy a tepsim egyre üresebb. Te jó ég! Mi ez? Talán csak nem az a baj, hogy tizenöt dekaélesztőt gyúrtam a tésztába, de hát ezt azért csináltam, hogy jó magas legyen a mákos kalácsom. de ennyire? – most a konyha kövön landolva, nyúlik sületlenül.

Hát nagyon elkeseredtem, takarítás közben, mit is mondok a szomszédomnak?

Elkeseredésemben arra gondoltam, megnősülök, igen megnősülök! De másnap reggelre, arra ébredtem, hogy mégse nőszülök, inkább nem teszek a mákos kalácsba élesztőt.

MAGYAR MAGDA

Éjjel az utcán

Lámpafény csillant éjjel a hóban,
Utamat fürge-vidáman róttam,
Néztem a télnek hópihe táncát,
Gyönyörű szőnyeg fedte a járdát.

Csillagok égtek tiszta az éj,
Utamhoz nótát füttyült a szél,
Fentről lekacsint reám a hold,
Ily piros arcom de régen volt.

Hógolyót gyúrtam, egy kutya nézte,
Két vakkantás közt elugrott félre,
Lestem a fára, zúzmara rajta,
Játszott a szél is, rázta-kavarta

MÁNDY GÁBOR

Álom-vers

Álmomban kigondoltam egy verset,
de reggelre elillant.
Lehet, hogy az életemet is csak álmodom?
Ha egyszer majd felébredek,
te álmodj engem tovább.

Zsugorodás

Azt álmodom, hogy elveszítem az erőmet.
Orvost hívok, megpróbál segíteni,
de ő is elveszíti az erejét.
Aztán az álmom zsugorodni kezd,
egyre gyorsabban és gyorsabban,
s végül behull a semmibe.
A gond az, hogy én még mindig belül vagyok.

GÓSI VALI

Gyöngéddé érik

Szeretlek, te örökifjú kedves,
mint forduló föld a lét tavaszát
- hús szerelmének újult magzatát -
ha hó alól már élni ébredesz'.

Őrzöm azt a megfogadó percet,
mely értelmet ad, mint az anyaság,
és átörökít, mit az ifjúság
- ál-örömökért, olcsón- elenged.

Nem hagyom veszni, mi érték, soha!
Sorsom maradj, mely bármily mostoha,
átlényegül, ha őszintén ölelsz.

Gyöngéddé érik a dúlt szenvedély,
mint lankává szelídült meredély:
átörökítem, ha viszonzszeretsz.

ultramarinban elvész

vajúdnak hosszan a voltak
múlt-igét szülnek a kínok
megérint
ezernyi volt-szép
rám zúdul
tengernyi kékség
áttör az égen az ultramarin
heves királykék bűvöl
születik sok halott emlék
a megfagyott világ kobaltkék
ultramarinban elvész
megcsúfolt reményű
relikviád

V. HEGEDŰS ZSUZSA

Hegyek hirdetik jöttödöt

Hegyek hirdetik jöttödöt, ezer arcú tél,
a sziklák csúcsain már minden hófehér.
Bokrok csipkeszoknyáin hó-madarak ülnek,
a fenyők szakállai hófehéren csüggnek.

Varjúsereg rebben, lerázza a havat,
károgva siratja a gondtalan nyarat.
Terített asztalán fogytán az eleség,
a tél számukra a legnagyobb ellenség.

Jégzománc alatt andalog a patak,
felsír a csípős szél, a kopár fák alatt.
Lenn a tisztáson szürke köd gomolyog,
a tél még fegyelmezett, de már itt ácsorog.

Közelít a tél

Gyorsfutárt küldött hírnökül a tél,
ablakomat zörgeti, bekopog a szél.
Beles a kulcslyukon, szobámra lehel,
hűvös érintésétől borzongás fog el.

Éles karmaival csontjaimba hatol,
az arcomról derít, széles mosolyt rabol.
A gázkonvektor hideg fényeibe nézek,
régiről rőzselángok, hol van meghittség' tek?!

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

Föld-meleg mosolyod...

(*Apám halálának 20. évfordulóján*)

A múltba visszanézni
csak letisztult érzelmekkel szabad.
Ha maradt bennünk tüske,
porszemnyi harag, abból évek
multával is
új fájdalom fakad.
Csak letisztult érzelmekkel
szabad szülőföldünkre visszatérni,
s a temetőben Apánk sírjára
borulva felzokogni.
És nem is a hiánya fáj, hisz Ő
bennem él – tovább –
de földbarna mosolyát többé
nem adja vissza
semmilyen nyár....

2014. aug. 4.

ÓDOR GYÖRGY

A láthatatlan ember

Vánszorgott az úton,
kilyuggatta a karácsonyi forгатag,
ő csak ment, a kirakat előtt
átnéztek rajt.
Egy nő keresztülnyúlt a mellkasán
ölelés közben.
A buszon ráültek,
nyújtotta kezét az aluljáróban.
Elaludt. Egy másik koldus
mellé ült, de már hiába szólongatta.
Az idő járt, ő ott maradt
piszkos, rongyos ruhában.
Egy halom por.
A takarítók fekete zsákba separték.

Karácsony

Tóni bácsi kilencvenkettő.
Ott áll a kapu mögött és vár.
Néha fiamnak szólít, rekedtes
hangom emlékezteti nemrég
elhunyt egyetlen gyermekére.
Amúgy is csak árnyakat lát,
a rácsokba kapaszkodva
reszket a keze. Suttog.
Gyér haját borzolja a szél,
mondom, sapka kéne rá, legyint.
Vitettem neki egyet, kezében
forгатva nézegette:
jó lesz Karácsonykor a fa alá,
édes fiam. A ház felé botorkálva
viszont már illesztgette kobakján
az utolsó meleg ajándékot.

MESTER GYÖRGYI

Frontkarácsony

Az I. világháború kitörésének 100. évfordulójára

Szakad a hó. Még ez is. Nem elég, hogy a hetek óta tartó kemény fagyok majdnem több kárt okoztak bennük, mint a golyó, ami a lövészárkon túlról bármikor eltalálhatja őket.

A hó előbb csak fehérre festette a lövészárkok fekete falát, majd kibélelte a mély gödröt, puha takarót borított az ott gubbasztó katonákra. A sűrű hóesés elfedte a kilátást, azonban ez sem akadályozhatta meg, hogy a katonák előtt felderengjen az otthon képe. Most mindenki a szeretteire gondol, hiszen karácsony van, 1914 karácsonya.

Karácsony....Ki gondolta volna, hogy itt éri őket a tél?! „Mire lehullanak a levelek, otthon leszünk.” Ezt mondta mindenki, és ők elhitték. Legalábbis, hinni szerettek volna benne. De még csak nyár volt, amikor a világegés elkezdődött, és az ősz akkor olyan távolinak tűnt.

Szenteste van. Ő itt kucorog korgó gyomorral, és a fejére hull a hó.

Talán az otthoniak is fáznak, és nincs ünnepi vacsora. De legalább együtt vannak. Lelki szemei előtt megjelent a nagy faasztal a vastag üvegpoharakkal, középtűt a mázas kancsóban néhány fenyőág, körülötte a fehér tányérok. Karácsonykor a csorba szélűt is ki kellett tenni, mert ilyenkor többen ülték körül az asztalt, mint szokásosan, hétköznap.

Nem biztos, hogy hús is került az asztalra. Bár anyját ismerve, nyilván szerzett valahonnan legalább egy árva csibét, hogy az unokáknak mégis legyen egy kis hús. Ha kalács van, az „vizes” kalács, töltelék nélküli, hiszen a faluban senkinek nincs a ház körül mák, és a dió se terem meg feljűk, piacról venni pedig nem telik. Ilyen ínséges, háborús időben örűlnek, ha a mindennapi betevő falatra jut.

Gyerekek. Hát igen, a nővére gyerekei. Talán egyszer neki is lesz. Most jobb is, hogy nincs. Mit aggódna érte a felesége, és mit aggódna ő, a gyereke miatt. Nem beteg, nem nélkülözik-e? Háborús időben a gyenge, hiányos táplálkozás miatt ez jogos aggodalom lenne.

Ezt ő csak gondolja, de a bajtársán látja, mit őrlődik. Pedig inkább érte kellene a családjának szorítania. A lábujjai ugyanis megfagytak, a lyukas bakancsot hiába bélelték ki a tábori sajtó lapjaival. Nyomasztó hírek, silány papíron. Nem csoda, hogy lefagyott a lába.

A bajtársának gyereke van. Már ha megszületett, és minden rendben van. Mert arról nem tud semmit. Az asszonya öt hónapos terhes volt, amikor bevonult. Hetek óta nem kaptak az otthoniak felől semmi hírt. A tábori posta befuccsolt. Talán a kemény tél az oka, meg hogy kényszerűen beágyazták ide magukat, állóháború alakult ki. Se ők nem mozdulnak sehová, se őhozzájuk nem ér el semmi. Legalábbis, hír a nagyvilágból régóta nem érkezett.

A legutolsó hír is baljós volt. Annak az ismerős, vörhenyes szőke hajú fiúnak, aki a tőlük harmadik faluban lakott, megírta az anyja, hogy a papa haldoklik. Már akkor se volt jól, amikor bevonult az unoka. Hogy elhűzódott a háború, az csak súlyosbította az állapotát. A háború senkire nincs jó hatással. Nem is lehet. Folytonos az aggodalom, a rettegés a fronton lévőkért. És mostanra a hírek is elakadtak. Nem is tudja, mi a jobb ilyenkor, ha jön hír, vagy ha nem.

A ponyvát, ami alatt meghűzódott, egyre vastagabban befedi a hó, szinte paplanként borul rá, csalóka látszatát keltve annak, hogy melegíti. Talán ha váratlanul mégis megérkezne az ellátmány. Az, amiről a szakaszparancsnok azt mondta, küldték, de a rossz útviszonyok miatt, ebben a nagy hidegben, valahol elakadt.

Pedig most még csak nem is lőnek rájuk. Az ellenség is „karácsonyozik”. Vajon nekik jut ennivaló? Előkotorta a bádogdobozt, és derékszíja csatjával próbálta lefeszégetni a tetejét. Egy kis keksz volt benne, még korábbról maradt. Talán tudat alatt volt előrelátó, és erre a napra tartalékolta. Hogy neki is legyen karácsony...

A csontszáraz keksz végre ott volt a kezében. Elkezdte szopogatni, hogy tovább tartson. Sokáig forgatta a szájában, nem akarta lenyelni, hogy addig is abban a hitben tarthassa magát, étkezik. Úgy, ahogy az emberek szoktak, karácsonykor.

Most megint felrémlt előtte az otthona. A parasztház, a földes padlójú konyha a kemencével. A lobogó kemencetűz gondolatára kicsit mintha átjárta volna a meleg. És ekkor az orrában hirtelen érezni kezdte a sült kenyér illatát. A gyomra összerándult, a szíve beléfacsarodott. Eszik-e még ő ropogós héjú, friss kenyeret valaha? Meddig tart még a háború? Ha nem ért véget őszre, itt ragadhatnak tavaszra, sőt nyárra és jövő őszre is... Talán sose lesz vége a háborúnak? Akárhogy is alakul, már semmi sem lesz olyan, mint régen volt.

Kidugta fejét a ponyva alól, mert még a hóesésen és a szél zúgásán keresztül is meghallotta, nem messze tőle valaki vinnyogva sír. Nem látta jól, de a hang, az elhelyezkedésükből kikövetkeztetve, attól a középkorú férfitől eredhet, aki a nyomorék feleségét hagyta otthon. Tanárember volt a házaspár mindkét tagja. Nehezen éltek, amióta az asszony lebévult. A férfi egyszer valamiért megnyílt neki, pedig nem volt bőbeszédű, és nem is nagyon közösködött senkivel. Ez az egyszeri kitarulkozás aztán számára sok mindent felfedett. Szegény asszony. Vajon van-e aki segíti, a férje távollétében? Milyen karácsonya lehet az ilyennek? Másokra van szorulva, idegenekre. És pont akkor, amikor senki nincs olyan helyzetben, hogy adakozhatna. Legalább az övéi odahaza összetartanak. Mármint reméli, hogy a nővére segíti a szüleit, mégiscsak ő a fiatal, a nagyobb munkabírású.

Az őszi munkákban kellhetett is a segítség. A földjük kicsi, afféle nadrágszíjparcella, de azért abban is megtermett a krumpli, a kukorica. A kertben meg az a kis zöldség. Azt az anyja egyedül is ellátja, de azért a szántóföldön elkel a segítség. Amíg ő odahaza volt, csinálta. Ki csinálta volna más?! Ő, a szülei kisebb gyereke, még otthon volt. Apjával együtt vitték a gazdaságot. Ha elhúzódik a háború, ebből is mi lesz? Az ő távollétében mindvégig nem támaszkodhatnak a családos lányukra a szülei.

Hirtelen észrevette, hogy a sötétben egy imbolygó, pici fénypont közeledik felé. Ösztönösen a fegyveréért nyúlt, de addigra már oda is ért a másik. A szakaszpáncsnoka volt.

– Hogy van katona? – kérdezte az újonnan érkező. – Kibír még pár órát karácsonyi vacsora nélkül? Most szóltak a főparancsnokságról, valami ételt össze tudtak szedni, kiküldik. Ha csak hótörlesztésre nem fut a teherautó, akkor még ma éjszaka megkapjuk a menázsit.

Odébb húzódtok, hogy a szakaszpáncsnok is melléférjen. Láthatóan beszélgetni akart valakivel. Most már ketten kuporogtak az egyre nehezülő, hótól nyirkos ponyva alatt, amiben volt valami jó is. A másik ember, a bajtársa közelsége, ami kissé mintha felmelegítette volna őt is.

– Mire gondol katona? – fordult felé a szakaszpáncsnok. – Biztos a hazaiakra, ami teljesen érthető. Karácsony van. Én mindig katona akartam lenni, de még én is úgy tartom, Szentestén a katonának otthon a helye. A szeretteivel.

És bár a kérdést ő tette fel, szinte szóhoz se engedte jutni a másikat. A szakaszpáncsnok magáról kezdett mesélni.

– Tudja, mindig kemény embernek tartottam magam. Bennem van tartás, és a kitartást, az összeszedettséget elvárom mindenkitől, az alám rendelt állománytól is. De az ember már csak olyan, hogy tervez. Vannak elképzelései a jövőről, ábrándjai, céljai, amiket szeretne megvalósítani. Én még a tavasszal azt terveztem, veszek egy kis házat, és megnősülök. Volt egy kis örökségem, gyűjtöttem mellé még egy keveset. Családot akartam alapítani. A menyasszonyom azonban, amikor elkezdődött a háború, kategorikusan kijelentette: ő nem akar hadiözvegy lenni. Hát gondolta volna, hogy az a nő, akit a gyermekeim anyjának akartam, így áll a dologhoz?! Itt és ekkor megmutatkozott, hogy mégiscsak rosszul választottam, rosszul terveztem az életemet. A házat se vettem meg, most már minem. Ha egyszer véget ér a háború, és marad a pénzből valami, újra kell gondolni az egész életemet. Nem is tudom, mi a jobb? Itt ülni, és nem aggódni, hogy mi van az otthoniakkal, vagy

érezni azt, hogy odahaza valaki vár, sőt visszavár? Folyton rám gondol, lesi a híreket, levelet ír, hogy tartsa bennem a lelket, hogy buzdítson, hogy egyszer ennek is vége lesz...maga nem így gondolja, katona?

Sokáig hallgattak, hallgatták a ponyvára hulló hókristályok monoton kopogását. Megint a szakaszpáncsnok szólalt meg, mintha nem állná a csendet.

– Rossz itt egyedül. Egyedül, mert otthon nem vár senki. Persze a szavaimból ne a csüggedést vegye csak ki, én azért még nem adtam fel. Ezek magánéleti problémák, ami mindenkinek akad. És ez alól a kemény emberek se kivételek.

Érezte, hogy most már neki is illik szólania. Nem akart barátságatlan lenni ezzel az emberrel, a feljebbvalójával, aki megosztotta vele a gondjait.

– Nekem még élnek a szüleim. Van egy nővérem is, családos, gyerekei vannak. Én is hazagondoltam. Rájuk, hogy vajon hogy boldogulnak. Így karácsony táján, különösen, ha nincs tennivalója, az ember összegzi az életét. Felértékelődnek a rokoni, baráti kapcsolatok. Maradt otthon egy jó barátom, egy sánta fiú. Nagyon okos, van benne kurázszi, önként is bevonult volna. De neki meg az lett a veszte, hogy akart jönni, de nem engedték, a hibás lába miatt. Biztos vagyok benne, hogy tartja a családdal a kapcsolatot, tán segít is nekik. Rendes ember. De valamiért ő mást gondolt a háborúról. Azt mondogatta, nem hiszi, hogy őszre véget ér. A nagyhatalmak nem szokták ilyen hamar lefűjni a riadót. Marad a háború, ameddig a hatalommal bírók érdeke úgy kívánja. Ő tanult ember, mármint a barátom. Most egyelőre úgy látszik, az ő igaza jött be. De azért a remény él. Bennem legalábbis. Mindenkinek az lenne a legszebb karácsonyi ajándék, ha véget érne a háború. Hiszen már úgyis nagy a veszteség, miért haljanak meg még többen?! Kinek jó az?! Az egyszerű embernek bizonyára nem. És én úgy látom, a lövészárkok tele vannak egyszerű emberekkel...

Egy darabig mindketten hallgattak. Hogy teljen az idő, vagy hogy legalább annak az érzetét keltsék, a lövészárkokban is lehet kulturáltan viselkedni, társas, közösségi kapcsolatokat fenntartani, ismét a szakaszpáncsnok szólalt meg.

– Magát várja otthon valaki? Már úgy értem, a szűkebb családján kívül.

Ezen el kellett töprengenie. Vajon miként gondol rá az a lány, aki valamikor iskolatársa volt, és az utóbbi években néhányszor, amikor összefutottak, élénk érdeklődést mutatott iránta. Ha találkoztak, mindig szakított rá időt, hogy hosszasan elbeszélgessenek. Tudja róla - legalábbis, amikor ő bevonult, még úgy volt -, nem kötelezte el magát senkinek. Szemrevaló lány, falusi viszonylatban kifejezetten csinosnak mondható. Még a városi lányokkal összevetve is. Egyszer kétszer meg is táncoltatta a szüreti, na meg a karácsonyi bálokon. És szinte észrevétlenül, gondolatai megint csak visszakanyarodtak a karácsonyhoz. Ha most otthon van, talán sorsdöntő is lehetett volna számára ez az idejű karácsony. Ha nincs a háború, és ő otthon van. Mint egy egyszerű gazdálkodó, aki a földet túrja, de boldog és elégedett, mert van tennivalója, van értelme és látható eredménye is a munkájának. Egy földműves, aki élvezzi a szorgos munkája gyümölcsét, és arra alapozva házasodik. Ő megtette volna. Most már szinte bizonyosra vette, ha otthon van, megkéri a lány kezét. Miért is ne?! Egyszer csak el kell kezdeni az életet, a családalapítással se lehet örökké várni.

– Nincs, nincs senkije, aki a szülein és a testvérén kívül - beleértve a barátját is - odahaza várná?

A megismételt kérdést már modortalanság lett volna válasz nélkül hagyni.

– De, van egy lány. Legalábbis, azt hiszem, gondol rám. Tudja, hogy bevonultam. Amikor utoljára beszéltem vele, aggodalmat éreztem ki a hangjából. Mintha látatlanban is féltett volna. Ez azért reménykeltő, nem?!

A szakaszpáncsnok bólintott. Az, reménykeltő.

– Tulajdonképpen nem volt még közöttünk komolyabb kapcsolat, de ahogy nekem, másnak se volt elkötelezve a lány. Ha most otthon vagyok, biztosan megkérem. Igent mondott volna.

– Az jó, ha igent mondanak az embernek - nyugtázta a szakaszpáncsnok. Nekem is keresni kellene a háború után valami jóra való lányt, vagy asszonyt. Esetleg hadiözvegyet, aki tudja, mit jelent a háború. Jó lenne lecsendesedni, nyugodtan élni. Hiszen békében is kell a katona. Arra, hogy kiképezzen másokat, vagy csak egyszerűen, hogy legyen, aki készenlétben áll, ha a hazát támadás fenyegetné. A katona hasznos ember, nem?! De a katona is élni akar. Itt élesben megy minden. Nem tudom, lesz-e alkalmunk, magának és nekem, egyszer még az életben a leánykérésre?! Ne is

hallgasson ide. Amit mondtam, felejtse el. A katona azért megy a csatába, hogy győzzön. Nem lehet feladni, mert akkor nincs semmi értelme. Annak se, hogy itt vagyunk, és talán annak se, hogy megszülettünk. Valamit inni kéne. Ilyenkor inni kell a férfiembernek, mert ellágyul. Megbicsaklik az önbizalma, és kételkedni kezd. Nem csak önmagában, mindenben. Pedig azt nagyon nem szabad. Különösen nem a csatatéren. Látja, agyamra ment ez a hideg. Hogy csak szakad a hó, és nem jön a menázi. Már egy forró teáért is hálás lennék, hátha még egy gyűszűnyi rumot is kapnánk. Csak úgy, a karácsony tiszteletére.

A közelben megint felhangzott a vinnyogó sírás.

– Ez melyik? - kérdezte a szakaszpáncsnok.

– A tanár – felelte. – A rokkant feleségét siratja. Az meg otthon valószínűleg őt. Nem is tudom, melyikük a nyomorultabb. Talán ez itt. Mert tudja, hogy segíthetne, ha otthon lenne. De a hivatalban azt mondták, az asszonynak a férjén kívül van más rokonsága is, gondoskodjanak róla ők. Megtehetik. A nő fivérei már idősebbek, őket nem rukkoltatták be.

– Szegény asszony, szegény ember – a szakaszpáncsnok sóhajtott, aztán felállt, hogy a többi katonához is szóljon pár bátorító szót. Ha másról nem, a közeledő menázsiról.

Mit tudna itt az ember mást, reménykeltőt mondani? Az étel, már az is egyenlő a reménnyel. Hogy nem halnak éhen. Legfeljebb elesnek a csatában, de éhen nem halnak. Erről gondoskodnak azok, akik ide küldték őket.

Ahogy a hétrét görnyedő alak egyre távolodott tőle, arra gondolt, egyformák ők. Sérülékeny, érző emberek. Mindegy, hogy ki, milyen poszton van, egyszerű honvéd vagy szakaszpáncsnok, mi a gondja, milyen volt az addigi élete, milyen jövő vár rá. Most ide vannak együvé rendelve, a sors által toborozva, hogy együtt, egy végtelen hosszúságú lövészárokból karácsonyozzanak. Már szinte nem is csupán bajtársak, családtagok. Jobb híján. Egy nagy család tagjai. Az emberiség nagy családjáé, amely nem bír nyugton maradni, és időről-időre háborút provokál. Persze, sohasem azok esnek el a csatatéren, nem azok kuporognak ázott ponyva alatt, éhségtől görcsbe rándult gyomorral, akik kitalálták a háborút.

Ezt a karácsonyt az egyszerű honvédek nem akarták itt, együtt tölteni a lövészárokból. Odahaza mindenkit vár valaki. Azt is, aki esetleg még nem is tudja, kicsoda lesz az illető.

A karácsonyt nem azért találták ki, hogy az ember azt a lövészárokból, a szeretteitől távol, éhezve, fázva, nyomorúságos körülmények között töltsse.

Hol itt a szeretet?! A szeretetnek pedig mindenütt ott kéne lennie. Különösen karácsonykor. A szeretet nem fáradhat el, a szeretetnek élnie és érződnie kell.

Nem szokott költői észjárással gondolkodni, ennek ellenére úgy érezte, megszállta az ihlet, a karácsonyi áhítat. Ellágyították a saját gondolatai, rabul ejtette a karácsony szelleme.

Ismét végiggondolta, kikkel van itt együtt, kik is alkotják ezt az ideiglenes családot körülötte? A fiatal, vörhenyes szőke honvéd, a sírdogáló tanárember, a szakaszpáncsnok, a többi, távolabb gubbasztó bajtársa, akik ugyan térben távol vannak tőle, azonban lélekben itt vannak közvetlenül mellette, vele együtt a lövészárokból, karácsonykor.

Hajnalodott. Megszelídült az időjárás, a súlyos, sötétszürke felhők felszakadoztak, egyre csendesebben esett, lassan már csak szállingózott a hó. Valahol, előbb vagy utóbb, a nap is felkel.

Jobbra tőle, a sírás elcsitult, úgy látta, a szakaszpáncsnok a tanárember vállán nyugtatja a kezét, és halk hangon valamit, vélhetően vigasztaló szavakat mormol neki.

A pillanatnyi csöndben jól hallatszott egy közeledő teherautó motorjának berregése, ami a menázssal talán elhoz nekik is egy darabka karácsonyt. Még ha kicsit megkésve is...

SZEPESI ZSUZSANNA

Álmodozók

Eggyé simulva ülnek a parton,
hajuk sátorát fényezi a hold...
A lány vállára terített karton
fakó színébe ezüst cseppet old.

Törékeny csendben lobbanó vággal
a lezárt szemek jövőt álmodnak.
Izzó csókokban vallomás szárnyal...
Mindenük adják e nagy álomnak.

A bársony éjben megtalált öröm
kopott gúnyában is rájuk feszül -
most nem fáj semmi... A vérkörökön
lüktető féltés már nincs egyedül.

2014.08.06.

SASS ERVIN

a boldogság

a boldogság tükörbe néz
nem hiszi azt hogy tengerész
azt sem hogy egy nagy hajóban
a boldogság mindig ott van
inkább gondolja hogy talán
boldogabb lesz egy gondolán

a boldogság ha vissza jön
minden ablakon beköszön
varázsszavakat emleget
harsogót is meg csendeset
a boldogság ha erre jár
ne félj téged is megtalál

SASS ERVIN, *Velencei gondolák*, 2010, Békéscsaba, Magyar Téka Erkel Sándor Könyvesház

VERASZTÓ ANTAL

Őszi utak

*Szállj, szállj, ökörnyál,
Jön az ősz, megy a nyár.*

Múlt héten változó időjárásunk volt, eső és szép idő váltakoztak. Minthogy az utak megromlottak, a heti vásárt gyengén látogatták, így hát Bakk Lajos a nyár maradék idejében nekiindult az erdőnek. Az út eleinte a még szedetlen kukoricatáblák közt kanyargott vele az erdő felé, ahol az ezerarcú élet zajlik szinte láthatatlanul. Bakk Lajos szinte biztosra vette, hogy az erdőnek van szelleme, hiszen, ha otthon a vedlő kérgű öreg platán neszezni kezdett az ablakuk előtt, annak is érteni vélte a susogását.

Az erdő az persze más, ott zúgnak a fák, ha „idő” közeledik, egy-egy közelről riasztott állathang is figyelmezteti az embert, hogy nincsen egyedül. Aztán meg a kiválasztott tájékozódási pontokat sem árt szemmel tartani az erdőjárónak, hanem akar eltévedni. Van, aki csak az erdő aljára jár ki gombászni, az ilyen nem igazi erdőjáró. Ha talál, összeszedi a kalapos gombát, aztán hazaviszi, ha ért is hozzá, akkor nem a bolondját. Bakk Lajosnak a zsemleszínű magyar vizslája is ott szöszmötölt körülötte. Kicsit rohángált is, ahogy az egy kutyától elvárható. Bakk Lajos legtöbbször úgy érezte, valami titok lappang a fák dereka mögött, mégis úgy járt az erdőre, mint az itteni darazsak a mézre.

Találhatott volna vackort, somot, de Lajos a virágillatú erdei szamócát szerette. Meg szülőföldjét, kedves népével együtt, akik az országnak ezen a csücskén a szójárásban is külön úton jártak. Eszébe is jött egy népdalfélének az utolsó két sora, melyet Kőcze Juli akkor énekelt, amikor hullott gallyat gyűjtögetett az erdőn:

*„nem átkozlak, ne félj tőle.
Felleg borult az erdőre...”*

Egyszerre csak Csipke János, az erdőkerülő bukkant elő a fák sűrűjéből, köszöntötték egymást. Nemcsak jó ismerősök, de utcabeliek is voltak Bakk Lajossal. Ha nem állt volna a házaik közé másik négy ház, akkor közvetlen szomszédok lehettek volna. Abban viszont közös örömük tellet, hogy házaikból egyenesen kiléphettek a természetbe. - Látom kutyával, de puska nélkül jött - jelezte a kerülő, hogy észrevette Bakk Lajos fegyvertelenségét.

- Nem vadászni jöttem - válaszolta Bakk, most valamiféle nyugtalanság hajtott ki.

- Én is csak azért vagyok itt, hogy lássam, ki jár errefelé - válaszolta Csipke. - Lassan negyven esztendeje lesz, hogy erdőket kerülgetek. Ezt itt - mutatott a háta mögé - idestova huszonnyolc éve. Ismerem már minden árkat, bokrát, gödrét. Szégyelleném is, ha nem így lenne, hiszen nem rövid életemre visszatekintve mindig is az erdőgazdasági és vadászati tudományomból éltem.

De hát pont magának mondom ezt, akit városi barátai joggal irigyelnek a növény- és állattani ismereteiért? Tudja, azokról beszélünk, akik a szilvafát is csak arról tudják megkülönböztetni az almafától, ha a leveleik közt szemügyre veszik a gyümölcsseit.

– Mi már tudjuk, szomszéd, hogy nem elég nézni, de látni is kell. Megtanított rá bennünket a vadászat meg a természet. Ha az ember szert tesz egy kis gyakorlati észjárása, akkor persze már könnyebb a helyzet, de a rossz ómenek sem múlnak el nyomtalanul.

– A fák jó párszor lehányták már a leveleiket azóta, hogy azon a nagy meleg nyáron azt az emlékezetes majálist, vagy népünnepélyt itt az erdő szélén megrendezték.

– Kezdett bele történetébe Csipke.

Ez alkalomból sátrakat is állítottak az ételeknek és italoknak, mert azok is kaphatók voltak, még ökördózat bemutatására is sor került. A szegény párát már kivégzett, sütésre kész állapotban hozták ide, itt húzták nyársra, a tüzet pedig az erdőszélétől kicsit távolabb, a füves részen szélirányosan rakták, de szerencsére sem szél, sem eső nem zavarta meg a nagy ünneplést. Zenében sem volt hiány.

– Én olvastam annak a majális-korabeli újságnak a letépett oldalán, amelybe nekem akkor a sült kolbászt csomagolták, hogy mit harangoztak be a közönségnek a népünnepélyről:

– Ígérték, kapható lesz étel-ital kelletéig, valamint, hogy jó zenéről is *gondoskodva leend*. Sok vendégre számítottak, ami be is jött. Hihetőleg ezt a hívogatót olvasta az a kintornás is – csak nem zsírfolton keresztül -, aki eljött erre a majálisra, arra számítva, hogy majd neki is alkalma lesz szórakoztatni az odasereglett népet. Végül ez a kintorna nyekergetése nélkül is sikerült neki, mivel már a megjelenése sem voltmindennapos látvány.

A férfi lehetett olyan harmincéves forma, kifejlett, erős felsőtesttel, lábszárai azonban csak mintegy harminc centi hosszúak, ha lehettek. Ez a kedves, jó kedélyű törpe aztán ott csetlett-botlott a nép közt, nagy feltűnést keltve, nem utolsó sorban a gyermekek örömeire. Legtöbbször meg akarták vendégelni, a módjával elfogadott meghívásokkal aztán kézen-közön el is volt naphosszat. A majális napján étel-ital megszeretett lett az ajándéka.

Sok fiatal is szórakozott itt, ki párosan, ki meg éppen párt keresve töltötte az időt. Kőcze Julinak volt hozzávaló párja, a Kocsis Jóska. Azt még ugyan nem tudták, hogy a közös életük megfelel-e majd az elképzeléseinknek vagy sem, de összetartozónak érezték magukat. Kőcze Juli egyszer csak keresni kezdte a párját, aki váratlanul elillant mellőle a majális forgatagában. Aztán a többiekkel együtt hirtelen felfigyelt a kintornás kétségbeesett kiabálására, aki az erdő felé mutogatva – ahová nyilván félre dolga miatt tért be – azt kiabálta: erre, erre!

A futva érkezők Kocsis Jóskát az egyik erdőszéli fa alacsonyabb ágán találták lógva. Röögvest levágták és a majálison időző öreg körorvos hozzáértésével sikerült visszatéríteni az életbe.

Bizony-bizony, a kis ember mentette meg Jóska életét. Csipke még hozzátette: Kocsis Jóska a halálból ugyan megmenekült, de a történetéből nem.

BALOGH ÖRSE

Gesztenyefa

Együtt vénültél velem
most átvészeld a telet
egy új tavaszt megér
ez nekem, neked

Zsigmond sétány

Lombszőnyegen járok
viharvert tölgyfák alatt
ez az ami megmaradt.
Örök ifjúságra kárhozottan
cirógató gondolattal keresem
a helyet
ahol valami szépet mondok
majd Neked.

Szél-háló

Szél szelet kerget, bejárja a hegy
fák közti zeg-zúgát
lesiklik a szűk meredek utcákon
és a városra borítja hálóját.

Álom

Évmilliók óta Télben szunnyad a Tavasz
Tavaszi lángoktól lobban, perzsel a Nyár
bágyatag arany sugarat dédelget az Ősz
rongyos köd köpenyében széltől didereg a Tél

csak bolydult világban nincsenek évszakok
s téli álom, melyben virágos ágon hintázna
a születő Tavasz

Szél

Hideg szél kószál, kóbor kutyák
csaholása melengeti körülöttünk
a didergő éjszakát

VASI FERENC ZOLTÁN

Hidegrázás önkucorban

Hitben ússzunk. Fényfolyóban.
Vagy zamatos kávézacban.
Szinte mindegy! A túlféltekén,
vagy innen éjjeleinken
háborúba fellegsereglenek
legyártott, szélesvásznú filmek –
a bú mértékegysége többnyire halál.
Állok tetőtől talpig maszat – a
talán lekésett boldogsággal ---
Napoztasd át árnyam. Tengeremet
tekintsd szívbarátnak. Adj rám
érinthetést, szabd ki végzetem,
üss kesztyűddel havazást.
Pirospozsgásos december
lepedőfehérétől távol: di-di-di-
didergek!

BÁRDOS LÁSZLÓ

Consolatio a múltó időről

Már szinte minden megesett:
nyelvemlékekben bizton élek.
Ez a szín vagy az a tünet
tárgyát képezte a beszédnek.

De hol? A mondat ott egész
ahol sajátként száll a hangja.
Mikor? A múltba keltezés
csupán jelenébe harapna.

Hogy már szinte minden mögött
előkép dereng, ez vigasztal;
sorolhatom is a jövőt
rokonabb értelmű szavakkal.

FETYKÓ JUDIT

Berti, meg azok a dolgok...

(az írás korábban megjelent a Kaláka internet periodikán <http://www.kalaka.com/>)

7.

Mióta a férfi nyugdíjba ment, visszavette, átvette a kert művelését az asszonytól, volt ideje elolvasni az újságot, ismét többet beszélgettek. A mindenszentek környéki időszak hangulata igen nagy távolságra levő hasonló emlékeket hozott fel. Kettejük egyszerre hasonló és különböző emlékei az öregségben sem tudtak úgy összehangolódni, hogy ne keltsen a különbözőség, vagy épp a hasonlóság minden ok nélküli feszültséget. Az újságolvasás során Berti kiolvasta a napilapból az épp zajló politikai híreket, amik jelenük társadalmilag meghatározott elvárásai szerint voltak megírva, mind a világpolitikaiak, mind a hazaiak. A lap foglalkozott az épp esedékes évfordulókkal, a mindenszenteki téma inkább csak a halottakról való megemlékezésről szólt, de írt a nevezetesebb temetőkről, így a fővárosi emlékhelyekről is. Sőt voltak érdekes, temetőkből feljegyzett sírfeliratok, amik közül Bertinek a „Voltunk mint ti, lesztek mint mi, por és hamu” maradt meg a fejében.

A férfi minden évben kétszer elutazott az egyik legnagyobb fővárosi temetőbe, ahol a fiuk volt eltemetve. Tavasszal, hogy befizesse az egész évi sírgondozást, ősszel meg a halottak napja körüli időben. Mindkét alkalommal igen rossz hangulat fogta el már napokkal az utazás előtt, ami sokáig eltartott még a hazatérés utáni időben is. Erzsike szerette volna mindenről beszámoltatni a férjét, de annak szokásos beszédességét olyan belső csend uralta el, hogy nem sokat bírt mesélni, az asszonynak meg kellett elégednie azzal, hogy rendben van a sír, látszik, hogy nyáron gondozták, most meg megvette rá a nagyvirágú cserepes krizantémot. Fehéret. Mint mindig.

Berti soha nem tudta elfogadni a fia halálát. Fiatalabb korában is sokat töprengett ezen, az öregség meg egyre gyakrabban előhozta azoknak a szörnyű napoknak a történéseit. A gyerek ősszel már iskolába ment volna azon az éven... egy évvel korábban, ősszel költöztek az iparvárosba, ahol kaptak egy szoba-konyha-spájos lakást a vasműtől. Kifestették, valójában kimeszeltették, és beköltöztek. A férfit lekötötte a gyár, nem maga a munka, hanem a vasmű hatalmas méretei, a nyüzsgőnek látszó, de valójában nagyon is szervezett munkaműveletek. Vonzotta az olvadt acél szaga, amelyhez semmi más nem volt hasonlítható. Talán a kovácműhelyekben az izzó vas szaga hordott magából valamit belőle, de a kohóból, a csapoláskor kidőlő olvadéké más volt. Munka után, de gyakran munka közben is folyamatosan zajlott az ideológia magyarázata. A munkára vonatkozóan egyre többet vártak, és egyre többet írtak elő. Voltak olyan munkások, akik többszörösen élmunkások voltak –, belső hajtóerő fűtötte őket, nem érezték fizikai erejük határait, hangoztatták a munka mindenek felettségét –, ők voltak a mérték, amihez az egyéneknek igazodniuk kellett. Nem sikerült mindenkinek. Berti itt látott először belülről ilyen méretű ipari létesítményt életében. Neki idáig a föld, a szántó, a paraszti nagygazdaság, majd később a gróf kovácsánál, meg a helmeci lakatosnál látott kis műhely volt a mérték. Betöltötte a gyár, és persze a megfelelni akarás. Azt hamar észrevette, hogy a géplakatos itt könnyen meg tud tanulni mást is; be is iskolázták rögtön pár hónapos tanfolyamra, mikor azt elvégezte, akkor meg egy másikra. A szabadidőt, a szabadnapot elfoglalta még a politikai gyűléseken való részvétel, ami nem volt kifejezetten és felszólítóan kötelező, de mindenki ott volt – aki nem járt, az lassan kihullott a munkatársak barátságából, vagy épp a munkából. Aki itt dolgozott, az összes melós, még az írni nem, vagy alig tudó udvarsepregetők is mindenek felett és mindennél jobban hitték a „munkásökök vasökök” tömegszavaltának jelszavát. Különleges, soha eddig nem tapasztalt rezgése volt az egész kornak; a háború túlélése utáni bizonytalan időszakot követően az újjáépítés, a munka, a munka értékének, a munkásnak mindenek fölé emelése, a kötelező iskolába járás, a (majd) mindenki számára elérhető tanulási lehetőségek olyan tért nyitottak meg, amit el sem lehetett képzelni

korábban, a háború előtti világban. Berti átélte a zárt falusi közösség hierarchikus viszonyait, ahol neki igen jó helye volt, és mégis mást akart, ki akart a paraszti létből szakadni. Inkább megszökött otthonról, hogy mesterséget tanuljon. Valami vonzotta a másféle életmód felé... Itt, ebben az időszakban, mikor már megszokta a gyárat, kezdte emberileg is kiismerni magát a különböző munkát végzők között, hiány ébredt benne, amit eleinte sehogy nem volt képes megérteni, hogy mi az. Évekig tartott, míg rájött.

Négyéves múlt a kisfiuk, mikor a zempléni faluból beköltöztek a gyári lakásba. A gyerekek addig szinte semmi baja nem volt. Alig laktak itt néhány hétig, a fiúcska megbetegedett, sokáig tartott a láz, a köhögés. Erzsike vitte a gyereket az orvoshoz, aki nem sokat tudott csinálni. Felírt valami lázcsillapítót, meg köptetőt. Mikor nagy nehezen meggyógyult a gyerek, néhány hét után ismét láza lett. Az orvos a vállát vonogatta.

– Egyke. Az a baja – lökte oda a szót.

Az asszony felháborodott.

– Utalja be kórházba, ha nem tud segíteni – mondta.

– Mit képzelsz maga? Ha minden náthás gyereket beutalnék...

– Maga mit képzelsz? Miféle orvos maga? Adjon beutalót a kórházba!

Az orvos nem adott. Erzsike másnap vonatra ült a lázas gyerekekkel. Pesten a rokonokkal vitték be a láztól eszméletlen gyereket az egyik gyerekkórházba. Az orvos hümmögött. Aztán néhány nap múlva megmondta, hogy itt csak az Isten segíthet... a kisfiúnak tbc-s agyvelőgyulladás van. Ebből rendkívül ritka a felépülés, ha sikerül is, hát a maradványtünetek...

Erzsike hetekig a gyerekekkel volt. Még javában tartott a jegyes világ. A nagynéni férje viszont főszakács volt egy igen neves helyen, így hozzájutottak a citromhoz, narancshoz. A gyerekek ritkán volt láztalan órája. Ha volt is, alig beszélt. Mikor sírt, vagy kiáltozott, egyre a „mama, mama menjünk Pepibe” hagyta el a száját – az anyja hangtalanul sírt, mert Pepibe kellett volna maradni. Pepibe, abban a tiszta levegőjű homoktalajú faluban, ahol még egészséges volt a gyerek...

Berti egyszer utazott fel a fővárosba. Láta, hogy itt már nincs semmi remény. A felesége csontbőrre fogyott, csak aludni járt el a gyerek mellől a rokonokhoz.

– Nem fogjuk tudni hazavinni Árpádkát... – mondta a nő, olyan halkán, hogy a férfi alig értette meg. – Mikor mond valamit, egyre azt hajtja, Pepibe...

Berti hallgatott. Pepi... olyan messze van már az a falu, mintha nem is négy-öt éve jöttek volna el onnan... van, és már nincs az a falu... az első gyerekük ott nyugszik a perbenyiki homokban a többi rokonnal... ők meg az iparvárosban, ahonnan ki tudja merre viszi őket az életük...

Végül a fővárosban temették el a gyermeket, a temető alig öt percnyire van a pályaudvartól. Sokáig mindketten felutaztak a sírhoz.

Aztán mikor az asszony majd negyven évesen ismét állapotos lett, csak Berti ment. Nem bírta eloszlanival a férfiban a feszültség. Minden sírhoz-járás után szóltan lett, majd bort vett, és addig ivott, míg ki tudta sírni magát. Évente két alkalommal...

Livike már nagyobb lányka volt, mikor hárman indultak a fővárosi temetőbe. A kislány végtelen nagyra érezte ezt a temetőt a vidéki sírkertek látványa után. Áthaladtak a történelmi és művészi nagyok kriptái között, jó negyedórányi járás után értek a gyerektemetőnek nevezett részhez. A lányka meglepődött a sok gyereksír láttán.

– Egyszer majd hazavisszük Árpádkát a mi temetőnkbe... Ugye, apu? – mondta az anya, és úgy is érezte, mintha az a halott gyermek még pont úgy feküdne itt a föld alatt, mint mikor letették, és csak el kell jönnie annak az időnek, amikor hazaviszik a többi meghalt rokon közé a perbenyiki temetőbe...

– Persze... – válaszolt a férfi, miközben a kicsi sírhalmot nézte.

Berti ekkorra már sokat mérlegelt, és sokat változott, bár az asszony ezt nemigen vette észre. A férfi az élet szokásos dolgait évek óta nem érezte fontosnak. Eljárt munkába, részt vett a kötelezővé vált pártgyűléseken. Ahogy az elején megértette az új eszme mindenkire kiterjedő lényegében az emberek közti egyenlőség fontosságát, úgy látta meg az idő haladtával az egyenlőség hangoztatása alatt folyamatosan meglévő egyenlőtlenségeket... dolgozott mérnökkel, aki csak segédmunkát kapott, mert tanult volt minden rokona, volt egy kis üzemük... gazdálkodókkal, akiknek alig maradt

élelmük a behajtások után... munkásokkal, akik jó eszűek voltak, és tanultak, volt akiből mérnök lett, holott ha a régi rendszer marad, ott használódtak volna el a munkapad mellett; paraszt gyerekek, akikből színész lett... soha felső iskolába nem jutottak volna, ha a régi rend marad... mihasznákkal, akiket semmi módon nem lehetett rávenni, hogy tanuljanak, de még arra se, hogy a havi fizetést beosszák, arra se, hogy ne a kocsmákba járjanak, míg egy fillérük is van... kiábrándult önmagából, mert ő itt, ebben a világban mégis idegen maradt, az a világ már soha nem tér vissza, ahol ő valaki volt... a vallásból, ahol a papok láthatóan ugyanolyan jól éltek, mint korábban... és igen, kiábrándult a sok akaratlan, ide-odacsapódó emberből, akik soha semmilyen időben nem voltak elégedettek, akik mindig a most érdekeit követték, akik nem voltak munkások, és nem voltak a tanultak közé valók sem, nem voltak parasztok (vagy már nem voltak, mert a városba jöttek, maguk mögött hagyva saját világukat), akiknek nem volt se hitük, se semmijük, akik mik is voltak? Senkik. A senkik, akik odaállnak bárkihez a mai jussért... ...a férfi kiábrándult lassan mindenből. Vagy majdnem mindenből... maga is csodálkozott, mikor megörült a tiszta, vasalt ruhának; a szépen terített asztalnak; a gyerek csacsogásának, aki nézte, ahogy az anyja vasal, és kikérte, hogy apu nem szép fiú lesz abban a vasalt ingben, sírva sorolta: apu az nem fiú, hanem apu... A férfi belül biztosan tudta, hogy mindegy, ki hol van eltemetve. Az is mindegy, hogy hogyan... csupán a hitek miatt kell a ceremónia... akik ott maradtak a harctereken, vagy tömegsírba tették őket... vagy soha nem lettek eltemetve, mert valami természeti katasztrófa vitte el őket... Itt meg, ahol szépen lekaszálják a sírok között a gázt... itt meg épp a holtakból kinövő füvet vágják le, hogy aki idejön rendezetten találja a temetőt... épp abból nő ki a gáz, a fű, akiknek a maradványai itt vannak...

– Azt írják, hogy hamarosan felszámolják a temetőt... – mondta Berti az asszonynak, és visszalapozott az újságban. – Itt, né! Valami nemzeti sírkertet akarnak csinálni belőle... A jövő héten kimegyek az itteni temetőbe, kell egy sírhely, hogy hazahozzuk a fiút...

Csend volt. Hosszan, szó nélkül ültek a korai alkonyatban. Rájuk sötétedett. Végül az asszony mozdult meg, ideje volt ismét megrakni a kályhát fával. Míg berakta a hasábokat, a vörösen izzó parázs fényében a férje nézte az arcát. Ebben a lány fényben még egészen fiatalnak látszott, a tekintete, a mozdulatai az örökös gondoskodást tükrözték.

– Persze... – mondta a nő.

Fotó: DARVAS JUDIT